DE IRA ACHILLIS

SIVE

DE *ΜΕΝΕΑΙΝΕΙΝ* VERBO APUD HOMERUM.

DISSERTATIO INAUGURALIS PHILOLOGICA

QUAM CONSENSU ET

AUCTORITATE AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM

IN

ACADEMIA PHILIPPINA MARBURGENSI ORDINIS

AD

SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES RITE CAPESSENDOS

EDIDIT

FRANCISCUS WEIDEMANN

AHRENSBOECENSIS.

MARBURGI CATTORUM.

TYPIS FRIEDERICI TYPOGRAPHI ACADEMICI.

MDCCCLXXXIX.

THEODORO BIRT

v. i.

S.

Praefatio.

Numquam adhuc viri docti, qui usque a Wolfio in gravissima quaestione de origine et genuina forma Iliadis ingenia exercebant, opus esse putaverunt eas voces irascendi, quibus ira Achillis in Iliade exprimitur, colligere et continua accurataque disquisitione perquirere. Mirum id quidem est. Nam maximi momenti est cognovisse, quibus locis huius generis voces deprehendantur quaeque formae earum Homericae habendae sint. Itaque ego munus praetermissum ipse ut subirem me accinxi. Atque ut statim ad rem propositam accedamus, antea tamen omnes voces, quae de ira Achillis in Iliade a poëta usurpatae sunt, in uno conspectu volo cernamus de eisque nonnulla, aut quae docti viri iudicaverunt aut quae aliis de causis memoranda putavi, in transitu adiciam.

Iliadem iram Achillis continere poëta ipse dicit in prooemio *A* 1: **Μῆνιν** ἄειδε θεὰ Πηληιάδεω Ἀχιλῆος οὐλομένην, quam μῆνιν eam solam esse voluisse poëtam, qua Achilles Briseide erepta in Agamemnonem incensus sit, e toto initio carminis *A* elucet; itaque ad iram, qua contra Hectorem ille irascitur, non pertinet. Sequitur ut prooemium sic, ut nunc exstat, totius Iliadis esse non possit, sed ubi plurimum carminum a primo ad undevicesimum, quippe cum Achillem Agamemnoni reconciliari in carmine *T* legamus.

Expectari sane potest, ut mihi quidem videtur, illam vocem μῆνις, quae in ipso Iliadis limine nobis occurrit, de hac Achillis ira saepenumero usurpatam esse. Nihilo tamen secius tribus tantum locis praeter *A* 1 μῆνις invenitur:

esse iam pridem G. Hermannus voluit[1]). — Quid dicam de versibus *B* 689. 769. 772, qui in catalogo navium leguntur? Satis est hic repetere, quae Benedictus Niesius (l. l. p. 69) de hoc catalogo dixit: *Längst ist bewiesen, dass derselbe kein ursprüngliches Stück der Ilias ist, wahrscheinlich ist er das allerjüngste des ganzen Gedichts, denn er setzt die heutige Ilias ganz voraus* et p. 202: *Er ist sogar jünger als die Odyssee.* Ac de toto libro *I*, in quo plurimae voces irascendi inveniuntur, iam Georgius Grotius recte iudicavisse videtur[2]).

Omnes autem sex loci libri *T* in ea parte sunt, quae Achillis et Agamemnonis reconciliatio dici potest. Quam a posteriore aliquo poëta factam esse multa ostendunt[3]).

In initio libri *T* ipsa ira Achillis, quae est contra Agamemnonem, finitur; nusquam adhuc *μενεαίνειν* de hac ira usurpatum est; hic subito emergit (v. 58 et 68). Mireris. Antea enim nullam aliam significationem *μενεαίνειν* habere assolet, quam *ἵεσθαι* vel ‚cupidum esse'.[4])

Itaque etsi in brevi tantum conspectu voces posui, ex eo tamen intellegi potest futurum esse ut etiam plures loci ex illo indice demantur, si quis copiosius in hanc rem inquisiverit.

Neque vero minorem dubitationem ei loci mihi videntur habere, quibus poëta Achillem ira in Agamemnonem deposita

---

1) Cfr. Guil. Christium in edit. Iliad. p. 476: *Libri Ξ versus 1—152 ab recentiore poëta vetera carmina arctius inter se copulante et quasi consuente adiectos esse docuit Hermannus op. V 62, unde eodem eos litterarum genere quo versus O 390—405 et Λ 596—848, utpote quos ab eodem consarcinatore adiectos esse sentiam, describendos curavimus.*

2) Cfr. Ludovicum Friedlaenderum ‚Homer. Kritik von Wolf bis Grote 1853' p. 37: *Dass der neunte Gesang nicht ursprünglich im Plane der Achilleis lag, sondern erst nachträglich eingeschoben worden ist, hat Grote, wie mir scheint, zur Evidenz erwiesen. — Die vier Stellen in den spätern Gesängen (mehr sind es nicht), in denen auf die Gesandtschaft im neunten Buch angespielt wird, sind leicht zu beseitigen. Kurz das neunte Buch rührt von einer andern Hand her als die Achilleis.*

3) Cfr. B. Niesium l. l. p. 65.

4) De *O* 104 et *Π* 491 cfr. quae disputavi infra p. 36—46.

in Hectorem et alios Troianos furentem facit, quod accidit ab undevicesimo circiter libro usque ad exitum Iliadis. De qua nova ira quod prooemium in *A* nihil dicit, dubitari potest, num ab eodem poëta, qui priora carmina fecerit, etiam posteriora facta sint. Nam profecto non nisi de illa ira Achillis, ex qua Achivis multa mala orta essent, poëtae dicere propositum erat. Et ita sane Georgius Grotius carmina *Ψ* et *Ω* additamenta esse voluit, quamquam ab eodem poëta facta esse posse non negat[1]). Lachmannus autem usque a *Σ*, Wolfius usque a *T* omnia iam non Homerica esse videri existimaverunt[2]). Alii alia suspecta habent.

Iam vero voces, quibus Homerus in altera parte Iliadis de ira Achillis utitur, breviter perstringamus.

Primum Achilles ipse Patroclo interfecto se Hectori Troianisque iratum esse dicit in *Σ* 333-7:

νῦν δ' ἐπεὶ οὖν, Πάτροκλε, σεῦ ὕστερος εἶμ' ὑπὸ γαῖαν,
οὔ σε πρὶν κτεριῶ, πρίν γ' Ἕκτορος ἐνθάδ' ἐνεῖκαι
τεύχεα καὶ κεφαλήν, μεγαθύμου σοῖο φονῆος·
δώδεκα δὲ προπάροιθε πυρῆς ἀποδειροτομήσω
337 *Τρώων ἀγλαὰ τέκνα, σ έ θ ε ν κ τ α μ έ ν ο ι ο χ ο λ ω θ ε ί ς.*

V. 336-7 = *Ψ* 22-3, quos versus non in *Σ* sed in *Ψ* genuinos videri opinatur H. Duentzerus[3]).

Deinde Achilles, qua flagrabat ira in Hectorem, tamen statim in pugnam prorumpere nondum potuit, quod arma ei defuerunt. Thetis autem nova a Vulcano facta ei donat, quae ubi vidit iracundia effervescit, *T* 16:

. . . . . *αὐτὰρ Ἀχιλλεύς*
16 *ὣς εἶδ', ὥς μ ι ν μᾶλλον ἔ δ υ χ ό λ ο ς, ἐν δέ οἱ ὄσσε*
δεινὸν ὑπὸ βλεφαρῶν ὡς εἰ σέλας ἐξεφάανθεν.[4])

---

1) G. Grote, Hist. of Greece II. p. 266; cfr. L. Friedlaenderum ‚Die Homerische Kritik von Wolf bis Grote' Berlin 1853 p. 60.

2) Cfr. L. Friedlaenderum l. l. p. 58.

3) Homer. Abhandl. p. 327 Not.

4) Atque hoc de loco si adumbrare meam suspicionem licet, falso haec loco leguntur atque trasportanda erunt in librum *Y*; nempe locum mutent invicem loci *T* 16 s. et *Y* 424; id quod mox, si dabitur facultas, accuratius exponam.

Sequitur Achilles iratus arma induens *T* 367:

τοῦ καὶ ὀδόντων μὲν καναχὴ πέλε, τὼ δέ οἱ ὄσσε
λαμπέσθην ὡς εἴ τε πυρὸς σέλας, ἐν δέ οἱ ἦτορ
367 *δῦν' ἄχος ἄτλητον· ὁ δ' ἄρα Τρωσὶν μενεαίνων*
δύσετο δῶρα θεοῦ, τά οἱ Ἥφαιστος κάμε τεύχων.

Ne hi quidem versus (*T* 365-8) genuini sunt, quos Imm. Bekkerus recte margini subiecit. Confer quaeso quae de hoc loco infra exposui p. 54—56.

Iam vero Iuppiter veritus, ne Achilles ante tempus fato destinatum Troiam expugnaret, deis ut auxilium ferrent permittit *Y* 29:

νῦν δ' ὅτε δὴ καὶ θυμὸν ἑταίρου χώεται αἰνῶς,
δείδω, μὴ καὶ τεῖχος ὑπὲρ μόρον ἐξαλαπάξῃ.

Hectore interfecto Achilles necati amici reminiscitur atque luctu totus occupatur *Ψ* 23:

τοῖσι δὲ Πηλείδης ἁδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο,
χεῖρας ἐπ' ἀνδροφόνους θέμενος στήθεσσιν ἑταίρου.
»χαῖρέ μοι, ὦ Πάτροκλε, καὶ εἰν Ἀίδαο δόμοισιν·
»πάντα γὰρ ἤδη τοι τελέω τὰ πάροιθεν ὑπέστην,
»Ἕκτορα δεῦρ' ἐρύσας δώσειν κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι,
»δώδεκα δὲ προπάροιθε πυρῆς ἀποδειροτομήσειν
23 *»Τρώων ἀγλαὰ τέκνα, σέθεν κταμένοιο χολωθείς.*

Porro Achilles ad Agamemnonem ducitur utque quam celerrime rogum exstrui iubeat flagitaturus est *Ψ* 37:

αὐτὰρ τόν γε ἄνακτα ποδώκεα Πηλείωνα
εἰς Ἀγαμέμνονα δῖον ἄγον βασιλῆες Ἀχαιῶν,
37 *σπουδῇ παρπεπιθόντες, ἑταίρου χωόμενον κῆρ.*

Patroclo cremato datisque ludis funebribus Achilles insequentis diei tempore matutino furore denuo abreptus corpus Hectoris circum tumulum amici trahit *Ω* 22:

ὣς ὁ μὲν Ἕκτορα δῖον ἀείκιζεν μενεαίνων.

Apollo autem in concilio deorum huius Achillis crudelitatis mentionem facit id agens, ut Achilles corpus Hectoris Priamo patri sepeliendum tradere cogatur *Ω* 54:

κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων.

Praeterea duo loci, quos praetermisi, commemorandi sunt.
P 708: κεῖνον μὲν δὴ νηυσὶν ἐπιπροέηκα θοῇσιν,
ἐλθεῖν εἰς Ἀχιλῆα πόδας ταχύν· οὐδέ μιν οἴω
νῦν ἰέναι, μάλα περ κεχολωμένον Ἕκτορι δίῳ.

Ubi Menelaus, postquam Antilochum ad Achillem misit, ut Patroclum interfectum esse nuntiaret, Aiacibus dicit se existimare, Achillem quamvis iratum nondum in pugnam ire posse, quoniam arma ei deessent.

Denique *X* 10 adferendus est:

. . . . σὺ δ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις.

Et de hoc loco conferas, quae infra p. 56—62 exposui.

Iam hunc verborum indicem habeto:

P: κεχολωμένος 710.	*Ψ*: χολωθείς 23; χώομαι 35.
Σ: χολωθείς 337.	[*X*: μενεαίνεις 10.]?
T: χόλος 16; μενεαίνων 367.	*Ω*: μενεαίνων 22. 54.

Omnes has voces, quibus ira Achillis indicatur, sub unum adspectum subiciendas esse putavi, ut ostenderem, quem locum verbum μενεαίνειν, quod imprimis tractare mihi propositum est, inter eas obtineret. De universis hisce vocibus alteris curis mox, si dabitur, copiosius disseram, si videro, hanc meam huiusmodi rei tractandae rationem et ea, quae quaerendo invenisse mihi videor, aequis iudicibus probari.

Neque enim mirum est, me cautius procedere, quippe qui prima nunc stipendia faciam in bello illo Troiano, quod de quaestione Homerica, quam dicunt, geritur, in quo quidem non minus acriter dimicatur, quam ab heroibus, quos Homerus pugnantes fecit. Nam in hoc quoque ad arma concurrunt, rem bene aut male gerunt, proelium deserunt redintegrantque. Nonnumquam etiam duces iacent aliique sauciati se recipere coguntur. Neque vero duces soli pugnant, sed etiam militibus opus est, qui Marte ancipiti aliquid valere possunt, si strenuus dux eos adhortatur. Nonne ipso Troianorum bello omnes pugnabant et milites et

οἵ τε κυβερνῆται καὶ ἔχον οἰήια νηῶν
καὶ ταμίαι παρὰ νηυσὶν ἔσαν, σίτοιο δοτῆρες.

Itaque et ego in certamen descendere audebo.

At iam illud Homeri τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων; et illud τίς πόθεν εἶς ἀνδρῶν; audire mihi videor. Ad haec quidem aliquid mihi respondendum est, si licet.

Et primum quidem inde exorsus sum, ut scholis de Homero doctissimi viri L. Friedlaenderi interessem et libros perlegerem, quos et ille et Carolus Lachmannus de Homero scripserunt. Fieri autem non potuit, quin mihi persuaderetur, Lachmanni originis et compositionis Iliadis explicandae rationem probari non posse, id quod Friedlaenderus eo libro, qui inscribitur: ‚Die Homerische Kritik von Wolf bis Grote' Berlin 1853, dissertissime persecutus est. Neque enim intellegi potest, quomodo tandem fieri potuerit, ut diversa carmina a poetis diversis non eodem consilio usis neque eisdem aetatibus facta ita conflata atque collecta sint, ut tanquam unius poetae opus esse videantur, quoniam illam Pisistrati recensionem fabulosam esse luce clarius est[1]). Verum ne eam quidem rationem, qua doctissimi viri G. Grotius atque L. Friedlaenderus originem Homeri carminum explicabant, sequi potui, quamvis sagacitatem doctrinamque eorum valde admiratus sim. Nam Lachmannus, quamquam, ut ita dicam, mihi alienatus erat, tamen id certe effecerat, ne mihi unquam persuaderi posset a paucis tantum poëtis carmina Homerica facta esse; quam sententiam ne amplecterer, iam permultae illae diversitates atque discrepantiae rerum, sermonis, verborumque copiae prohibere mihi videbantur videnturque etiam nunc. Neque vero Friedlaenderi ill. v. argumentis refellendis meae vires suffecerunt neque ego explorare potui, quae tandem certa via ingredienda esset.

Cum autem his in dubitationibus versarer, studia philologa intermittere adversis condicionibus coactus sum.

At ita deo placuit, ut post quinque circiter annos intermissa studia revocarem. Et tunc quidem B. Niesium de Homero praelegentem auscultavi eiusdemque librum manibus arripui, qui

---

1) Cfr. L. Friedlaenderum l. l. p. 11 ss., Th. Birtium, ‚Das antike Buchwesen' p. 477 Note, 497 Note.

inscribitur: ‚Die Entwickelung der homer. Poesie‘ (Berlin 1882) atque iterum iterumque perlegi. Neque fieri potest, quin hoc loco grato animo confitear me imprimis ex illo ipso libro uberrimum fructum cepisse. Cognovi enim, qua ratione fieri potuerit, ut diversissimae cum Odysseae tum Iliadis partes a diversis poetis paullatim per magna spatia temporum factae tamquam unius poetae opus esse videantur.

Itaque ratione, qua carminum Homericorum origo consideranda sit, magis perspicua facta praeter alia de eis versibus Iliadis, in quibus formae a stirpe *ταρπ* derivatae inveniuntur quibusque posterioris poetae ingenium prodi mihi visum est, quaestionem instituere conatus sum. Qua in re temptanda nihil nisi id agebam, ut critica in arte me exercerem. Theodorus Birtius autem, vir sagacissimus atque omni doctrina peritissimus, praeceptor humanissimus, me non solum admonuit, ut in hoc genere quaerendi perseverarem, sed etiam mihi persuasit, ut ederem ea quae quaerendo invenissem, sive quod id spectabat, ut stimulos mihi admoveret et me impelleret, quo magis vires intenderem, sive quod existimabat, meas quamvis mediocres quaestiones ad tempus in eis rebus sufficere posse, quas docti viri accuratius exponere adhuc intermisissent. Itaque procedere ausus sum. Theodoro Birtio autem, v. illustr., quod benignissime consilio et re me continuo adiuvabat, cunctantem adhortabatur, longius a via aberrantem revocabat, maximas habeo gratias atque habebo.

Praeter hos autem, quos modo dixi, viros doctissimos multos alios quoque proferre possum, quibus multum debeam. At longum est, nomina eorum dinumerare, qui de Homero optime meriti sint. Quorum scripta ei perlegenda esse, qui studiis Homericis operam navet, per se intellegitur. Eorum autem numerus, qui metricam et grammaticam observationem ad quaestiones Homericas adhibuerunt, non ita magnus est, sive quod res est difficillima, sive quod plurimi dubitant, num ea ad quaestionem solvendam omnino multum valeat. Satis sit

potiora nomina hoc loco componere. Imprimis enim de hiatu et digammo C. A. J. Hoffmannus [1]) accuratissime quaesivit, Ludovicus Friedlaenderus vocabula, quae dicuntur *ἅπαξ εἰρημένα*, exquisite tractavit [2]); B. Gisekius [3]) in verborum collocationem, Joh. Classenius [4]) in usum participiorum inquisivit. Denique Guil. Christius [5]) nominandus est, qui in huiusmodi quaestionibus signifer est atque primus, ut mihi videtur, multiplices observationes metricas et grammaticas ad totius Iliadis carmina seiungenda et diiudicanda adhibuit.

Reliquum est, ut eorum quoque breviter mentio fiat, quae a doctis viris de verbo *μενεαίνειν*, quod imprimis hoc meo libro tractare mihi propositum est, adnotata sint. Itaque plena fere apponere mihi liceat, quae doctissimus vir R. Peppmuellerus in libro, qui inscribitur ‚Commentar des XXIV. Buches der Ilias‘ (Berlin 1876), ad *Ω* 22 (54) disputavit: *V. 22 schwebte dem Dichter wiederum ein Vers aus dem 23. Buche vor Augen, Ψ 24 (cf. X 395): Ἦ ῥα καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα. Da hier indess von der Ausführung der ἀεικέα ἔργα geredet wird, wurde eine Aenderung nothwendig. Das Adjectiv wurde zum Verbum ἀεικίζειν, welches Π 545, 559, Τ 26, σ 622 und X 256: Οὐ γὰρ ἐγώ σ' ἔκπαγλον ἀεικιῶ (Hektor redet) in demselben Sinne gebraucht wird. Das Participium μενεαίνων, welches so oft den Schluss des Hexameters bildet* [*Not. 1: Man vergleiche die stets im Ausgange des Verses sich findenden Wendungen κατακτάμεναι — δαϊζέμεναι — ἐπιπτέσθαι — ἐρίσσεσθαι — ὀρέξασθαι — πιέειν μενεαίνων. Hinzukommen wegen eines zu ergänzenden Infinitivs ε 341: Οὐ μὲν δή σε καταφθίσει μάλα περ μενεαίνων und O 617: Ἀλλ' οὐδ' ὥς δύνατο ῥῆξαι μάλα περ μενεαίνων*],

1) Quaestiones Homericae, Clausthaliae 1842—48.

2) Annal. Philol. Supplem. III: ‚Zwei homerische Wörterverzeichnisse‘.

3) Homer. Forschungen, Leipzig 1864.

4) Beobachtungen über den Homerischen Sprachgebrauch, Frankfurt a. M. 1867.

5) ‚Die Interpolationen bei Homer vom metrischen und sprachlichen Gesichtspunkt beleuchtet‘. Sitzungsber. der. kgl. bayr. Akademie. 1879. — ‚Homer oder Homeriden‘. 1884. — ‚Editio Iliadis‘. 1884.

wurde zur Ausfüllung der entstandenen Lücke verwandt. Freilich hat diese Form des Verbums die Bedeutung ‚zürnend' nur noch T 367: ὃ δ' ἄρα Τρωσὶν μενεαίνων Δύσετο δῶρα θεοῦ — wie hier ist dort auch von Achill die Rede — eine Stelle, die schon von den Alten wie neuerdings auch von Bekker athetiert wurde, — während sie sonst, stets mit einem ergänzenden Infinitiv verbunden, immer nur die dem Verbum ursprüngliche Bedeutung ‚streben, trachten' zeigt; — vergl. Eustath. 1336 (1464): Ἐν τούτοις δὲ κεῖται καὶ τὸ μενεαίνειν οὐκ ἐπὶ προθυμίας ἁπλῶς, ἀλλ' ἐπὶ θυμοῦ —; allein ganz unzweifelhafte Beispiele beweisen für andere Formen desselben Verbums die sich aus der ursprünglichen entwickelnde Bedeutung ‚zürnen'. [Not. 2: Denselben Gang können wir bekanntlich beim Substantivum ὀργή verfolgen, das ursprünglich ‚Trieb, Streben' bedeutete und erst verhältnissmässig spät zu der Bedeutung ‚Zorn' gelangte.] Wenigstens sehe ich nicht ein, wie man T 68[1]*) die Verse Achills: Νῦν δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ παύω χόλον, οὐδέ τί με χρὴ Ἀσκελέως αἰεὶ μενεαινέμεν und O 104 die Worte Heras: Νήπιοι οἳ Ζηνὶ μενεαίνομεν ἀφρονέοντες*[2]*) erklären wollte, zumal hier V. 101 ὤχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς θεοὶ voraufgeht und Heras' Rede durch ein ‚πᾶσιν δὲ νεμεσσηθεῖσα μετηύδα' eingeleitet wird. Dasselbe gilt von den beiden Stellen der Odyssee α 20 und ζ 330: ὃ δ' ἀσπερχὲς (ὃ δ' ἐπιζαφελῶς) μενέαινεν Ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι. — Der absolute Gebrauch von μενεαίνω ‚zürnen' lässt sich allerdings nur T 68 und Ω 22 = 54 nachweisen. — Einiges schon bei Liesegang I p. 10.*

Liesegangius autem, doctissimus vir, in dissertatione I, quae est de XXIV Iliadis rhapsodia, p. 10 dixit: *Huc accedit, quod etiam ab sermonis homerici consuetudine quaedam h. l. videntur abhorrere ut v. 22 (54): Ἕκτορα δῖον ἀεικίζει μενεαίνων. Nam participium μενεαίνων apud Homerum coniungitur cum infinitivo velut κατακτάμεναι, ἐπιπτέσθαι, δαιζέμεναι, ἐρύσσεσθαι, ὀρέξασθαι, πιέειν μενεαίνων. Uno loco T 367 res aliter sese*

---

1) De *Π* 491, *T* 58, *X* 10 quid sentiat, non dicit Peppmüllerus.

2) De *O* 104 cfr. quae infra copiosius disputavi p. 36 ss.

videtur habere ,Τρωσὶν μενεαίνων δύσετο δῶρα θεοῦ', sed is locus, praeterquam quod cum hoc aliis de causis conferri non poterit, iam ab Alexandrinis deletur. Aliis autem locis duobus adeo non improbantur quod dixi, ut confirmentur. Nam O 617 ἀλλ' οὐδ' ὧς δύνατο ῥῆξαι μάλα περ μενεαίνων quisque facile supplebit ῥῆξαι idemque cadit in ε 341 οὐ μὲν δή σε καταφθίσει μάλα περ μενεαίνων.

Praeter hos viros doctos si hic atque ille in transitu de verbo *μενεαίνειν* adnotationes fecerunt, plerumque, ubi opus esse mihi visum est, suis locis attuli. Adscripsi autem illa, ut perspicias continuam atque accuratiorem de hoc verbo inquisitionem ne nunc quidem esse supervacaneam.

Quibus praemissis ad rem propositam accedamus.

Inter illas voces, quae iram Achillis denotant, quasque supra collegi, in *T* (58, 68, 367) demum verbum *μενεαίνειν* legitur. Hanc autem significationem irascendi, si textum editionis Imm. Bekkeri sequeremur, *μενεαίνειν* omnino primum haberet in *O* (v. 104), deinde in *Π* (491), tum, de ira Achillis, in *X* (10), denique in *Ω* 22 et 54. In his vero ultimi libri versibus simul aliud verbum, quod est *ἀεικίζειν* (v. 22 *ἀεικίζειν μενεαίνων* — v. 54 *ἀεικίζει μενεαίνων*) invenimus et ita quidem, ut aliud significet atque assolet in prioribus carminibus, quodque praeterea, pariter atque *μενεαίνειν* illud pro irascendo dictum, non nisi in altera Iliadis parte usurpatur.

Atqui de toto hoc libro *Ω* etiamnunc inter viros doctissimos, qui in eo explicando et perquirendo maxime versabantur, ut Duentzerus, Koechlius, Geppertus, Liesegangius, Peppmuellerus alii, magna est dissensio (cfr. R. Peppmuellerum l. l. p. X—XI); quaeritur enim non solum, utrum liber *Ω* Homero vindicandus sit nec ne, sed etiam, qui versus eiciendi sint, ut saltem ita restituatur, ut ab uno poeta factus esse posse videatur.

Quae cum ita sint, has meas quoque quaestiones quamvis mediocres ad ultimum librum in pristinum statum restituendum aliquid valere velim.

Verum ut tibi magis persuadeam illos libri *Ω* versus 22 et 54 non Homericos esse, sed a rhapsodo multo recentiore insertos, initium disputationis altius repetam et hunc cursum quaestio mea obtinebit:

Primum enim excutiam, quid miri insit in illa trahendi ignominia, qua in initio libri *Ω* corpus, Hectoris ab Achille afficitur, disseramque de peculiari significatione verbi *ἀεικίζειν*, quae eodem loco simul occurrit; deinde hoc verbum *ἀεικίζειν* etiam in antecedentibus libris ubi exstet suspectum habendum esse videri ostendam; tum eos versus, in quibus verbum *μενεαίνειν* praeter *Ω* iratum esse significat vel significare videtur, pertractabo. Denique ad ultimum librum revertar.

Veniam autem lectoris peto, quod non simplicem sed complicatam hanc disputationem proposui; nam ex parvo initio proficiscens ad multiplices res *ἐν παρεκβάσει* tractandas productus sum.

I.

De Achille Hectoris corpus violante.

Verbum *ἀεικίζειν*, ut hinc proficiscar, in *Ω* bis tantum invenitur, in v. 22 et 54.

Quid his locis intellegi velit poëta, manifestum est ex *Ω* 14—18:

ἀλλ' ὅ γ' ἐπεὶ ζεύξειεν ὑφ' ἅρμασιν ὠκέας ἵππους,
Ἕκτορα δ' ἕλκεσθαι δησάσκετο δίφρου ὄπισθεν,
τρὶς δ' ἐρύσας περὶ σῆμα Μενοιτιάδαο θανόντος
αὖτις ἐνὶ κλισίῃ πανέσκετο, τόνδε δ' ἔασκεν,
ἐν κόνι ἐκτανύσας προπρηνέα.

Dubitationem movet quod in his versibus tria iterativa occurrunt: *δησάσκετο, πανέσκετο, ἔασκεν*, ex quibus duo priora hoc tantum loco (*παύεσκον* activum *χ* 315), *ἔασκεν* etiam *B* 832, *Λ* 330, *T* 295 invenimus. At animadvertendum est, *B* 831—4 ex *Λ* 329—32 translatos esse, et ad *T* 282 – 303 Heynium recte monuisse videri[1]): *Compositus est totus locus e flosculis Homericis.*

Iam vero his iterativis veram actionis iterationem exprimi debere ex *ἐπεὶ ζεύξειεν* (v. 14) intellegitur[2]). Attamen de uno tantum die dicitur, quod iam ex praecedentibus versibus (1—13) mihi videtur apparere. Legimus enim *Ω* 1—13:

λῦτο δ' ἀγών, λαοὶ δὲ θοὰς ἐπὶ νῆας ἕκαστοι
ἐσκίδναντ' ἰέναι· τοὶ μὲν δόρποιο μέδοντο
ὕπνου τε γλυκεροῦ ταρπήμεναι· αὐτὰρ Ἀχιλλεύς
κλαῖε φίλου ἑτάρου μεμνημένος, οὐδέ μιν ὕπνος
ᾕρει πανδαμάτωρ, ἀλλ' ἐστρέφετ' ἔνθα καὶ ἔνθα

1) Tom. VIII. 668.

2) Aliter sane La Rochius sed cfr. R. Reppmuellerum l. l. p. 26 Not.

Πατρόκλου ποθέων ἀνδροτῆτά τε καὶ μένος ἠΰ
ἠδ' ὁπόσα τολύπευσε σὺν αὐτῷ καὶ πάθεν ἄλγεα,
ἀνδρῶν τε πτολέμους ἀλεγεινά τε κύματα πείρων.
τῶν μιμνησκόμενος θαλερὸν κατὰ δάκρυον εἶβεν,
ἄλλοτ' ἐπὶ πλευρὰς κατακείμενος, ἄλλοτε δ' αὖτε
ὕπτιος, ἄλλοτε δὲ πρηνής· τότε δ' ὀρθὸς ἀναστάς
δινεύεσκ' ἀλύων παρὰ θῖν' ἁλός. οὐδέ μιν ἠώς
φαινομένη λήθεσκεν ὑπεὶρ ἅλα τ' ἠιόνας τε,

Deinde sequitur v. 14 *ἀλλ' ὅ γ' ἐπεὶ ζεύξειεν κ. τ. λ.*

Considerandum nobis est secundo die, postquam Hector interfectus est (cfr. *Ψ* 58. 109. 226.), ludos funebres Patroclo datos esse. Quibus finitis (*Ω* 1) omnes ut cibo somnoque vires reficerent digrediuntur (1—3). Achilles autem quod neque edere nec somnum capere potest amicissimi viri reminiscens (4—11), mox cubili relicto in litore vagatus (12 *δινεύεσκε* hoc tantum loco) iam prima luce (v. 13 *λήθεσκεν* h. t. l.) Hectoris corpus circum tumulum trahere incipit (14—16).

Qua in narratione quamquam mirificum est, quod poëta saepissime iterativis utitur, non tamen mihi persuadere possum plures per dies corpus mortui traxisse Achillem, sed solo tertio die eum traxisse poëta voluit.

Quae cum ita sint, etiam v. 22 *ὣς ὁ μὲν Ἕκτορα δῖον ἀείκιζεν μενεαίνων* non nisi de tertio die dictum esse necesse est.

In vv. porro 23 s. duo iterativa habemus, quae hoc tantum loco apud Homerum leguntur, *ἐλεαίρεσκον, ὀτρύνεσκον*:

23 *τὸν δ' ἐλεαίρεσκον μάκαρες θεοὶ εἰσορόωντες,*
κλέψαι δ' ὀτρύνεσκον ἐΰσκοπον ἀργειφόντην.
ἔνθ' ἄλλοις μὲν πᾶσιν ἑήνδανεν, οὐδέ ποθ' Ἥρῃ
οὐδὲ Ποσειδάων' οὐδὲ γλαυκώπιδι κούρῃ κ. τ. λ.

Itaque deos mortui Hectoris miseret atque altercatio inter eos oritur, eamque per duodecim dies continuatam esse ex v. 31 apparet:

ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς,

ex quo sequitur, ut trahi quoque Hectorem per duodecim dies existimandum sit.

Peppmuellerus autem (l. l. p. 25) de v. 31 haec argumentatur, quae facere non possum quin plene adscribam:

Vers 31 ist aus Α 493 entlehnt. An beiden Stellen bereitet ‚ἐκ τοῖο‘ Schwierigkeit, da man es, wie am nächsten läge, nicht unmittelbar auf das vorhergehende beziehen kann. Vielmehr ergiebt sich aus v. 413: δυωδεκάτη δέ οἱ ἠώς Κειμένῳ, dass von der Zeit zu rechnen ist, ἐξ οὗ Ἕκτωρ ἀπέθανεν, wie die Scholien übereinstimmend sagen. Der Streit unter den Göttern beginnt am vierten Tage nach der Tödtung Hektors, denn am zwölften Tage, an welchem durch Jupiters Machtspruch (v. 74ff.) die Entscheidung erfolgt, währt er bereits neun Tage: Ἐννῆμαρ δὴ νεῖκος ἐν ἀθανάτοισιν ὄρωρεν (v. 107). Da nun noch am 12. Tage die Auslieferung Hektors stattfindet, so dauerte die Klage Achilles um Patroklos 11 volle Tage, am zweiten liess er in seinem Zorne nach. Genau so lange Zeit dauern die Leichenfeierlichkeiten zu Ehren Hektors und der dafür bewilligte Waffenstillstand; am zwölften Tage soll der Kampf wieder beginnen (Ω 666). Der Ausgangspunkt, von dem zu rechnen ist, ist das wichtigste Ereigniss am Schluss der Ilias.

Et recte quidem Peppmuellerus Ω 31 cum Α 493 comparat; ex hac enim rhapsodia hic versus sine dubio sumptus est. Neque tamen id probare possum, quod dicit utroque loco eodem modo se rem habere. Nam Α 493 quidem ad versus Α 421 ss. pertinere, qui sunt:

421 *ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισιν*
μήνι' Ἀχαιοῖσιν, πολέμου δ' ἀποπαύεο πάμπαν·
Ζεὺς γὰρ ἐς Ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας
χθιζὸς ἔβη κατὰ δαῖτα, θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο.
δωδεκάτῃ δέ τοι αὖτις ἐλεύσεται Οὔλυμπόνδε,
καὶ τότ' ἔπειτά τοι εἶμι Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ,
427 *καί μιν γουνάσομαι, καί μιν πείσεσθαι ὀίω.*

(Thetis enim h. l. Achilli pollicetur, se ad Jovem ab Aethiopibus reversum ituram esse), huc, inquam, pertinere Α 493 manifestum est ex v. 488—492:

488 αὐτὰρ ὁ μήνιε νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισιν,
διογενὴς Πηλέος υἱός, πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
οὔτε ποτ' εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν
οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον, ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ
492 αὖθι μένων, ποθέεσκε δ' ἀυτήν τε πτόλεμόν τε

quoniam v. 488 ad Thetidis verba 421 ss. ‚ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισιν μήνι' Ἀχαιοῖσιν, κ. τ. λ.' respicit.

Aliter autem in *Ω* 31 res se habet; nam hoc loco ille versus ex *A* temere transscriptus videtur esse, quoniam ἐκ τοῖο eum diem, quo primum Achilles corpus Hectoris circum tumulum trahere coepit, significat, non autem eum, quo Hector necatus est.

Igitur nobis existimandum est per duodecim dies et Achillem in Hectorem saevisse trahendo et deorum altercationem continuatam esse.

Quid vero? In hac sententia nos permanere vetare videntur *Ω* 107 ss., qui plane dicunt per novem dies deos inter se altercatos esse:

107 ἐννῆμαρ δὴ νεῖκος ἐν ἀθανάτοισιν ὄρωρεν
Ἕκτορος ἀμφὶ νέκυι καὶ Ἀχιλλῆι πτολιπόρθῳ·
κλέψαι δ' ὀτρύνουσιν ἐύσκοπον ἀργειφόντην.

Atque postea Mercurius Priamo dicit Hectoris corpus per duodecim dies iacere *Ω* 411—418:

ὦ γέρον, οὔ πω τόν γε κύνες φάγον οὐδ' οἰωνοί,
ἀλλ' ἔτι κεῖνος κεῖται Ἀχιλλῆος παρὰ νηί
αὔτως ἐν κλισίῃσι· δυωδεκάτη δέ οἱ ἠώς
κειμένῳ, οὐδέ τί οἱ χρὼς σήπεται, οὐδέ μιν εὐλαί
ἔσθουσ', αἵ ῥά τε φῶτας ἀρηιφάτους κατέδουσιν.
ἦ μέν μιν περὶ σῆμα ἑοῦ ἑτάροιο φίλοιο
ἕλκει ἀκηδέστως, ἠὼς ὅτε δῖα φανήῃ,
οὐδέ μιν αἰσχύνει·

---

1) De quibus obiter adnoto, versibus 416 s. omissis versum 418 (οὐδέ μιν αἰσχύνει . . . . .) melius ad v. 415 se applicare.

Postea autem Priamus oblitus esse videtur iam ante duodecim dies filium necatum esse, quandoquidem ad Achillem haec dicit v. 635 ss.:

λέξον νῦν με τάχιστα, διοτρεφές, ὄφρα κεν ἤδη
ὕπνῳ ὕπο γλυκερῷ ταρπώμεθα κοιμηθέντες·
οὐ γάρ πω μύσαν ὄσσε ὑπὸ βλεφάροισιν ἐμοῖσιν,
ἐξ οὗ σῇς ὑπὸ χερσὶν ἐμὸς παῖς ὤλεσε θυμόν,
ἀλλ' αἰεὶ στενάχω καὶ κήδεα μυρία πέσσω,
αὐλῆς ἐν χόρτοισι κυλινδόμενος κατὰ κόπρον.
νῦν δὴ καὶ σίτου πασάμην καὶ αἴθοπα οἶνον
λαυκανίης καθέηκα· πάρος γε μὲν οὔ τι πεπάσμην.

Attamen, utut est, his duobus locis (*Ω* 107 ss. et 411 ss.) cogimur, ut deorum altercationem fuisse novem dierum et versum 31 (*ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκ τοῖο . . . . .*) ad mortem Hectoris spectare[1]) atque aut *X* 395 aut *Ψ* 34[2]) statim excipere debuisse existimemus.

Itaque inter *Ω* 31 et illos quos dixi versus circiter nongenti aut plus mille versus intercedunt.

Hanc totam textus confusionem nisi multis versibus eiectis non tolli posse luce clarius est. Inprimis autem ei versus mihi videntur spurii esse, qui ad illam ignominiam, qua Achilles Hectoris corpus circum tumulum Patrocli trahendo afficit, spectant. Totum praeterea initium ultimae rhapsodiae (versus sunt duo et triginta) eiusmodi est, ut fieri non possit, quin Homero id abiudicemus. Poëta enim vel rhapsodi, qui hanc carminis partem fecerunt, et illam novam mirificamque ignominiam, quam ceterorum

---

1) Cfr. Liesegang I p. 10: »Versum 31 *ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς* (idem v. *A* 493) h. l. non satis apte esse positum rectissime contendit Lachmannus. Etenim difficillimum est explicare, a quonam tandem tempore h. l. poëta dies computet, praesertim quum, id quod supra demonstravimus, versibus 12 et sqq. longius quoddam temporis spatium iam praeteriisse significetur. Ex versu demum 107 et ex v. 413 licet coniicere h. quoque l. dies ab eo die, quo Hector est necatus, numerandos.«

2) *Ψ* 34 transgredi non licet, ne Achillem bis brevi temporis spatio intermisso epulantem faciamus neve in proximum diem intremus.

carminum poetae non noverunt, et illam ineptam ridiculamque deorum altercationem Iliadi proprio Marte excogitaverunt et interpolaverunt. Sane non ignoro equidem, quae leguntur Ω 21 (— ἵνα μή μιν ἀποδρύφοι ἑλκυστάζων), eadem etiam Ψ 187 inveniri. Sin autem hunc locum considerate quis legerit, profecto eum quoque interpolatum esse iudicabit. Nam auctor rhapsodiae Ψ excepto hoc loco, de quo agitur, crudelem illum furorem Achillis prorsus ignorat. Postquam enim Achillem Hectorem traxisse in ultimae rhapsodiae versibus 14—18 narratum est, poeta dicit Ω 18—21:

18 . . . . . τοῖο δ' Ἀπόλλον
πᾶσαν ἀεικείην ἄπεχε χροΐ, φῶτ' ἐλεαίρων
καὶ τεθνηότα περ· περὶ δ' αἰγίδι πάντα κάλυπτεν
χρυσείῃ, ἵνα μή μιν ἀποδρύφοι ἑλκυστάζων.

Itaque hoc loco Apollo Hectoris corpus servat, ne deformetur.

Porro Achilles Patroclum clamat Ψ 179—183;

179 χαῖρέ μοι, ὦ Πάτροκλε, καὶ εἰν Ἀίδαο δόμοισιν.
πάντα γὰρ ἤδη τοι τελέω τὰ πάροιθεν ὑπέστην.
δώδεκα μὲν Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλούς,
τοὺς ἅμα σοὶ πάντας πῦρ ἐσθίει· Ἕκτορα δ' οὔ τι,
δώσω Πριαμίδην πυρὶ δαπτέμεν, ἀλλὰ κύνεσσιν.

Tum poëta adnotat:

184 ὣς φάτ' ἀπειλήσας· τὸν δ' οὐ κύνες ἀμφεπένοντο,
ἀλλὰ κύνας μὲν ἄλαλκε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
ἤματα καὶ νύκτας, ῥοδόεντι δὲ χρῖεν ἐλαίῳ
ἀμβροσίῳ, ἵνα μή μιν ἀποδρύφοι ἑλκυστάζων.

Hoc itaque loco Venus eum servat, ἵνα μή μιν ἀποδρύφοι κ. τ. λ..., Apollo autem totum locum, ubi Hectoris corpus iacebat, nebula velare satis habet:

188 τῷ δ' ἐπὶ κυάνεον νέφος ἤγαγε Φοῖβος Ἀπόλλων
οὐρανόθεν πεδίονδε, κάλυψε δὲ χῶρον ἅπαντα,
ὅσσον ἐπεῖχε νέκυς, μὴ πρὶν μένος ἠελίοιο
σκήλει' ἀμφὶ περὶ χρόα ἴνεσιν ἠδὲ μέλεσσιν.

Atque Achilles ipse Ψ 179—183 de illa ignominia, quae in ultima rhapsodia describitur, nihil memorat, quamquam eam Hectori comminandi hoc loco et tempus et occasio fuit.[1])

Sequitur ut totus hic locus damnandus sit, sicut Ω 20—21 iam ab antiquis *ἀθετοῦνται* (Ariston.). Neque dubitari potest, quin priorum carminum *Α — Ψ* poëtae, quid (in initio carminis Ω) Achilles facturus sit, nesciant.

II.

De *'ΑΕΙΚΙΖΕΙΝ* verbi in Ω significatu.

Iam vero postquam ad finem perduxi hanc ratiocinationem, de ipso verbo *ἀεικίζειν* videndum est. Hoc autem verbum in omnibus rhapsodiis excepta ultima nihil aliud significat nisi corpora hostium interfectorum insepulta relinquere et canibus avibus vermibusque tradere, atque hoc ipsum est quod etiam Ψ 182 s. Achilles minatur:

Ἕκτορα δ' οὔ τι
δώσω Πριαμίδην πυρὶ δαπτέμεν, ἀλλὰ κύνεσσιν.

Neque in Ψ 24 ss.:

ἦ ῥα καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα
πρηνέα πὰρ λεχέεσσι Μενοιτιάδαο τανύσσας
ἐν κονίῃς.

aliud esse *ἀεικέα ἔργα* nisi *δώσειν κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι*, ex Achillis ipsius verbis, quae paulo ante dixerat, concludi potest Ψ 19—21:

χαῖρέ μοι, ὦ Πάτροκλε, καὶ εἰν Ἀίδαο δόμοισιν·
πάντα γὰρ ἤδη τοι τελέω τὰ πάροιθεν ὑπέστην,
Ἕκτορα δεῦρ' ἐρύσας δώσειν κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι,

Myrmidones quidem ex pugna reversos statim ter circumvehi Patrocli corpus iubet Ψ 13 s.:

οἱ δὲ τρὶς περὶ νεκρὸν ἐύτριχας ἤλασαν ἵππους μυρόμενοι.

1) At cfr. H. Düntzerum l. l. p. 327 s., C. E. Geppertum ,Über den Ursprung der homerischen Gesänge.' Leipzig 1840. I. p. 124 s.

Quidni ipse tum Myrmidonibus antevehens corpus Hectoris trahebat? Nonne equi eius iuncti stabant currui, ex quo cruentus hostis dependebat? Lege, quaeso, *X* 395—404:

ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα.
ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτρηνε τένοντε
ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέους δ' ἐξῆπτεν ἱμάντας,
ἐκ δίφροιο δ' ἔδησε, κάρη δ' ἕλκεσθαι ἔασεν.
ἐς δίφρον δ' ἀναβὰς, ἀνά τε κλυτὰ τεύχε' ἀείρας,
μάστιξέν ῥ' ἐλάαν, τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην.
τοῦ δ' ἦν ἑλκομένοιο κονίσαλος, ἀμφὶ δὲ χαῖται
κυάνεαι πίτναντο, κάρη δ' ἅπαν ἐν κονίῃσιν
κεῖτο πάρος χαρίεν· τότε δὲ Ζεὺς δυσμενέεσσιν
δῶκεν ἀεικίσσασθαι ἑῇ ἐν πατρίδι γαίῃ.

Hoc quidem loco quare Achillem Hectoris corpus trahentem poëta fecerit, facile est intellectu. (Cfr. quae de hac re infra p. 43 dixi.)

Praeterea saepius apud Homerum accidit, ut duces in ipsa pugna vel statim post pugnam, dum mortis furore adhuc capti sunt, ad crudele aliquod facinus adducantur.[1])

Achilles autem Hectorem praeter urbem ad naves trahit, ut *ἀεικέα ἔργα* perficiat, quae hoc quoque loco (sicut *Ψ* 24) nihil aliud significare posse nisi canibus corpus proicere, ex ipsius verbis apparet, quae ad Hectorem iacentem (*X* 330: *ἤριπε δ' ἐν κονίῃς· ὁ δ' ἐπεύξατο δῖος Ἀχιλλεύς*) dixit, *X* 331—6:

Ἕκτορ, ἀτάρ που ἔφης Πατροκλῆ' ἐξεναρίζων
σῶς ἔσσεσθ', ἐμὲ δ' οὐδὲν ὀπίζεο νόσφιν ἐόντα,
νήπιε· τοῖο δ' ἄνευθεν ἀοσσητὴρ μέγ' ἀμείνων
νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐγὼ μετόπισθε λελείμμην,
ὅς τοι γούνατ' ἔλυσα. σὲ μὲν κύνες ἠδ' οἰωνοί
ἑλκήσουσ' ἀικῶς, τὸν δὲ κτεριοῦσιν Ἀχαιοί.

Et illud *ἀικῶς* in v. 336 *ἅπ. λεγ.* esse observes mihi pro *ἀεικῶς*, eodemque ex fonte est, ex quo *ἀεικίζειν*.

Huic autem, quam stabilivi, significationi verbi *ἀεικίζειν* alius locus repugnare non videtur, qui est *T* 23—7:

1) Cfr. L. Schmidtium ‚Die Ethik der alten Griechen' II p. 99.

»νῦν δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ θωρήξομαι· ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
δείδω μή μοι τόφρα Μενοιτίου ἄλκιμον υἱόν
μυῖαι καδδῦσαι κατὰ χαλκοτύπους ὠτειλάς
26 εὐλὰς ἐγγείνωνται, ἀεικίσσωσι δὲ νεκρόν —
ἐκ δ' αἰὼν πέφαται, — κατὰ δὲ χρόα πάντα σαπήῃ·«

Achilles enim metuit, ne, dum ipse cum Hectore pugnet, muscae vermes in corpore Patrocli insepulti gignant.

Ignominia igitur, quam Hector ab Achille passurus erat, cum ad naves trahebatur, eadem est, quam ipse Patroclo parasset, si eius corpore potitus esset *P* 125 ss.:

Ἕκτωρ μὲν Πάτροκλον, ἐπεὶ κλυτὰ τεύχε' ἀπηύρα,
ἕλχ', ἵν' ἀπ' ὤμοιιν κεφαλὴν τάμοι ὀξέι χαλκῷ,
τὸν δὲ νέκυν Τρῳῇσιν ἐρυσσάμενος κυσὶ δοίη·

Convenit, quod Priamus quoque cum Hectorem solum extra muros relictum videns reminisceretur, iam multis se filiis ab Achille esse privatum, idem malum nefasto homini precatur *X* 41—45:

σχέτλιος. αἴθε θέοισι φίλος τοσσόνδε γένοιτο
ὅσσον ἐμοί· τάχα κέν ἑ κύνες καὶ γῦπες ἔδυεν
κείμενον· ἦ κέ μοι αἰνὸν ἀπὸ πραπίδων ἄχος ἔλθοι·
ὅς μ' υἱῶν πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν εὖνιν ἔθηκεν,
κτείνων καὶ περνὰς νήσων ἔπι τηλεδαπάων.

Et quidnam deinceps Hecuba filio imminere existimat miserabili voce clamans? *X* 86—89:

»σχέτλιος· εἴπερ γάρ σε κατακτάνῃ, οὔ σ' ἔτ' ἔγωγε
κλαύσομαι ἐν λεχέεσσι, φίλον θάλος, ὃν τέκον αὐτή,
οὐδ' ἄλοχος πολύδωρος· ἄνευθε δέ σε μέγα νῶιν
Ἀργείων παρὰ νηυσὶ κύνες ταχέες κατέδονται.«

Denique Andromache, ubi Achillem uxoris corpus praeter portas urbis trahentem aspexit, quidnam praesagit *X* 508—510?

νῦν δὲ σὲ μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι νόσφι τοκήων
αἰόλαι εὐλαὶ ἔδονται, ἐπεί κε κύνες κορέσωνται,
γυμνόν.

Quos locos omnes si ponderas, nihil usque ad *Ψ*

183 indicare affirmabis, admirabilem illam ignominiam, qua in *Ω* offendimur, omnino esse Homericam.

Ergo verbo *ἀεικίζειν*, de quo agimus, alia notio in *Ω* mihi videtur subiecta esse, alia in praecedentibus rhapsodiis. In *Ω* enim *τὸ ἀεικίζειν* est vexatio, quam homo aliquis efficit feriendo tundendo trahendo, eandemque significationem habet in Odyssea, ubi semel adhibetur *σ* 222 (hic nempe Penelope, quod Ulixes male tractatus erat, indignatur).

»οἷον δὴ τόδε ἔργον ἐνὶ μεγάροισιν ἐτύχθη,
222 *ὃς τὸν ξεῖνον ἔασας ἀεικισθήμεναι οὕτως.*
πῶς νῦν, εἴ τι ξεῖνος ἐν ἡμετέροισι δόμοισιν
ἥμενος ὧδε πάθοι ῥυστακτύος ἐξ ἀλεγεινῆς;
σοί κ' αἶσχος λώβη τε μετ' ἀνθρώποισι πέλοιτο.«

Et hic quidem etiam ad substantivum *ῥυστακτύς* attendas v. 224, quod *ἅπ. λεγ.* est, verbum autem *ῥυστάζειν* bis in Odyssea legitur, *π* 108—9 = *υ* 318—9:

ξείνους τε στυφελιζομένους, δμωάς τε γυναῖκας
ῥυστάζοντας ἀεικελίως κατὰ δώματα καλά.

Et hic animaverte quaeso, quod adest *ἀεικελίως*.

Idem vero *ῥυστάζειν* in Iliade de vexato Hectore usurpatum est *Ω* 755 (in Hecubae lamentatione):

755 *πολλὰ ῥυστάζεσκεν ἑοῦ περὶ σῆμ' ἑτάροιο*
Πατρόκλου, τὸν ἔπεφνες·

Itaque in *σ* 221—5 *ἀεικισθήμεναι* atque *ῥυστακτύος*, in *π* 10ͻ s. (= *υ* 318 s.) *ἀεικελίως* et *ῥυστάζοντας* iunctim eodem loco leguntur.

Quod autem his locis exprimitur verbo *ῥυστάζειν*, idem in *Ω* 21 (= *Ψ* 187) *ἑλκυστάζειν* significat, idque verbum non nisi h. l. invenitur; et ne *ἑλκύειν* quidem quibusdam locis ubi legitur certa lectio videtur esse[1]), sed rectior *ἕλκειν* et *ἑλκέειν*, ut *X* 336:

σὲ μὲν κύνες ἠδ' οἰωνοί
ἑλκήσουσ' ἀικῶς, τὸν δὲ κτεριοῦσιν Ἀχαιοί,

---

1) Cfr. La Rochium ‚Homerische Textkritik' p. 239.

»νῦν δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ θωρήξομαι· ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
δείδω μή μοι τόφρα Μενοιτίου ἄλκιμον υἱόν
μυῖαι καδδῦσαι κατὰ χαλκοτύπους ὠτειλάς
26 εὐλὰς ἐγγείνωνται, ἀεικίσσωσι δὲ νεκρόν —
ἐκ δ' αἰὼν πέφαται, — κατὰ δὲ χρόα πάντα σαπήῃ·«

Achilles enim metuit, ne, dum ipse cum Hectore pugnet, muscae vermes in corpore Patrocli insepulti gignant.

Ignominia igitur, quam Hector ab Achille passurus erat, cum ad naves trahebatur, eadem est, quam ipse Patroclo parasset, si eius corpore potitus esset *P* 125 ss.:

Ἕκτωρ μὲν Πάτροκλον, ἐπεὶ κλυτὰ τεύχε' ἀπηύρα,
ἕλχ', ἵν' ἀπ' ὤμοιιν κεφαλὴν τάμοι ὀξέι χαλκῷ,
τὸν δὲ νέκυν Τρῳῇσιν ἐρυσσάμενος κυσὶ δοίη·

Convenit, quod Priamus quoque cum Hectorem solum extra muros relictum videns reminisceretur, iam multis se filiis ab Achille esse privatum, idem malum nefasto homini precatur *X* 41—45:

σχέτλιος. αἴθε θεοῖσι φίλος τοσσόνδε γένοιτο
ὅσσον ἐμοί· τάχα κέν ἑ κύνες καὶ γῦπες ἔδνεν
κείμενον· ἦ κέ μοι αἰνὸν ἀπὸ πραπίδων ἄχος ἔλθοι·
ὅς μ' υἱῶν πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν εὖνιν ἔθηκεν,
κτείνων καὶ περνὰς νήσων ἔπι τηλεδαπάων.

Et quidnam deinceps Hecuba filio imminere existimat miserabili voce clamans? *X* 86—89:

»σχέτλιος· εἴπερ γάρ σε κατακτάνῃ, οὔ σ' ἔτ' ἔγωγε
κλαύσομαι ἐν λεχέεσσι, φίλον θάλος, ὃν τέκον αὐτή,
οὐδ' ἄλοχος πολύδωρος· ἄνευθε δέ σε μέγα νῶιν
Ἀργείων παρὰ νηυσὶ κύνες ταχέες κατέδονται.«

Denique Andromache, ubi Achillem uxoris corpus praeter portas urbis trahentem aspexit, quidnam praesagit *X* 508—510?

νῦν δὲ σὲ μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι νόσφι τοκήων
αἰόλαι εὐλαὶ ἔδονται, ἐπεί κε κύνες κορέσωνται,
γυμνόν.

Quos locos omnes si ponderas, nihil usque ad *Ψ*

183 indicare affirmabis, admirabilem illam ignominiam, qua in *Ω* offendimur, omnino esse Homericam.

Ergo verbo *ἀεικίζειν*, de quo agimus, alia notio in *Ω* mihi videtur subiecta esse, alia in praecedentibus rhapsodiis. In *Ω* enim *τὸ ἀεικίζειν* est vexatio, quam homo aliquis efficit feriendo tundendo trahendo, eandemque significationem habet in Odyssea, ubi semel adhibetur *σ* 222 (hic nempe Penelope, quod Ulixes male tractatus erat, indignatur).

»*οἷον δὴ τόδε ἔργον ἐνὶ μεγάροισιν ἐτύχθη,*
222 *ὃς τὸν ξεῖνον ἔασας ἀεικισθήμεναι οὕτως.*
πῶς νῦν, εἴ τι ξεῖνος ἐν ἡμετέροισι δόμοισιν
ἥμενος ὧδε πάθοι ῥυστακτύος ἐξ ἀλεγεινῆς;
σοί κ' αἶσχος λώβη τε μετ' ἀνθρώποισι πέλοιτο.«

Et hic quidem etiam ad substantivum *ῥυστακτύς* attendas v. 224, quod *ἅπ. λεγ.* est, verbum autem *ῥυστάζειν* bis in Odyssea legitur, *π* 108—9 = *υ* 318—9:

ξείνους τε στυφελιζομένους, δμῳάς τε γυναῖκας
ῥυστάζοντας ἀεικελίως κατὰ δώματα καλά.

Et hic animaverte quaeso, quod adest *ἀεικελίως*.

Idem vero *ῥυστάζειν* in Iliade de vexato Hectore usurpatum est *Ω* 755 (in Hecubae lamentatione):

755 *πολλὰ ῥυστάζεσκεν ἑοῦ περὶ σῆμ' ἑτάροιο*
Πατρόκλου, τὸν ἔπεφνες·

Itaque in *σ* 221—5 *ἀεικισθήμεναι* atque *ῥυστακτύος*, in *π* 108 s. (= *υ* 318 s.) *ἀεικελίως* et *ῥυστάζοντας* iunctim eodem loco leguntur.

Quod autem his locis exprimitur verbo *ῥυστάζειν*, idem in *Ω* 21 (= *Ψ* 187) *ἑλκυστάζειν* significat, idque verbum non nisi h. l. invenitur; et ne *ἑλκύειν* quidem quibusdam locis ubi legitur certa lectio videtur esse[1]), sed rectior *ἕλκειν* et *ἑλκέειν*, ut *X* 336:

σὲ μὲν κύνες ἠδ' οἰωνοί
ἑλκήσουσ' ἀικῶς, τὸν δὲ κτεριοῦσιν Ἀχαιοί,

---

1) Cfr. La Rochium ‚Homerische Textkritik' p. 239.

ubi illud *αἰκῶς* quoque deprehendimus, quod cum verbo *ἀεικίζειν* cohaeret.

Praeterea premendum est verbum *ἑλκυστάζειν* eodem loco inveniri (*Ω* 18—21), quo substantivum *ἀεικείη*, quod ab eadem nimirum radice originem ducit atque *αἰκῶς*, *ἀεικῶς*, *ἀεικελίως*, *ἀεικίζειν*. Haec verba sunt:

18 *τοῖο δ' Ἀπόλλων*
πᾶσαν ἀεικείην ἄπεχε χροΐ, φῶτ' ἐλεαίρων
καὶ τεθνηότα περ· περὶ δ' αἰγίδι πάντα κάλυπτεν
21 *χρυσείῃ, ἵνα μή μιν ἀποδρύφοι ἑλκυστάζων.*

Et hic substantivum *ἀεικείη* accedit, quod praeter hunc Iliadis locum non nisi semel et numero quidem plurali in Odyssea (v. 308) adhibetur. Verba haec habe:

303 *Κτήσιππον δ' ἄρα Τηλέμαχος ἠνίπαπε μύθῳ.*
»Κτήσιππ', ἦ μάλα τοι τόδε κέρδιον ἔπλετο θυμῷ·
οὐκ ἔβαλες τὸν ξεῖνον· ἀλεύατο γὰρ βέλος αὐτός.
ἦ γάρ κέν σε μέσον βάλον ἔγχεϊ ὀξυόεντι,
καί κε τοι ἀντὶ γάμοιο πατὴρ τάφον ἀμφεπονεῖτο
308 *ἐνθάδε. τῷ μή τίς μοι ἀεικείας ἐνὶ οἴκῳ*
φαινέτω· ἤδη γὰρ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα,
ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρηα· πάρος δ' ἔτι νήπιος ἦα.«

Leguntur autem haec brevi spatio ante illum, quem supra dixi, locum (v. 318 s.), ubi illud *ῥυστάζειν* adhibetur, quod *Ω* 755 *trahere* significat, pro quo h. l. (*Ω* 21) *ἑλκυστάζειν* legitur. —

Neque iam dubito, quin mihi concedas, omnes hos, quos modo dixi, locos libri *Ω*, quibus vocabula *ἀεικίζειν*, *ἀεικείη*, *ἑλκυστάζειν*, *ῥυστάζειν* leguntur, Odysseam sapere. — Denique *ἀεικίζειν* in *Ω* de trahendo usurpatum recentiori aetati vindicandum est.

III.

De verbi *'AEIKIZEIN* per totam Iliadem usurpatione.

Neque vero satis habeo ostendisse, illum furorem Achilleum, qualis in *Ω* depingitur, a poëtis priorum carminum ignorari, et significationem illam verbi *ἀεικίζειν* ex usu esse Odysseae, velut *ῥυστάζειν* simil., sed etiam verisimile esse docebo, verbum *ἀεικίζειν* omnino non in vetere Iliade usurpatum fuisse. Quod si recte iudicaverim, eo magis probabile puto fore, illam ignominiam, qua trahitur corpus Hectoris, multo posteriore aetate Iliadi insertam esse.

Iam singulos locos videamus. Primum, ut iam supra dictum est, verbum *ἀεικίζειν* in ea parte rhapsodiae *Π* invenitur, quae cum illa *Σαρπηδόνος ἀναίρεσι*, quam appellant, cohaeret (*Π* 545):

κεῖται Σαρπηδὼν Λυκίων ἀγὸς ἀσπιστάων,
ὃς Λυκίην εἴρυτο δίκῃσί τε καὶ σθένεϊ ᾧ·
τὸν δ' ὑπὸ Πατρόκλῳ δάμασ' ἔγχεϊ χάλκεος Ἄρης.
ἀλλὰ φίλοι πάρστητε, νεμεσσήθητε δὲ θυμῷ,
545 *μὴ ἀπὸ τεύχε' ἕλωνται, ἀεικίσσωσι δὲ νεκρὸν*
Μυρμιδόνες, Δαναῶν κεχολωμένοι ὅσσοι ὄλοντο,
τοὺς ἐπὶ νηυσὶ θοῇσιν ἐπέφνομεν ἐγχείῃσιν.

Sic enim Apollo duces Troianorum admonet. Patroclus autem a contraria parte Aiaces adhortatur *Π* 558 ss.:

κεῖται ἀνὴρ ὃς πρῶτος ἐσήλατο τεῖχος Ἀχαιῶν,
559 *Σαρπηδών. ἀλλ' εἴ μιν ἀεικισσαίμεθ' ἑλόντες,*
τεύχεά τ' ὤμοιιν ἀφελοίμεθα καί τιν' ἑταίρων.
αὐτοῦ ἀμυνομένων δαμασαίμεθα νηλέι χαλκῷ.

Itaque verbum conclamatum tris positum est (559.60.61). Tota vero haec narratio *Σαρπηδόνος ἀναίρεσες* posteriore aetate Patrocliae inserta est[1]).

---

1) Cfr. B. Niesium l. l. p. 109 ss.

Porro *ἀεικίζειν* legimus in *T* 26:

νῦν δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ θωρήξομαι· ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
δείδω μή μοι τόφρα Μενοιτίου ἄλκιμον υἱὸν
μυῖαι καδδῦσαι κατὰ χαλκοτύπους ὠτειλὰς
26 *εὐλὰς ἐγγείνωνται, ἀεικίσσωσι δὲ νεκρόν —*
ἐκ δ' αἰὼν πέφαται — κατὰ δὲ χρόα πάντα σαπήῃ.

Haec Achilles ad Thetidem dicit, quae nova arma apportaverat.

Initium autem rhapsodiae *T* cum carmine *Σ* cumque scuti Achillis descriptione arcte cohaeret atque serius quam *Σ* hoc ortum est.[1])

Transeo ad *X* 256[2]):

248 *οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,*
τὸν πρότερος προσέειπε. μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ·
»οὔ σ' ἔτι, Πηλέος υἱέ, φοβήσομαι, ὡς τὸ πάρος περ
τρὶς περὶ ἄστυ μέγα Πριάμου δίον, οὐδέ ποτ' ἔτλην
μεῖναι ἐπερχόμενον. νῦν αὖτέ με θυμὸς ἀνῆκεν
στήμεναι ἀντία σεῖο· ἕλοιμί κεν ἤ κεν ἁλοίην.
ἀλλ' ἄγε δεῦρο θεοὺς ἐπιδώμεθα· τοὶ γὰρ ἄριστοι
μάρτυροι ἔσσονται καὶ ἐπίσκοποι ἁρμονιάων.
256 *οὐ γάρ ἐγώ σ' ἔκπαγλον ἀεικιῶ, αἴ κεν ἐμοὶ Ζεύς*

---

1) Cfr. A. Jacobium l. l. p. 324: »*Auch in diesem Gesange* (*T*) *werden wir vielleicht noch einzelne, allerdings kaum bemerkbare Spuren der Dichtung Homers, namentlieh in dessen Hauptgedanken: der Versöhnung des Achilleus mit Agamemnon erkennen dürfen. Allein ebenso erkennen wir auch in ihm wieder einen späteren Sänger, der sich einbildete, das alte Lied durch seine weiteren, oft kleinlichen Ausführungen* (*23–33*), *durch Ueberladungen und Uebertreibungen in Ausdruck und Darstellung* (*12–17. 214. 322–27. 365–8*), *und durch ungehörige Einführung der Götter* (*340–56*) *zu verschönern. Die Einführung der Thetis mit den Waffen ist dürftig* (in initio libri).« Cfr. etiam C. E. Geppertum l. l. I p. 226 s.

2) Hoc loco verbi, de quo agimus, futurum atticum occurit, qualis forma omnino in quinque tantum verbis et quinquies quidem in Iliade, semel in Odyssea usurpatur: *K* 331 *ἀγλαϊεῖσθαι*, *Σ* 133 *ἐπαγλαϊεῖσθαι*, *X* 256 *ἀεικιῶ*, *ο* 546 *κομιῶ*, *Λ* 454 *κτεριοῦσι*, *X* 336 *κτεριοῦσι* (var. lect. *κτερέουσι*). Cfr. G. Curtium, das Verbum der griech. Sprache. II. p. 312.

δώῃ καμμονίην, σὴν δὲ ψυχὴν ἀφέλωμαι·
ἀλλ' ἐπεὶ ἄρ κέ σε συλήσω κλυτὰ τεύχε' Ἀχιλλεῦ,
259 νεκρὸν Ἀχαιοῖσιν δώσω πάλιν. ὣς δὲ σὺ ῥέζειν.«

Hisce verbis Hector Achilli pactionem proposuit, ut utercunque ex certamine victor discessisset, alterius corpus sepeliendum traderet. Achilles autem hoc ei denegat (v. 261):

Ἕκτορ, μή μοι, ἄλαστε, συνημοσύνας ἀγόρευε·

Et primum quidem animadvertendum est versibus 254 ss. exemplo fuisse videri versus *H* 76 ss., qui in pugna singulari Aiacis et Hectoris leguntur. Praeterea autem et haec singularia memoranda et perpendenda sunt.

In v. enim 250 φοβήσομαι cum accusativo (σε) coniunctum est, quasi φοβεῖσθαι significaret timere (Aristonic. ἡ διπλῆ ὅτι σαφῶς φεύξομαι), apud Homerum autem φοβεῖσθαι semper fugiendi notionem habet[1]). Neque dicitur nisi φοβεῖσθαι ὑπό τινος, ὑπό τινι vel absolute.

Contra in. v. 251 verbum δίειν ‚fugere' (h. t. l.) significat, non id quod solet ‚timere' (*I* 433. *Λ* 557. *P* 666. *E* 566. χ 96)[2]). Et recte iam Heyneus monuit, vv. 251—3 suspectos habendos esse[3]).

Porro in *v.* 255 ἁρμονιάων, quod pactum significat, ἅπ. λεγ. est. Scilicet in Odyssea ε 248. 361 eadem vox iuncturam valet, quem locum inspiciamus:

ε 248 (Ulixes ratem struit):

γόμφοισιν δ' ἄρα τήν γε καὶ ἁρμονίῃσιν ἄρασσεν,

item ε 361 (Ulixes naufragium facit):

ὄφρ' ἂν μέν κεν δούρατ' ἐν ἁρμονίῃσιν ἀρήρῃ,
τόφρ' αὐτοῦ μενέω καὶ τλήσομαι ἄλγεα πάσχων.
αὐτὰρ ἐπὴν δή μοι σχεδίην διὰ κῦμα τινάξῃ,
νήξομ', ἐπεὶ οὐ μέν τι πάρα προνοῆσαι ἄμεινον.

---

1) Cfr. K. Lehrs. De Aristarchi studiis Homer. edit. III p. 75.

2) Cfr. Schol. δίον] ὅτι τὸ δίον ἐδιώχθην.

3) Cfr. eum ad v. 253: »Suspicor tamen hos quoque tres versus 251. 2. 3. ab iis insitos, qui semel intulerant ternos cursus circa urbem. cf. ad vs. 162. 165.«

Nec hoc satis. Nam v. 257 etiam vox *καμμονίη* ex *Ψ* 661 sumpta est, ubi recte de pugilatione, ad quam haec vox proprie spectat, dicitur[1]). In *Ψ* enim 658 ss. Achilles ad pugilationem adhortatur:

»Ἀτρείδη τε καὶ ἄλλοι ἐυκνήμιδες Ἀχαιοί,
ἄνδρε δύω περὶ τῶνδε κελεύομεν, ὥ περ ἀρίστω,
πὺξ μάλ' ἀνασχομένω πεπληγέμεν. ᾧ δέ κ' Ἀπόλλων
661 δώῃ καμμονίην, γνώωσι δὲ πάντες Ἀχαιοί
ἡμίονον ταλαεργὸν ἄγων κλισίηνδε νεέσθω.
αὐτὰρ ὁ νικηθεὶς δέπας οἴσεται ἀμφικύπελλον.«

Tum Epeus quidam solus procedit ille, qui equum Troianum fecisse in Odyssea *ϑ* 493 et *λ* 523 dicitur. Et ex Odyssea aut egregie fallimur aut huius viri nomen in Iliadem demum translatum est, sicut ex *Ψ* vox *καμμονίη* in *X*.

Pergo ad v. 261 ubi *συνημοσύνη* est *ἅπ. λεγ.* ac ne adiectivum quidem *ἄλαστος* de persona dictum Homericum est, quod adiectivum in Iliade praeter hunc locum semel cum substantivo coniunctum invenitur (*Ω* 105 *πένθος ἄλαστον ἔχουσα*). In Odyssea sic saepius, ut *α* 342 *ω* 423 *πένθος ἄλαστον*; *δ* 108 *ἄχος ἄλαστον* et aliis locis).

At de *X* 256 hactenus. Iam ad postremum illum locum, *X* 404, ubi *ἀεικίζειν* rursus offendit, transeamus:

ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα.
ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτρηνε τένοντε
ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέους δ' ἐξῆπτεν ἱμάντας,
ἐκ δίφροιο δ' ἔδησε, κάρη δ' ἕλκεσθαι ἔασεν·
ἐς δίφρον δ' ἀναβάς, ἀνά τε κλυτὰ τεύχε' ἀείρας,
μάστιξέν ῥ' ἐλάαν, τὼ δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην.
τοῦ δ' ἦν ἑλκομένοιο κονίσαλος, ἀμφὶ δὲ χαῖται
κυάνεαι πίτναντο, κάρη δ' ἅπαν ἐν κονίῃσιν
κεῖτο πάρος χαρίεν· τότε δὲ Ζεὺς δυσμενέεσσιν
404 δῶκεν ἀεικίσσασθαί ἑῇ ἐν πατρίδι γαίῃ.

---

1) Cfr. K. Lehrsium l. l. p. 105: »*καμμονίη* non omnis victoria est, sed quae paratur stando et sustinendo.«

2) De Epeo in Iliade cfr. B. Niesium l. l. p. 62. et p. 193.

Medium *ἀεικίσσασθαι* hoc loco ex eodem fonte fluxisse videtur, ex quo *ἀεικισσαίμεθ' ἑλόντες* in *Π* 559—61, ubi medium pro activo positum, eademque forma in tribus continuis versibus (v. 559—661) ter occurit:

559 *Σαρπηδών. ἀλλ' εἴ μιν ἀεικισσαίμεθ' ἑλόντες,*
560 *τεύχεά τ' ὤμοιιν ἀφελοίμεθα, καί τιν' ἑταίρων*
561 *αὐτοῦ ἀμυνομένων δαμασαίμεθα νηλέι χαλκῷ.*

Unde iam proditur, ni fallor, imitator. Et de medio verbi *δαμᾶ* in Iliade usurpato consulas velim etiam quae infra dixi (p. 30—31) quaeque de eis locis, quibus Sarpedonis nomen occurrit, adnotavi (p. 31 et 40).

Iam vero singula percenseamus in *X* 395—404.

Et versum 395:

ἦ ῥα καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα.

qui *Ψ* 24 iteratur, exemplar fuisse versui 22 carminis *Ω* (*ὣς ὁ μὲν Ἕκτορα δῖον ἀείκιζεν μενεαίνων*) nescio an recte divinaverit R. Peppmüllerus (l. l. p. 16 s.). Equidem quid de *ἀεικέα ἔργα* cogitem, supra p. 21 iam satis mihi videor ostendisse. Accedit quod verbum *μήδεσθαι* in hoc versu cum accusativis et personae et rei coniunctum est, sicut *K* 52:

ἔργα δ' ἔρεξ' ὅσα φημὶ μελησέμεν Ἀργείοισιν
52 *δηθά τε καὶ δολιχόν· τόσα γὰρ κακὰ μήσατ' Ἀχαιούς*

K 51 s. autem in Imm. Bekkeri editione recte margini subiecti sunt; eosdem Guil. Christius in edit. Iliad. uncis inclusit. Supervacaneos enim hos versus esse, antecedentibus docemur. Agamemnon enim ad Menelaum de Hectore dicit *K* 47 ss.:

»*οὐ γάρ πω ἰδόμην, οὐδ' ἔκλυον αὐδήσαντος,*
ἄνδρ' ἕνα τοσσάδε μέρμερ' ἐπ' ἤματι μητίσασθαι,
ὅσσ' Ἕκτωρ ἔρρεξε διίφιλος υἷας Ἀχαιῶν
50 *αὔτως. οὔτε θεᾶς υἱὸς φίλος οὔτε θεοῖο.*«

Spectant ista verba haud dubie ad versus *X* 379 s., qui illum ipsum, de quo disputo, versum *X* 395 brevi spatio praecedunt quique hi sunt:

---

1) 51—2 ἀθετοῦνται. καὶ Ἀριστοφάνης προηθέτει.

In v. 404 *δῶκεν ἀεικίσσασθαι* similiter coniuncta vides ac *δαμάσασθαι ἔδωκαν* in v. 379, de quo supra dictum est p. 30.

Postremo silentio praeterire nequeo, Naberum[1]) versu 393 veterem Iliadem ad finem adductam esse existimasse[2]).

Neque quidem negari potest hanc sententiam quodam modo esse probabilem. Attamen nostra aetate hoc loco certe iam non ii conspiciuntur versus, qui in vetere Iliade extremi fuerunt. Nam, ut alia mittam, iam illud *παιήων* (391) recentiorem poëtam prodit, quod h. l. est carmen bellicum.

Utut est, etiamnunc non malum exitum haberemus Iliadis, si versibus 381—90 seclusis[3]) hoc ordine versus sese exciperent:

376 *τὸν δ' ἐπεὶ ἐξενάριξε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,*
377 *στὰς ἐν Ἀχαιοῖσιν ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευεν.*
378 *»ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,*
379 *ἐπεὶ δὴ τόνδ' ἄνδρα θεοὶ δαμάσασθαι ἔδωκαν,*
380 *ὃς κακὰ πόλλ' ἔρρεξεν, ὅσ' οὐ σύμπαντες οἱ ἄλλοι,*
391 *εἰ δ' ἄγ' ἀείδοντες παιήονα, κοῦροι Ἀχαιῶν,*
392 *νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσι νεώμεθα, τόνδε δ' ἄγωμεν.«*

Ad versus 393—4 *ἀθετοῦνται* iam addiderunt Schol. A.

Qui autem hos deinceps sequuntur versus 395—404, ipsi quoque serius inserti videntur esse, ut querelae Hectoris parentum et uxoris, qui a turri Achillem Hectoris corpus praeter urbem trahentem vident, adici possent.

Haec habui, quae de verbo *ἀεικίζειν* exponerem. Et est mihi quidem persuasum et hoc, omnino omnibus locis, quibus inveniatur, *ἀεικίζειν* posteriore aetate ortum esse, et illud, in *Ω* 22 et 54 rhapsodum aliquem multo recentiorem eumque ‚pessimum poëtam' prodi.

---

1) Quaest. Hom. p. 209.

2) Cfr. Guil. Christ. Iliad. ed. p. 666.

3) Cfr. Guil. Christ ed. Il. p. 666: *»v. 381—90 ab antiquo carmine afuisse et versum 391 ab eisdem particulis εἰ δ' ἄγε olim exorsum esse putaverim«.*

Sed hasce sententias habeo quo etiam magis confirmem ac muniam. Nunc enim ad verbum *μενεαίνειν* transgredi volo, quod, ubi iratum esse significet, non esse Homericum ostendam.

IV.

De verbo *ΜΕΝΕΑΙΝΕΙΝ* in Iliade iratum esse significante.

In carmine *Ω* *μενεαίνειν* bis idem valet quod *κεχολῶσθαι* simil.

v. 22 *ὣς ὁ μὲν Ἕκτορα δῖον ἀείκιζεν μενεαίνων.*

et v. 54 *κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων.*

Utrobique participium vides *μενεαίνων*. Atque ut de hac participii forma primum dicam, quippe quae saepissime usurpata sit, ea praeter hos versus etiam *Τ* 367 iratum significat:

ὁ δ' ἄρα Τρωσὶν μενεαίνων
δύσετο δῶρα θεοῦ, τά οἱ Ἥφαιστος κάμε τεύχων.

Recte tamen in Imm. Bekkeri edit. sub margine positi sunt *Τ* 365—8.

Duobus aliis versibus *μενεαίνων* absolute dictum est:

Ο 617 *ἀλλ' οὐδ' ὣς δύνατο ῥῆξαι, μάλα περ μενεαίνων*

ad quae »*Quisque facile supplebit ῥῆξαι*« Liesegangius [1]).

Hoc igitur loco *μενεαίνων* non ,iratus' sed ,cupidus' est. Porro *ε* 341:

οὐ μὲν δή σε καταφθίσει, μάλα περ μενεαίνων.

De quo versu vide quaeso quae infra statui p. 63.

Ceteris autem locis participium *μενεαίνων* cum infinitivo coniuntum semper cupidum significare manifestum est.

Sunt enim hi:

Γ 379 *αὐτὰρ ὁ ἂψ ἐπόρουσε κατακτάμεναι μενεαίνων*
ἔγχεϊ χαλκείῳ.

---

1) De XXIV Iliadis rhapsodia dissert. I, p. 10.

Δ 125 λίγξε βιός, νευρὴ δὲ μέγ' ἴαχεν, ἆλτο δ' ὀϊστός
126 ὀξυβελής, καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων.
Ε 436 τρὶς μὲν ἔπειτ' ἐπόρουσε κατακτάμεναι μενεαίνων,
Υ 345 ἔγχος μὲν τόδε κεῖται ἐπὶ χθονός, οὐδέ τι φῶτα
346 λεύσσω τῷ ἐφέηκα κατακτάμεναι μενεαίνων.
Υ 441 αὐτὰρ Ἀχιλλεύς
442 ἐμμεμαὼς ἐπόρουσε, κατακτάμεναι μενεαίνων,
443 σμερδαλέα ἰάχων.
Φ 33 αὐτὰρ ὁ ἂψ ἐπόρουσε δαϊζέμεναι μενεαίνων.
Φ 140 Ἀστεροπαίῳ ἐπᾶλτο κατακτάμεναι μενεαίνων.
Φ 169 δεύτερος αὖτ' Ἀχιλεὺς μελίην ἰθυπτίωνα
170 Ἀστεροπαίῳ ἐφῆκε κατακτάμεναι μενεαίνων.
Φ 176 τρὶς μέν μιν πελέμιξεν ἐρύσσεσθαι μενεαίνων,
κ 321 ὣς φάτ'. ἐγὼ δ' ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
322 Κίρκῃ ἐπήιξα ὥς τε κτάμεναι μενεαίνων.
κ 294 δὴ τότε σὺ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
295 Κίρκῃ ἐπαῖξαι ὥς τε κτάμεναι μενεαίνων.
λ 391 κλαῖε δ' ὅ γε λιγέως, θαλερὸν κατὰ δάκρυον εἴβων,
392 πιτνὰς εἰς ἐμὲ χεῖρας, ὀρέξασθαι μενεαίνων.
λ 585 ὁσσάκι γὰρ κύψει' ὁ γέρων πιέειν μενεαίνων,
τοσσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκετ' ἀναβροχέν, ἀμφὶ δὲ ποσσὶν
γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ δαίμων.
φ 125 τρὶς μέν μιν πελέμιξεν ἐρύσσεσθαι μενεαίνων,

Itaque his quattuordecim (vel sedecim) locis tres tantum opponi possunt, quibus *μενεαίνων* iratum significat.

Et haec quidem de participio praemisi; sed etiam ceterae formae verbi *μενεαίνειν* plerumque cum infinitivo coniunctae idem illud ‚cupidum esse' neque alliud designant.

Δ 32 ὅτ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις
Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐυκτίμενον πτολίεθρον;
Ε 606 μηδὲ θεοῖς μενεαινέμεν ἶφι μάχεσθαι.
Ν 628 νῦν αὖτ' ἐν νηυσὶν μενεαίνετε ποντοπόροισιν
πῦρ ὀλοὸν βαλέειν, κτεῖναι δ' ἥρωας Ἀχαιούς.
Ο 506 ἦ οὐχ ὀτρύνοντος ἀκούετε λαὸν ἅπαντα
507 Ἕκτορος, ὃς δὴ νῆας ἐνιπρῆσαι μενεαίνει;

O 565 ὣς ἔφαθ', οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἀλέξασθαι μενέαινον,
Π 562 idem.
Φ 512 . . . ὁ δὲ σφεδανὸν ἔφεπ' ἔγχεϊ, λύσσα δέ οἱ κῆρ
543 αἰὲν ἔχε κρατερή, μενέαινε δὲ κῦδος ἀρέσθαι.
δ 282 νῶι μὲν ἀμφοτέρω μενεήναμεν ὁρμηθέντε
ἢ ἐξελθέμεναι ἢ ἔνδοθεν αἶψ' ὑπακοῦσαι·
ν 28 αὐτὰρ Ὀδυσσεύς
πολλὰ πρὸς ἠέλιον κεφαλὴν τρέπε παμφανόωντα,
30 δῦναι ἐπειγόμενος· δὴ γὰρ μενέαινε νέεσθαι.
ρ 17 ὦ φίλος, οὐδέ τοι αὐτὸς ἐρύκεσθαι μενεαίνω.
ρ 185 ξεῖν', ἐπεὶ ἂρ δὴ ἔπειτα πόλινδ' ἰέναι μενεαίνεις
σήμερον, ὡς ἐπέτελλεν ἄναξ ἐμός, — ἦ σ'ἂν ἔγωγε
αὐτοῦ βουλοίμην σταθμῶν ῥυτῆρα λιπέσθαι·
υ 315 εἰ δ'ἤδη μ' αὐτὸν κτεῖναι μενεαίνετε χαλκῷ,
καί κε τὸ βουλοίμην, ...

Jam vero cum his duodecim locis septem mihi compares, quibus μενεαίνειν haud dubie κεχολῶσθαι valet aut saltem hanc significationem habere potest. Hi sunt:

O 104 νήπιοι, οἳ Ζηνὶ μενεαίνομεν ἀφρονέοντες.
Π 491 κτεινόμενος μενέαινε, φίλον δ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον.
Τ 57 ὅτε νῶΐ περ ἀχνυμένω κῆρ
58 θυμοβόρῳ ἔριδι μενεήναμεν εἵνεκα κούρης.
Τ 67 νῦν δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ παύω χόλον, οὐδέ τί με χρή
68 ἀσκελέως αἰεὶ μενεαινέμεν·
Χ 10 . . . . σὺ δ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις.
α 19 θεοὶ δ' ἐλέαιρον ἅπαντες
20 νόσφι Ποσειδάωνος· ὁ δ' ἀσπερχὲς μενέαινεν
21 ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.
ζ 330 ὁ δ' ἐπιζαφελῶς μενέαινεν
ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.

Itaque omnino viginti octo habemus locos, quibus verbum μενεαίνειν cum infinitivo coniunctum vel coniungendum est, decem, qui infinitivum non praebent, ex quibus octo in Iliade, in Odyssea duo inveniuntur.

Age, iam de' his decem locis copiosius disseramus, et hoc quidem ordine:

At non licebit in eo me continere, ut hos tantum versus, in quibus *μενεαίνειν* invenitur, ex ordine illustrem, sed etiam nonnullos ex iis, quibuscum societatem coierunt, simul perquiram necesse erit. Nam vetus est illud, paria cum paribus facillime congregari. Haec mea quamvis vaga videatur disceptandi ratio ne cui turbas faciat neve nimis improbetur.

Itaque primum *μενεαίνειν* occurrit in

O 104:

100 *ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσα καθέζετο πότνια Ἥρη,*
ὤχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς θεοί. ἡ δ' ἐγέλασσεν
χείλεσιν οὐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι κυανέῃσιν
ἰάνθη· πᾶσιν δὲ νεμεσσηθεῖσα μετηύδα.
104 »*νήπιοι, οἳ Ζηνὶ μενεαίνομεν ἀφρονέοντες.*
ἦ ἔτι μιν μέμαμεν καταπαυσέμεν ἆσσον ἰόντες
ἢ ἔπει ἠὲ βίῃ· ὁ δ' ἀφήμενος οὐκ ἀλεγίζει
οὐδ' ὄθεται· φησὶν γὰρ ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν
κάρτεΐ τε σθένεΐ τε διακριδὸν εἶναι ἄριστος«.

Juno, ut haec verba ad deos derigeret, minis, quas Juppiter in Ida monte somno solutus contra eam iactaverat, commota est. Hic igitur locus arcte cohaeret cum ea parte libri *Ξ*, quae *Διὸς ἀπάτη* appellatur quamque a recentiore aliquo poëta factam esse verisimile est [1]).

Sed singula inspicere ne supersedeamus.

1) Cfr. B. Niesium p. 100.

V. 101. *ὤχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς θεοί.*

ὤχθησαν etiam *Α* 570 invenimus

ὤχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς θεοὶ Οὐρανίωνες,

et hoc quoque loco dei indignati sunt, quod Juppiter in Junonem minas coniecerat. Mihi autem versui 101 videtur exemplo fuisse *Α* 570. Praeter hanc formam *ὤχθησαν* Homerus nulla nisi participio *ὀχθήσας* utitur, ut *ὀχθήσας ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν* vel *τὴν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς* simil.

V. 101—3 *ἡ δ' ἐγέλασσεν*

χείλεσιν, οὐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι κυανέῃσιν

ἰάνθη[1] *πᾶσιν δὲ νεμεσσηθεῖσα μετηύδα.*

Verbum *ἰαίνειν* pro *θερμαίνειν* non praebetur nisi in Odyssea *θ* 426. *κ* 359. *μ* 175. Contra in Iliade, ubi invenitur, *εὐφραίνειν* significat ut hoc loco (*Ο* 103) ita etiam *Τ* 174 *Ψ* 598. 600 *Ω* 119 = 147 = 176 = 196; 321 = (*ο* 165). Nec minus in Odyssea pro *εὐφραίνειν* hoc verbum legitur *δ* 549, 840. *ζ* 156, *ο* 165, 379. *τ* 537. *χ* 59. *ψ* 47. *ω* 382.

Itaque ex Odyssea *ἰαίνειν* sine dubio in Iliadem translatum est.

Et iota in verbo *ἰαίνειν* corripi quidem assolet; hoc autem loco prima producitur sicut duobus aliis locis *χ* 59 et *Ψ* 598, quos exhibeam:

χ 55—59 (Eurymachus ad Ulixem Antinoo interfecto)

ἀτὰρ ἄμμες ὄπισθεν ἀρεσσάμενοι κατὰ δῆμον,
ὅσσα τοι ἐκπέποται καὶ ἐδήδοται ἐν μεγάροισιν,
τιμὴν ἀμφὶς ἄγοντες ἐεικοσάβοιον ἕκαστος,
χαλκόν τε χρυσόν τ' ἀποδώσομεν, εἰς ὅ κε σὸν κῆρ
59 *ἰανθῇ· πρὶν δ' οὔ τι νεμεσσητὸν κεχολῶσθαι.*

(Animadverte quaeso: *ἰανθῇ* — *νεμεσσητόν* .... et *Ο* 103 *ἰάνθη* — *νεμεσσηθεῖσα* ....) et *Ψ* 596—600:

---

1) Schol. A: *οὗτος ὁ γέλως Σαρδόνιος καλεῖται* ....
„ Interlin. A *ἰάνθη*] *διεχύθη, εὐφράνθη.*
„ B *ἰάνθη*] *διεχύθη, ἐκινήθη· ἰαίνεται δὲ δηλονότι χαῖρον. ἰαίνειν δὲ κυρίως τὸ θερμαίνειν.*

Age, iam de his decem locis copiosius disseramus, et hoc quidem ordine:

O	104	p. 36 sqq.
Π	491	p. 40 sqq.
T	58	p. 47 sqq.
	68	
	367	p. 54 sqq.
X	10	p. 56 sqq.
α	20	p. 70 sq.
ζ	330	p. 60 sqq.

Praeterea *Ω* 22 et 54 p. 72 sq.

At non licebit in eo me continere, ut hos tantum versus, in quibus *μενεαίνειν* invenitur, ex ordine illustrem, sed etiam nonnullos ex iis, quibuscum societatem coierunt, simul perquiram necesse erit. Nam vetus est illud, paria cum paribus facillime congregari. Haec mea quamvis vaga videatur disceptandi ratio ne cui turbas faciat neve nimis improbetur.

Itaque primum *μενεαίνειν* occurrit in

O 104:

100 *ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσα καθέζετο πότνια Ἥρη,*
ὤχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς θεοί. ἡ δ' ἐγέλασσεν
χείλεσιν οὐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι κυανέῃσιν
ἰάνθη· πᾶσιν δὲ νεμεσσηθεῖσα μετηύδα.
104 *»νήπιοι, οἳ Ζηνὶ μενεαίνομεν ἀφρονέοντες.*
ἦ ἔτι μιν μέμαμεν καταπαυσέμεν ἆσσον ἰόντες
ἢ ἔπει ἠὲ βίῃ· ὁ δ' ἀφήμενος οὐκ ἀλεγίζει
οὐδ' ὄθεται· φησὶν γὰρ ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν
κάρτεΐ τε σθένεΐ τε διακριδὸν εἶναι ἄριστος«.

Juno, ut haec verba ad deos derigeret, minis, quas Juppiter in Ida monte somno solutus contra eam iactaverat, commota est. Hic igitur locus arcte cohaeret cum ea parte libri *Ξ*, quae *Διὸς ἀπάτη* appellatur quamque a recentiore aliquo poëta factam esse verisimile est [1]).

Sed singula inspicere ne supersedeamus.

---

1) Cfr. B. Niesium p. 100.

V. 101. *ὤχϑησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς ϑεοί.*

ὤχϑησαν etiam *A* 570 invenimus

ὤχϑησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς ϑεοὶ Οὐρανίωνες,

et hoc quoque loco dei indignati sunt, quod Juppiter in Junonem minas coniecerat. Mihi autem versui 101 videtur exemplo fuisse *A* 570. Praeter hanc formam *ὤχϑησαν* Homerus nulla nisi participio *ὀχϑήσας* utitur, ut *ὀχϑήσας ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα ϑυμόν* vel *τὴν δὲ μέγ' ὀχϑήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς* simil.

V. 101—3 *ἡ δ' ἐγέλασσεν*

χείλεσιν, οὐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι κυανέῃσιν

ἰάνϑη·[1]) *πᾶσιν δὲ νεμεσσηϑεῖσα μετηύδα.*

Verbum *ἰαίνειν* pro *ϑερμαίνειν* non praebetur nisi in Odyssea *ϑ* 426. *κ* 359. *μ* 175. Contra in Iliade, ubi invenitur, *εὐφραίνειν* significat ut hoc loco (*O* 103) ita etiam *T* 174 *Ψ* 598. 600 *Ω* 119 = 147 = 176 = 196; 321 = (*o* 165). Nec minus in Odyssea pro *εὐφραίνειν* hoc verbum legitur *δ* 549, 840. *ζ* 156, *o* 165, 379. *τ* 537. *χ* 59. *ψ* 47. *ω* 382.

Itaque ex Odyssea *ἰαίνειν* sine dubio in Iliadem translatum est.

Et iota in verbo *ἰαίνειν* corripi quidem assolet; hoc autem loco prima producitur sicut duobus aliis locis *χ* 59 et *Ψ* 598, quos exhibeam:

χ 55—59 (Eurymachus ad Ulixem Antinoo interfecto)

ἀτὰρ ἄμμες ὄπισϑεν ἀρεσσάμενοι κατὰ δῆμον,

ὅσσα τοι ἐκπέποται καὶ ἐδήδοται ἐν μεγάροισιν,

τιμὴν ἀμφὶς ἄγοντες ἐεικοσάβοιον ἕκαστος,

χαλκόν τε χρυσόν τ' ἀποδώσομεν, εἰς ὅ κε σὸν κῆρ

59 *ἰανϑῇ· πρὶν δ' οὔ τι νεμεσσητὸν κεχολῶσϑαι.*

(Animadverte quaeso: *ἰανϑῇ — νεμεσσητόν* . . . . et *O* 103 *ἰάνϑη — νεμεσσηϑεῖσα*. . . .) et *Ψ* 596—600:

---

1) Schol. A: *οὗτος ὁ γέλως Σαρδόνιος καλεῖται* . . . .
„ Interlin. A *ἰάνϑη*] *διεχύϑη, εὐφράνϑη.*
„ B *ἰάνϑη*] *διεχύϑη, ἐκινήϑη· ἰαίνεται δὲ δηλονότι χαῖρον. ἰαίνειν δὲ κυρίως τὸ ϑερμαίνειν.*

ἦ ῥα, καὶ ἵππον ἄγων μεγαθύμου Νέστορος υἱός
ἐν χείρεσσι τίθει Μενελάου. τοῖο δὲ θυμός
598 *ἰάνθη, ὡς εἴ τε περὶ σταχύεσσιν ἐέρση*
599 *ληίου ἀλδήσκοντος, ὅτε φρίσσουσιν ἄρουραι.*
600 *ὣς ἄρα σοί, Μενέλαε, μετὰ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη.*

Apud eundem ecce poëtam, ut facile videre est, hoc loco intra tres versus in verbo *ἰαίνειν* ῑ littera et producitur et corripitur. At v. 600 expletivum et insiticium sententiam turbare atque luxare recte monuit Payne Knightius.

Nec non ea addam, quae de usu verbi *ἰαίνειν* dicit Alb. Fulda ‚Untersuchungen über die Sprache der homerischen Gedichte', Duisburg, 1865. p. 60: „*Wir haben hier eben noch die Ungebundenheit eines in vollem Leben stehenden, ja vielleicht eines noch sehr jungen Gebrauchs vor uns; denn schwerlich ist es Zufall, dass die 18 ersten Bücher der Ilias kein Beispiel desselben darbieten*".

Sequitur *O* 106, ubi *ἀφήμενος ἅπ. εἰρ.* est[1].

In v. 108 habes *διακριδὸν εἶναι ἄριστος.* Cfr. *M.* 101—104:

Σαρπηδὼν δ' ἡγήσατ' ἀγακλειτῶν ἐπικούρων,
πρὸς δ' ἕλετο Γλαῦκον καὶ ἀρήιον Ἀστεροπαῖον.
103 *οἱ γάρ οἱ εἴσαντο διακριδὸν εἶναι ἄριστοι*
τῶν ἄλλων μετά γ' αὐτόν· ὁ δ' ἔπρεπε καὶ διὰ πάντων.

Hoc *διακριδὸν* praeter hos duos locos non legitur. De Sarpedone autem et Glauco confer, quae dixi p. 31, 40.

Difficillimus autem est v. *O* 104:

νήπιοι, οἳ Ζηνὶ μενεαίνομεν ἀφρονέοντες.

In quo *μενεαίνομεν* ‚irati sumus' interpretari nos necesse est, si recte edidit Imm. Bekkerus. Mihi tamen *ἀφρονέοντες* falsa lectio videtur esse, quod *ἀφρονέω* non nisi hoc loco apud Homerum invenitur.

In Schol. A quidem supra *ονε* in *ἀφρονέοντες* *αδ* scriptum est et schol. C. Mor. *ἀφραδέοντες* habent. Quam lectionem si rectam esse putaremus, idem in eodem versu bis exprimeretur

1) Schol. B. *ἀφήμενος*] *ἀποκαθήμενος.*

(*νήπιοι — ἀφραδέοντες*). Praeterea et *ἀφραδέοντες* et *ἀφρονέοντες* facile ex *ἆσσον ἰόντες* in exitu versus proximi et scribendo et audiendo oriri potuerunt. Itaque alia lectio anquiratur. Ac, ne quae lectio praetermittatur, Aristarchus ipse *ἀφρονέοντα* hoc loco voluisse traditur[1]). Magis quidem *ἐριδαίνομεν ἀφρονέοντι* posset mihi placere, si omnino *ἀφρονεῖν* ab Homero adhibitum esset. Quodsi re vera Aristarchus accusativum *ἀφρονέοντα* legit, etiam pro *μενεαίνειν* aliud verbum, quod cum accusativo coniungitur, et *Ζῆνα* vel *Κρονίδην* pro *Ζηνὶ* habere debuit, velut hunc in modum:

νήπιοι, οἳ Κρονίδην (Ζῆνα) ἐρεθίζομεν ἀφρονέοντα·

quocum versu a me conglutinato conferri possunt:

E 418—19 *αἱ δ' αὖτ' εἰσορόωσαι Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη*
κερτομίοις ἐπέεσσι Δία Κρονίδην ἐρέθιζον.

Δ 5–6 *αὐτίκ' ἐπειρᾶτο Κρονίδης ἐρεθιζέμεν Ἥρην*
κερτομίοις ἐπέεσσι, παραβλήδην ἀγορεύων.

Sed enim non omnibus locis Aristarchus recte iudicavit. Et hoc de quo agimus certe loco rectius legisse mihi videtur Heraclitus (Allegor. Homer. cap. 2), qui dedit:

νήπιοι, οἳ Ζηνὶ μενεαίνομεν ἰσοφαρίζειν.

Verbum enim *ἰσοφαρίζειν* sane saepius usurpatur, ut in *Φ* 194 (Achilles ad Asteropaeum interfectum):

ἀλλ' οὐκ ἔστι Διὶ Κρονίωνι μάχεσθαι,
τῷ οὐδὲ κρείων Ἀχελώιος ἰσοφαρίζει,

deinde in *Φ* 411 (Minerva ad Martem, quem vulneravit):

νηπύτι' οὐδέ νύ πώ περ ἐπεφράσω ὅσσον ἀρείων
εὔχομ' ἐγὼν ἔμεναι, ὅτι μοι μένος ἰσοφαρίζεις.

tum in *I* 390 (Achilles ad legationem):

κούρην δ' οὐ γαμέω Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο,
οὐδ' εἰ χρυσείη Ἀφροδίτῃ κάλλος ἐρίζοι,
ἔργα δ' Ἀθηναίῃ γλαυκώπιδι ἰσοφαρίζοι.

denique in *Z* 101 (Helenus de Diomede ad Hectorem):

---

1) Cfr. A. Ludwichium, ‚Aristarchs homerische Textkritik' I, p. 388: *κατ' ἔνια τῶν ὑπομνημάτων »ἀφρονέοντα«* A.t. *Vielmehr ἀφρονέοντι: Vergl.* V. *τινὲς »ἐριδαίνομεν ἀφρονέοντι«.*

ἀλλ' ὅδε λίην
μαίνεται, οὐδέ τίς οἱ δύναται μένος ἰσοφαρίζειν.

Quod si recte Heracliti testmonium sequor, μενεαίνομεν hoc loco cum infinitivo coniunctum pro ‚cupidi sumus' scriptum est idemque valet quod μέμαμεν sequentis versus. Atque iam optimus totius loci sensus evadit: Stulti sumus, o di, si Jovi pares nos putamus, stultiores, si eum a nobis superandum esse opinamur.

Itaque primo in exemplo falsam detexisse videmur lectionem; idem in eo quoque versu accidere videbimus, ad quem tractandum nunc transeo. Est enim versus

Π 491:

κτεινόμενος μενέαινε, φίλον δ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον.

Hic versus ad eam Patrocleae partem (419—697) pertinet, quae a seriore aliquo poëta sine dubio inserta est. Continet enim Sarpedonis et Patrocli pugnam singularem, in qua ille ab hoc interficitur [1]).

Ut tota haec narratio non eidem poëtae, cui Patroclea, tribuenda est, sic ipsum μενέαινε (491) a recentiore aliquo rhapsodo mihi videtur ortum esse, id quod ex his patere volo.

Duo similia habemus eodem spectantia in versibus 482—6 et 487—91:

477 ἔνθ' αὖ Σαρπηδὼν μὲν ἀπήμβροτε δουρὶ φαεινῷ,
Πατρόκλου δ' ὑπὲρ ὦμον ἀριστερὸν ἤλυθ' ἀκωκὴ
ἔγχεος, οὐδ' ἔβαλ' αὐτόν· ὁ δ' ὕστερος ὤρνυτο χαλκῷ

1) Cfr. Christium in edit. Il. ad v. 419—697: »*419—697 a prisca Patroclea afuisse docui:* Sitzungsber. d. bayr. Akad. 1881. II. 169. (*Item Schömann opusc. III 4.)*«

et B. Niesium l. l. p. 109 s: »*Zuerst sind die beiden lykischen Helden Glaukos und Sarpedon zu nennen. Beide, besonders Sarpedon, erscheinen in einer jüngern Dichtung, der Teichomachie (M 290—429), um dann auf längere Zeit nicht erwähnt zu werden. (Anmerk. 2. Ξ 426 werden sie unter andern Helden genannt). Dann haben wir Π 419—683 die Erzählung vom Tode Sarpedons durch Patroklos, die aus verschiedenen Gründen für eine spätere Zuthat zu halten ist*«.

Πάτροκλος· τοῦ δ'οὐχ ἅλιον βέλος ἔκφυγε χειρός,
ἀλλ' ἔβαλ' ἔνθ'ἄρα τε φρένες ἔρχαται ἀμφ' ἀδινὸν κῆρ.

I
482 *ἤριπε δ'ὡς ὅτε τις δρῦς ἤριπεν ἢ ἀχερωίς*
ἠὲ πίτυς βλωθρή, τήν τ' οὔρεσι τέκτονες ἄνδρες
ἐξέταμον πελέκεσσι νεήκεσι νήιον εἶναι·
ὣς ὁ πρόσθ' ἵππων καὶ δίφρου κεῖτο τανυσθείς,
486 *βεβρυχώς, κόνιος δεδραγμένος αἱματοέσσης.*

II
a.
487 *ἠύτε ταῦρον ἔπεφνε λέων ἀγέληφι μετελθών,*
488 *αἴθωνα μεγάθυμον, ἐν εἰλιπόδεσσι βόεσσιν,*
b.
489 *ὤλετό τε στενάχων ὑπὸ γαμφηλῇσι λέοντος,*
490 *ὣς ὑπὸ Πατρόκλῳ Λυκίων ἀγὸς ἀσπιστάων*
491 *κτεινόμενος μενέαινε, φίλον δ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον.*

Et de priore similitudine (482—6) luce clarius est eam ex *N* 389ss. translatam esse, quoniam ibi versus 485
ὣς ὁ πρόσθ' ἵππων καὶ δίφρου κεῖτο τανυσθείς,
aptiorem locum habet. Verba enim haec sunt *N* 384ss.:
τῷ δ' Ἄσιος ἦλθεν ἀμύντωρ
πεζὸς πρόσθ' ἵππων· τὼ δὲ πνείοντε κατ' ὤμων
αἰὲν ἔχ' ἡνίοχος θεράπων [1]).

Jam vero de altera et posteriore similitudine *Π* 487—91 videamus. Ea ex duabus partibus constat, quarum prior explet v. 487—8
487 *ἠύτε ταῦρον ἔπεφνε λέων ἀγέληφι μετελθών,*
488 *αἴθωνα μεγάθυμον, ἐν εἰλιπόδεσσι βόεσσιν,*
spectatque ad interfectionem Patrocli respondetque versui 481:
ἀλλ' ἔβαλ' ἔνθ' ἄρα τε φρένες ἔρχαται ἀμφ' ἀδινὸν κῆρ.

Contra pars posterior comparationis (v. 489)

1) H. Duentzerus, qui alia de causa hanc similitudinem *Π* 482—486 ex *N* sumptam esse existimat, de ea sic disputat (Homerische Abhandlungen p. 500 s.): »*Das Gleichniss N 389—393 kehrt gans so wieder Π 482. Aber dort scheint dieses den Fall des Getödteten bezeichnende Gleichniss sich störend einzudrängen, da es nur da an der Stelle ist, wo der mit lautem Geschrei Hinstürzende sogleich stirbt, nicht, wie hier, vor seinem Tode noch einen Freund anzureden vermag*«.

ὤλετό τε στενάχων ὑπὸ γαμφηλῇσι λέοντος,
de moriente Sarpedone sese intellegi vult. Qua re hunc versum bene sequuntur v. 490 s.

ὣς ὑπὸ Πατρόκλῳ Λυκίων ἀγὸς ἀσπιστάων
κτεινόμενος μενέαινε, φίλον δ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον.

Ut igitur participium *κτεινόμενος* verbo *ὤλετο* respondet, sic ipsum *μενέαινε* participio *στενάχων* respondere debet. Quae si ita sunt, quisnam sensus verborum esse dicetur?

Vossius autem germanice sic interpretatus est:

So wie den Stier ermordet der Löw', in die Herde sich stürzend,
Ihn, der feurig und stolz vorragt schwerwandelnden Rindern;
Doch dumpf unter dem Rachen des Malmenden stöhnt er den Geist aus:
So dem Patroklos erlag der geschildeten Lykier Heerfürst,
Muthigen Geist ausathmend, und rief dem theuren Genossen.

Itaque *μενεαίνειν* pro fortis animi esse accepit.

Minkwitzius sic vertit[1]: „*während er grimmig schnaubte*". Optime quidem haec sonant, neque tamen recte conversum est *μενέαινε*, quod in quaestione est.

Recte contra Heynius ad v. 491 dicit: »*μενέαινε debet esse h. l. ingemuit, ἐστέναχε*«. Recte, inquam. Attamen verbum *μενεαίνειν* numquam alibi hanc habet vim apud Homerum. Itaque accidit, ut iam veteres grammatici nescirent, quid *μενέαινε* hic valeret[2]).

Denique cfr. Passowium (Lexic. Graec. s. v. *μενεαίνειν*):

„*Wenn es aber Il. 16,491. vom Sarpedom heisst κτεινόμενος μενέαινε, so erklären die meisten Neuern den Sinn dieses Wortes so: noch im Fallen, als ihn schon der Todesstreich traf, zürnte er dem Gegner; was aber dem Bilde von dem im Sterben ächzenden Stiere schlecht entspricht, wesshalb Ed. Geist, Zeitschrift f. Alterth. 1837, p. 1262, das Wort hier in seiner ersten Bedeutung nimmt: Der sterbende Sarpedon rief seinem*

---

1) Cfr. Seiler. Lexic. Hom.

2) Cfr. Schol. *ὅτι μενέαινεν ἐνθάδε μὲν ἐλιποθύμει* (Il. XXI 543) *ἢ ἐθυμοῦτο.* Interlin *A. μενέαινε*] *ἐλιποψύχησε.*

Freunde von heftigem Verlangen beseelt zu. (At hanc vim *μενεαίνειν* numquam habet nisi cum infinitivo coniunctum) *Die Alten erklärten hier μενεαίνειν durch λειποψυχεῖν, Neuere durch στενάχειν, beide gegen die Bedeutung des Wortes*".

Sententias collegi. Dubitatio relicta est. Ego vero contenderim neque ,animum efflare' neque ,ingemiscere' nec ,fortis animi esse' nec ,cupidum esse' hoc loco *μενεαίνειν* significare posse, inducorque ut credam a recentiore aliquo rhapsodo, cui illa formula Homerica *κατακτάμεναι μενεαίνων* in mentem venerit, hoc verbum inepte iniectum esse. Itaque *κτεινόμενος μενέαινε* ex memoria illius quod est *κατακτάμεναι μενεαίνων* prave fictum est aeque atque (*I* 705) *κοιμήσασθε τεταρπόμενοι* ex *ταρπώμεθα κοιμηθέντες*, quod saepius occurrit[1]).

Verisimilem esse hanc meam sententiam ex his quoque appareat.

Toti enim versui 491 exemplo fuit ille, quem ter legimus *K* 522 *Ψ* 178. *Ω* 591:

ὤμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα, φίλον τ' ὀνόμηνεν ἑταῖρον

In *K* 522 autem poëta imitatus est locos qui sunt *Ψ* 178 = *Ω* 591. His autem duobus locis carminum *Ψ* et *Ω* Achilles animam Patrocli inclamat.

Quid igitur impediat, quominus etiam in *Π* 491 *ᾤμωξε* pro *μενέαινε* voluisse poëtam existimemus? Nam verbum *οἰμώζειν* apud Homerum aliis quoque locis morientis gemitum exprimit, ut in *Π* 290:

ὁ δ' ὕπτιος ἐν κονίῃσιν
290 *κάππεσεν οἰμώξας, ἕταροι δέ μιν ἀμφεφόβηθεν Παίονες·*

et in *E* 68 *γνὺξ δ' ἔριπ' οἰμώξας, θάνατος δέ μιν ἀμφεκάλυψεν.*

---

1) Cfr. etiam *κατακτάμεναι μενεαίνων* *Γ* 379 *E* 436 *Y* 316. 442. *Φ* 140. 170, et *κτάμεναι μενεαίνων* *κ* 322. 295

Itaque si *ᾤμωξε* pro *μενέαινε* legerimus, tandem verbum, quod participio *στενάχων* respondeat, habebimus.

Sin autem quis *ἤσθμαινε* supponere malit, ex quo facilius *μενέαινε* ortum esse possit, eum hoc moneo, participio tantum *ἀσθμαίνων* Homerum usum esse.

Dixi quid sentiam. At si quis nihilo setius lectionem *μενέαινε* hoc loco servari vult, a deteriore aliquo poëta eoque recentiore, non ab Homero factam esse istam malam similitudinem *Π* 487—91 mihi concedere debebit.

Supra enim iam dixi priorem partem similitudinis ad praecedentes versus, contra posteriorem ad sequentes spectare.

Nunc lege, quaeso, quae de eiusmodi similibus exposuit Duentzerus (l. l. p. 491 ss. vel „Jahrbücher für klass. Philol.' 1865. 433—44): „*Verschieden von dieser Art ist der Fall, wo in dem Gleichniss selbst sich ein Zug anreiht, der als Gleichniss des folgenden dient, sodass also der erste Theil des Gleichnisses auf das Vorhergehende, der zweite auf das Nachfolgende sich bezieht, es janusartig nach beiden Seiten hinschaut. Von dieser auffallenden Art des Gleichnisses ist das einfachste Beispiel N 491—5. Dass mit dem aufnehmenden ὡς eine andre Wendung genommen wird, als in der Einleitung des Gleichnisses, findet sich auch sonst, wie O 323 Π 487, aber der Vergleichungspunkt bleibt doch derselbe* (non esse hoc idem, supra iam dixi); *hier aber schliesst sich ein ganz andrer an: wird zuerst das Nachfolgen des Volkes mit der Art verglichen, wie die Herde dem Widder folgt, so tritt jetzt die Freude des Hirten als Bild der Freude des Aeneas auf.*

Aehnlicher Art ist Λ 62 . . . .

Ausgeführter ist das Gleichniss M 145 . . . .

Ein weiteres Beispiel jener freien Doppelseitigkeit des Gleichnisses finden wir O 623 . . . .

Hierher gehört auch N 795 . . . .

Die angeführten Beispiele lassen an der Freiheit solcher

doppelseitigen Gleichnisse, wie sie kaum anders nachzuweisen sein dürften, garnicht zweifeln".

Non male sane vir doctus. Attamen ego haud dubitem, quin omnia huiusmodi similia suspecta habenda sint. In quorum numero quod H. Duentzerus illud *Π* 487—91 habere noluerit, fieri non potest, quin demirer. Nam profecto duo viri diversissimi, alter victor, alter victus animum efflans cum duabus diversissimis bestiis comparantur. Priorque pars ad praecedentes, posterior ad sequentes versus spectat.

Quibus dubitationibus iam eo propellimur, velimus nolimus, ut ad ipsa similia tractanda proficiscamur. Primum eorum, *M* 145—151, in Teichomachia invenitur eamque a recentiore poëta ortam esse Th. Bergkius [1]) recte existimavit. Lachmannus quoque suspectos habuit vv. 141—151 [2]). Denique in ipsa antiquitate vv. 131—140 vel 141 damnavisse nonnullos refert Porphyrius [3]).

Sequitur altera similitudo, quae in *N* 491—95 legitur; at satis mihi videtur esse adscribere quae Christius ad vv. 494—95, qui imprimis h. l. respiciendi sunt, adnotavit (l. l. p. 464): „*494—5 danmavit Payne Knight, cui morem gessi propter soloecas formas ἐπισπόμενον et ἑοῖ*". Neque enim ἑοῖ pro *οἷ* nisi hoc loco invenitur (praetereaque *δ* 38).

Porro ne de *O* 623—9 multus sim, ipse H. Duentzerus (l. l. p. 493) non negat *O* 592—629 a rhapsodo aliquo inepte insertos esse.

Quid dicam de simili *Λ* 61—6, quod ad enuntiationem antepositam, quae per quinque versus sine verbo finito claudicat

---

1) Griech. Litter. I, p. 602 ss.

2) Cfr. Betrachtungen p. 46 . . . . . „*aber es ist wunderbar genug, dass man hier alle die Verse ohne Schaden ausscheiden kann, in denen das Thor erwähnt wird oder die Lapithensöhne Leonteus und Polypötes hervorgehoben werden, wie sie erst innerhalb der Mauer die ihrigen ermahnen und dann sich von Asios vor dem Thor finden lassen*; 118 τῇ περ bis 124 ἔχε, 127—136. 141—153. 162—174".

3) Cfr. Guil. Christium p. 435.

neque cum antecedentibus versibus cohaeret, in fine adiecta est; sunt enim hi versus *Λ* 56—60:

56 *Τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐπὶ θρωσμῷ πεδίοιο,*
Ἕκτορά τ' ἀμφὶ μέγαν καὶ ἀμύμονα Πουλυδάμαντα
Αἰνείαν θ', ὃς Τρωσὶ θεὸς ὣς τίετο δήμῳ,
τρεῖς τ' Ἀντηνορίδας, Πόλυβον καὶ Ἀγήνορα δῖον
60 *ἠΐθεόν τ' Ἀκάμαντ', ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν.*

Et ille versus 56 etiam **Υ** 3 legitur eoque loco aptissimus est:

Υ 1 *ὣς οἱ μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι θωρήσσοντο*
ἀμφὶ σέ, Πηλέος υἱέ, μάχης ἀκόρητον Ἀχαιοί,
Τρῶες δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ἐπὶ θρωσμῷ πεδίοιο.

Facile enim in v. 3 *θωρήσσοντο* ex v. 1 suppleri potest. Aliter autem res se habet in *Λ*. Praeterea v. 61 (*Ἕκτωρ δ' ἐν πρώτοισι φέρ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐίσην*), quocum conferas **E** 300 *Λ* 434 **M** 294 **N** 157. 160. 405. 803. **P** 7. 43. 517 **Υ** 274 **Φ** 581 **Ψ** 818, hic spurius esse videtur. Quo versu eiecto ipsa similitudine iam non offenderemur, nisi forte existimaremus hoc loco eam ad rem non satis aptam esse. Addendum quoque est, versibus 65—66 exemplar videri fuisse illos **K** 153 s.

. . . . *τῆλε δὲ χαλκός*
λάμφ' ὥς τε στεροπὴ πατρὸς Διός.

Postremo de simili, quod **N** 795—801 invenitur, nihil aliud fere monere opus est, nisi id sequi eam dinumerationem plurium nominum Troianorum, qualis est in *Λ* 56—60, et hosce versus *Λ* 56—60 similitudinim illam *Λ* 61—66 praecedere, et versui 61 (*Ἕκτωρ δ' ἐν πρώτοισι φέρ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐίσην*) consonos esse versus **N** 802—3:

Ἕκτωρ δ' ἡγεῖτο βροτολοιγῷ ἶσος Ἄρηι
Πριαμίδης· πρὸ ἕθεν δ' ἔχεν ἀσπίδα πάντοσ' ἐίσην,

qui similitudinem **N** 795—801 sequuntur. Praeterea et *Λ* 56—60 et **N** 790—4 Polydamantis mentio fit, de quo conferas B. Niesium [1]).

1) l. l. p. 114: „*dass sein Rath nicht immer am Platze ist, hat schon Bergk* (*Griech. Litt. p. 609. 628*) *gesagt: in der That tritt er*

Haec habui, quae de eis similitudinibus, quas Duentzerus attulit, dicerem. Nunc vero ad quaestionem propositam recurramus pergamusque verbum *μενεαίνειν* tractare. Sequuntur autem libri *T* versus duo 58 et 68, qui ad orationem Achillis (vv. 56—73) pertinent, hi:

T 58 et 68.

αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντες ἀολλίσθησαν Ἀχαιοί,
τοῖσι δ' ἀνιστάμενος μετέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
Ἀτρείδη, ἦ ἄρ τι τόδ' ἀμφοτέροισιν ἄρειον
ἔπλετο, σοὶ καὶ ἐμοί, ὅτε νῶί περ ἀχνυμένω κῆρ
θυμοβόρῳ ἔριδι μενεήναμεν εἵνεκα κούρης.
τὴν ὄφελ' ἐν νήεσσι κατακτάμεν Ἄρτεμις ἰῷ,
ἤματι τῷ ὅτ' ἐγὼν ἑλόμην Λυρνησσὸν ὀλέσσας·
τῷ κ' οὐ τόσσοι Ἀχαιοὶ ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον οὖδας
δυσμενέων ὑπὸ χερσίν, ἐμεῦ ἀπομηνίσαντος.
Ἕκτορι μὲν καὶ Τρωσὶ τὸ κέρδιον· αὐτὰρ Ἀχαιούς
δηρὸν ἐμῆς καὶ σῆς ἔριδος μνήσεσθαι ὀίω.
ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ.
θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλον δαμάσαντες ἀνάγκῃ·
νῦν δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ παύω χόλον, οὐδέ τί με χρὴ
ἀσκελέως αἰεὶ μενεαινέμεν· ἀλλ' ἄγε θᾶσσον
ὄτρυνον πόλεμονδε καρηκομόωντας Ἀχαιούς,
ὄφρ' ἔτι καὶ Τρώων πειρήσομαι ἀντίος ἐλθών,
αἴ κ' ἐθέλωσ' ἐπὶ νηυσὶν ἰαύειν. ἀλλά τιν' οἴω
ἀσπασίως αὐτῶν γόνυ κάμψειν, ὅς κε φύγῃσιν
δηίου ἐκ πολέμοιο ὑπ' ἔγχεος ἡμετέροιο.
ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἐχάρησαν ἐυκνήμιδες Ἀχαιοί
μῆνιν ἀπειπόντος μεγαθύμου Πηλείωνος.

Haec oratio Achillis in ea carminis *T* parte invenitur, quae dicitur *Μήνιδος ἀπόρρησις*.

Achilles, postquam Thetis nova arma a Vulcano facta apportavit, mirum in modum Achivos ad contionem vocat:

---

meist in den Theilen auf, die auch anderweitig sich als jüngere zu erkennen geben".

v. 40 αὐτὰρ ὁ βῆ παρὰ θῖνα θαλάσσης δῖος Ἀχιλλεύς
σμερδαλέα ἰάχων, ὦρσεν δ' ἥρωας Ἀχαιούς.

Qua de re C. E. Geppertus haec scripsit (l. l. I, p. 227): „*Diese Art, ohne Weiteres durch Rufen ein Heer von so grosser Anzahl zusammenzubringen, wie eine Hand voll Leute, kommt ausser dem 11ten Buche, wo wir es bereits bemerkt haben (Λ 15), auch nicht vor bei Homer. Im ersten Buche, wo Achill die Volksversammlung veranstaltet, heisst es, dass er die Achäer zur Versammlung habe rufen lassen (A 54), also wahrscheinlich vermittelst der Herolde, und dies hätte man auch hier erwarten sollen*".

Achille clamante ecce vel gubernatores promi cellari aliique huius generis homines, qui antea numquam naves relinquere solebant, in contionem venerunt (v. 42—6):

42 καί ῥ' οἵ περ τὸ πάρος γε νεῶν ἐν ἀγῶνι μένεσκον,
οἵ τε κυβερνῆται καὶ ἔχον οἰήια νηῶν
καὶ ταμίαι παρὰ νηυσὶν ἔσαν, σίτοιο δοτῆρες,
45 καὶ μὴν οἱ τότε γ' εἰς ἀγορὴν ἴσαν, οὕνεκ' Ἀχιλλεύς
46 ἐξεφάνη, δηρὸν δὲ μάχης ἐπέπαυτ' ἀλεγεινῆς.

In quibus v. 45 usque ab οὕνεκ' et v. 46 ex Σ 247 s. sumpti sunt, ubi de Troianorum contione sermo est.

Jam vero de T 42—6 utar auctoritate A. Jacobi (l. l. p 324 s.): „*Bei der Schilderung der freudigen Theilnahme des ganzen Heers an dem Wiedererscheinen des Achilleus (42—55) würde man sich über die natürliche Art freuen, wie auch Leute des Volks eingeführt werden, wenn nur nicht die Bemerkung des Sängers, die Schaffner und Steuerleute haben das Schiffslager sonst nie verlassen, bedenklich wäre. Denn ihres Alters oder ihrer Wunden halber mögen wohl oft einzelne Krieger im Lager geblieben sein, ganz gewiss aber nicht für immer die Bestell-Schaffner und Steuerleute, zumal in jenen Tagen der Bedrängniss. Uebrigens wird auch weder sonst irgendwo, noch im Schiffskatalog eine solche Einrichtung, sondern es wird vielmehr in diesem eine gleichmässige Theilnahme Aller an den Kämpfen angedeutet (B 719 f.). Und der Ansicht, dass Homer*

gemeint, alle Schiffsleute haben gleichmässig an den Kämpfen theilgenommen, war auch Thucydides (I, 10, 6)".

Haec bene ille. Ceterum Diomedes quoque et Ulixes veniunt claudicantes:

47 *τὼ δὲ δύω σκάζοντε βάτην Ἄρεος θεράποντε,*
Τυδείδης τε μενεπτόλεμος καὶ δῖος Ὀδυσσεύς,
ἔγχει ἐρειδομένω· ἔτι γὰρ ἔχον ἕλκεα λυγρά·
κὰδ δὲ μετὰ πρώτῃ ἀγορῇ ἵζοντο κιόντες.

Et de his quoque recte A. Jacobius l. l. p. 325: „*Diomedes und Odysseus übrigens kommen herbeigehinkt, obgleich nach dem Vorigen nur Jener am Fusse, dieser dagegen an den Rippen verwundet war und mithin keinen Anlass zum Hinken hatte (47 ff. XI 375 ff. 436 ff.)*".

Denique Agamemnon quoque vulnere, quod Coon ei fecerat (*Λ* 252), saucius advenit.

Summam advenientium facit v. 54:

54 *αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντες ἀ ο λ λ ί σ θ η σ α ν Ἀχαιοί,*

in quo *ἀ ο λ λ ί σ θ η σ α ν* forma non nisi h. l. usurpatur[1]).

Jam Achilles surgit et dicendi initium facit v. 56 *Ἀτρείδη, ἦ ἄρ τι τόδ' ἀμφοτέροισιν ἄρειον κ. τ. λ.* (vide supra p. 47).

De quo Achillis sermone haec C. E. Geppertus p. 228: „*Die Rede, welche Achill darauf an den Agamemnon hält, ist schlicht, einfach und den Umständen angemessen, und hat, ausgenommen einige Wiederholungen und sprachliche Differenzen, die wir an einer andern Stelle behandeln wollen, nichts gegen sich*".

Me tamen iudice pro suspecta habendam esse orationem Achillis multa ostendunt. Contemplemur igitur singula.

Ac primum ad vv. 56—7

Ἀτρείδη, ἦ ἄρ τι τόδ' ἀμφοτέροισιν ἄρειον
ἔπλετο, σοὶ καὶ ἐμοί,

---

1) *Ἀολλισθήμεναι* in similitudine *O* 588; *ἀολλίσσασα γεραιάς Z* 287; *ἀόλλισαν κατὰ ἄστυ γεραιάς Z* 287. Pro *ἀολλίζεσθαι* Homerus uti solet verbo *ἀγείρεσθαι* aut adiectivo *ὁμηγερής* cum *γίγνεσθαι* sive alio verbo coniuncto, ut *Λ* 57 (*οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἤγερθεν ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο . . . .*).

satis sit repetere quae adnotavit Heynius: „*Est ellipsis* τοῦ· Si numquam in hanc contentionem descendissemus τότε, ὅτε νῶι etc.“

Porro ad v. 57

ὅτε νῶι περ ἀχνυμένω κῆρ

eundem conferas: „*dolentes alter repetita Chryseide*, *alter Briseide*“.

At hoc loco ἀχνυμένω κῆρ ‚aegre ferentes' significare debere et ad versum explendum adhibitum esse videtur, id quod imitatorem prodit. Duobus aliis locis num. dual. ἀχνυμένω cum κῆρ coniunctus de equis usurpatur (*Ψ* 284 et 443), id quod mirum videtur. Omnino poëta participium verbi ἄχνυσθαι, quod circiter quadraginta quinque locis invenitur, plerumque versus explendi causa mihi videtur posuisse.

Tum versui 58

θυμοβόρῳ ἔριδι μενεήναμεν εἵνεκα κούρης

quamquam dativus θυμοβόρῳ ἔριδι hoc tantum loco occurrit, exemplo tamen fuisse videtur *H* 210:

θυμοβόρου ἔριδος μένεϊ ξυνέηκε μάχεσθαι.

Genetivus autem θυμοβόρου ἔριδος in *H* 301 quoque legitur. Uterque versus libri *H* ad pugnam singularem, quam dicunt, Aiacis et Hectoris pertinet. Versui 301 autem similes sunt *Π* 476 (Patroclus cum Sarpedone pugnat)

τὼ δ' αὖτις συνίτην ἔριδος πέρι θυμοβόροιο.

et *Υ* 253 (ex longissima et suspecta Aeneae oratione):

ἀλλὰ τίη ἔριδας καὶ νείκεα νῶιν ἀνάγκη
νεικεῖν ἀλλήλοισιν ἐναντίον, ὥς τε γυναῖκας,
253 αἵ τε χολωσάμεναι ἔριδος περὶ θυμοβόροιο
νεικεῦσ' ἀλλήλῃσι μέσην ἐς ἄγυιαν ἰοῦσαι,
πόλλ' ἐτεά τε καὶ οὐκί· χόλος δέ τε καὶ τὰ κελεύει[1]).

Itaque locutionem θυμοβόρος ἔρις ex carmine *H* sumptam credere pronus sum.

---

1) Cfr. ad hunc totum locum L. Friedlaenderi Analect. Hom. p. 474. Carminis *Y* versus 75—350 posterioris originis esse vult B. Niesius l. l. p. 113 s. Ed. Kammerus ‚Zur homerischen Frage' p. 41 ss.

Sequuntur vv. 59—60:

τὴν ὄφελ' ἐν νήεσσι κατακτάμεν Ἄρτεμις ἰῷ,
ἤματι τῷ ὅτ' ἐγὼν ἑλόμην Λ υ ρ ν η σ σ ὸ ν ὀλέσσας.

Patria enim Briseidis h. l. *Λυρνησσός* appellatur, contra Thebe in *A* 366—92; atque in catalogo navium *B* 688 ss. haec legimus:

κεῖτο γὰρ ἐν νήεσσι ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς
κούρης χωόμενος Βρισηίδος ἠυκόμοιο,
τὴν ἐκ Λυρνησσοῦ ἐξείλετο πολλὰ μογήσας,
691 *Λυρνησσὸν διαπορθήσας καὶ Τείχεα Θήβης,*
κὰδ δὲ Μύνητ' ἔβαλεν καὶ Ἐπίστροφον ἐγχεσιμώρους,
υἱέας Εὐηνοῖο Σεληπιάδαο ἄνακτος.
τῆς ὅ γε κεῖτ' ἀχέων, τάχα δ' ἀνστήσεσθαι ἔμελλεν.

Catalogus autem navium post totam Iliadem ortus est, et is, qui ibi fecit v. 691, efficere voluit, ne putares Homerum secum pugnare [1]).

In v. 62 suspectum mihi videtur esse illud *ἐ μ ε ῦ ἀ π ο μ η ν ί σ α ν τ ο ς* [2]). Verbum enim *ἀ π ο μ η ν ί ε ι ν*, cuius participio tantum (excepto uno loco in Odyssea *π* 378 *ἀπομηνίσει*) poëta utitur, quattuor locis legitur, quorum in facie, ut ita dicam, scriptum est, eos non esse Homericos [3]).

Participium autem *ἀπομηνίσας* primum occurrit in *B* 772 (in navium catalogo):

771 *ἀλλ' ὁ μὲν ἐν νήεσσι κορωνίσι ποντοπόροισιν*
772 *κεῖτ' ἀ π ο μ η ν ί σ α ς Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν*
Ἀτρεΐδῃ· λαοὶ δὲ παρὰ ῥηγμῖνι θαλάσσης
774 *δίσκοισιν τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἱέντες*
τόξοισίν θ'. ἵπποι δὲ πὰρ ἅρμασιν οἷσιν ἕκαστος.

---

1) Cfr. B. Niesium l. l. p. 35.

2) In transitu id tetigisse volo, esse qui scribere malint *ἐμεῦ ἀπὸ μηνίσαντος*, item *κεῖτ' ἀπὸ μηνίσας* pro *κεῖτ' ἀπομηνίσας*; dubito an recte.

3) Et hoc quidem loco (v. 62) Chamaeleo legit *ἐπιμηνίσαντος* (Schol. *B*. Cfr. A. Ludwichium Aristarchs homer. Textkritik nach den Fragmenten des Didymos dargestellt. Leipzig 1884, 85. I, p. 442); at *ἐπιμηνίειν* quoque non nisi in suspecti loci versu *N* 460 invenitur.

En hic totus locus ex versibus aliunde petitis conglutinatus. Nam v. 774 ex *δ* 626 = *ρ* 168, vv. 771—2 ex *H* 229—30 sumpti sunt, ex illa pugna singulari Aiacis et Hectoris, ex qua illud quoque *θυμοβόρος ἔρις* sumptum esse modo vidimus. At etiam hi versus carminis *H* suspecti sunt [1]).

Denique genetivum *ἐμεῦ ἀπομηνίσαντος* qualis est *T* 62, etiam in Presbea (*I* 426) legimus, quam vetustioribus carminibus Iliadis a recentiore poëta additam videri recte exposuit Bernhardius [2]); quae sententia Lachmanno, Friedlaendero, Koechlio, Bergkio aliis comprobata est [3]). Praeterea versus ibi 425—6 a rhapsodo aliquo inepte inserti sunt, id quod facile cognoscitur. Supervacanei enim sunt atque *νηυσὶν* et *ἐφράσσαντο* post *φράζωνται* (v. 423) et *νῆας* (424) repetita malum poëtam produnt. Interpolati item sunt sequentes versus 427—29 [4]).

Jam revertamur ad librum *T*, in quo vv. 65—6:

ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ,
θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλον δαμασάντες ἀνάγκῃ

respiciendum est, quod etiam *Σ* 112—3 leguntur; versus 65 autem prior pars primum etiam in *Π* 60 occurrit:

60 *ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν· οὐδ' ἄρα πως ἦν*
ἀσπερχὲς κεχολῶσθαι ἐνὶ φρεσίν. ἤτοι ἔφην γε
οὐ πρὶν μηνιθμὸν καταπαυσέμεν, ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ
νῆας ἐμὰς ἀφίκηται ἀυτή τε πτόλεμός τε.

Et semper Achilles hoc *προτετύχθαι ἐάσομεν* de ignominia, qua Agamemnon eum affecit, ad Patroclum Thetidem Agamemnonem dicit.

---

1) Cfr. Duentzerum l. l. p. 264; damnat enim *H* 228--30; item Heynius. Cfr. etiam quae supra p. 28. adnotavi.

2) Gr. Litter. I, p. 139.

3) Cfr. Christium l. l. p. 359.

4) Cfr. quae dixit Christius ad I 168: »168. 180. 223. 427—429. 432—623. 658-668. 690—692 *recentior aliquis Homerida, cum duobus legatis veteris carminis, Ulixi et Aiaci, Phoenicem tertium adiceret, ita interpolasse videtur, ut veteres versus, qui a carmine mutato et amplificato abhorrerent, partim abiceret partim novo carmini aptaret*; etc.«

Animadvertendum est autem *Σ* 114 incipere *νῦν δ'* aeque ac *T* 67, deinde hunc *T* 67 terminari *οὐδέ τί με χρή* sicut *Π* 721

Ἕκτορ, τίπτε μάχης ἀποπαύεαι; οὐδέ τί σε χρή·

quo loco *ἀποπαύεαι* usurpatur pro *παύω χόλον*, quod est *T* 67. Itaque *T* 65—7 mihi videntur facti esse ex *Π* et *Σ*, in quibus illud *ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι* prius inveniatur.

Porro de v. 68, in quo legitur *ἀσκελέως αἰεὶ μενεαινέμεν*, nihil aliud dicam nisi hoc tantum loco *ἀσκελέως* cum *αἰεὶ* coniunctum esse et *ἀσκελής ἀσκελές* in Odyssea tantum inveniri *α* 68 *δ* 543 *κ* 463, quibus locis non semper idem significant.

Postremo in v. 74—5

ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἐχάρησαν ἐυκνήμιδες Ἀχαιοί
μῆνιν ἀπειπόντος μεγαθύμου Πηλείωνος

— ut etiam hos versus, qui orationem Achillis excipiunt, breviter attingam — suspicioni obnoxium est *ἀπειπόντος* (v. 75) pro *ἀποειπόντος* dictum, propter digamma neglectum, sicut *α* 91 *ἀπειπέμεν* [1]).

Ceteri loci omnes servant *ἀπο* . . ., ut *A* 515 (*ἀπόειπ'*), *I* 309 (*ἀποειπεῖν*), *I* 510 (*ἀποείπῃ*), *T* 35 (*ἀποειπών*), *Ψ* 361 (*ἀποείποι*), *α* 373 (*ἀποείπω*). Praeterea et hoc memorabile, in *T* 35 longae syllabae vice fungi omikron (*ἀποειπών* ⏑ — — —) et illud, *ἀποειπεῖν* in *T* 75 singulari significatu de renuntiando positum esse, contra pro negando recusando in *A* 515 *I* 510. 675, de palam dicendo in *H* 416. *I* 309. 431. *Ψ* 361 aliis locis.

Atque iam satis dictum est de eis rebus, quibus versus 56—75 offendere debeant.

Ipsum vero *μενεαίνειν* utrobique, et *T* 58 et 68, ‚iratum esse' haud dubie significat; totum autem locum (v. 56—75) novarum rerum satis plenum esse

---

1) Cfr. A. Ludwichium l. l. p. 75: »*Ἀρίσταρχος ἔξω τοῦ ō »ἀπειπόντος«, καὶ αἱ πλείους.* A.t. *Scilicet ἀποειπόντος esse debebat ..... et facile versus sic constitui poterat ‚μῆνιν ἀποειπόντος ἀγαυοῦ Πηλείωνος'.* Heyne VII, p. 610«.

ostendisse mihi videor, ut a posteriore aliquo imitatore eum ortum esse tuto credamus.

Atqui in libro *T* alius quoque versus superest, in quo *μενεαίνειν* idem illud iratum esse significet. Et in eo quidem imitatorem facillime cognoscemus; est autem v. 367.

T 367

Achilles arma induit contra Troianos pugnaturus:

v. 364 — *ἐν δὲ μέσοισι κορύσσετο δῖος Ἀχιλλεύς.*
365 *τοῦ καὶ ὀδόντων μὲν καναχὴ πέλε, τὼ δέ οἱ ὄσσε*
λαμπέσθην ὡς εἴ τε πυρὸς σέλας, ἐν δέ οἱ ἦτορ
367 *δῦν᾽ ἄχος ἄτλητον· ὁ δ᾽ ἄρα Τρωσὶν μενεαίνων*
368 *δύσετο δῶρα θεοῦ, τά οἱ Ἥφαιστος κάμε τεύχων.*
369 *κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκεν*
καλάς, ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας·
371 *δεύτερον αὖ θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνεν.*
ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον
373 *χάλκεον· αὐτὰρ ἔπειτα σάκος μέγα τε στοκαρόν τε*
374 *εἵλετο, τοῦ δ᾽ ἀπάνευθε σέλας γένετ᾽ ἠύτε μήνης.*
ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ἂν ἐκ πόντοιο σέλας ναύτῃσι φανήῃ
καιομένοιο πυρός· τὸ δὲ καίεται ὑψόθ᾽ ὄρεσφιν
σταθμῷ ἐν οἰοπόλῳ· τοὺς δ᾽ οὐκ ἐθέλοντας ἄελλαι
πόντον ἐπ᾽ ἰχθυόεντα φίλων ἀπάνευθε φέρουσιν.
ὣ ἀπ᾽ Ἀχιλλῆος σάκεος σέλας αἰθέρ᾽ ἵκανεν
380 *καλοῦ δαιδαλέου. περὶ δὲ τρυφάλειαν ἀείρας*
κρατὶ θέτο βριαρήν· ἡ δ᾽ ἀστὴρ ὣς ἀπέλαμπεν
382 *ἵππουρις τρυφάλεια, περισσείοντο δ᾽ ἔθειραι*
383 *χρύσεαι, ἃς Ἥφαιστος ἵει λόφον ἀμφὶ θαμειάς.*
πειρήθη δ᾽ ἕο αὐτοῦ ἐν ἔντεσι δῖος Ἀχιλλεύς,
εἰ οἷ ἐφαρμόσσειε καὶ ἐντρέχοι ἀγλαὰ γυῖα·
τῷ δ᾽ εὖτε πτερὰ γίγνετ᾽, ἄειρε δὲ ποιμένα λαῶν.
ἐκ δ᾽ ἄρα σύριγγος πατρώιον ἐσπάσατ᾽ ἔγχος,
388 *βριθὺ μέγα στιβαρόν. τὸ μὲν οὐ δύνατ᾽ ἄλλος Ἀχαιῶν*
389 *πάλλειν, ἀλλά μιν οἶος ἐπίστατο πῆλαι Ἀχιλλεύς,*
390 *Πηλιάδα μελίην, τὴν πατρὶ φίλῳ πόρε Χείρων*
391 *Πηλίου ἐκ κορυφῆς, φόνον ἔμμεναι ἡρώεσσιν.*

392 *ἵππους δ' Αὐτομέδων τε καὶ Ἄλκιμος ἀμφιέποντες*
ζεύγνυον· ἀμφὶ δὲ καλὰ λέπαδν' ἕσαν, ἐν δὲ χαλινοὺς
γαμφηλῇς ἔβαλον, κατὰ δ' ἡνία τεῖναν ὀπίσσω
κολλητὸν ποτὶ δίφρον. ὁ δὲ μάστιγα φαεινὴν
χειρὶ λαβὼν ἀραρυῖαν ἐφ' ἵπποιιν ἀνόρουσεν
Αὐτομέδων· ὄπιθεν δὲ κορυσσάμενος βῆ Ἀχιλλεύς,
398 *τεύχεσι παμφαίνων ὥς τ' ἠλέκτωρ Ὑπερίων.*

Haec pars carminis *T* composita est ex versibus aliunde petitis et ex multis similitudinibus, in quibus eisdem vel similibus imaginibus utitur poëta.

V. 369—71 = *Γ* 330—2 = *Π* 131—3.
V. 372— 3 = *Γ* 334—5 = *Π* 135—6.
V. 382— 3 = *X* 315—6.
V. 388—91 = *Π* 141—4.

Inter hos autem versus alienos poeta haec similia dispersit: *πυρὸς σέλας* 366; *σέλας γένετ' ἠύτε μήνης* 374 [*μήνη* praeter hunc locum etiam *Ψ* 455]; *σέλας ναύτῃσι φανήῃ καιομένοιο πυρός* 375 s.; *ἡ δ' ἀστὴρ ὣς ἀπέλαμπεν* 381; denique *τεύχεσι παμφαίνων ὥς τ' ἠλέκτωρ Ὑπερίων* 398, cfr. *Z* 512—3:

ὣς υἱὸς Πριάμοιο Πάρις κατὰ Περγάμου ἄκρης,
513 *τεύχεσι παμφαίνων ὥς τ' ἠλέκτωρ, ἐβεβήκει*
καγχαλόων, ταχέες δὲ πόδες φέρον.

et hymn. Apoll. 369:

οὐδέ τί τοι θανατόν γε δυσηλεγέ' οὔτε Τυφωεὺς
ἀρκέσει οὔτε Χίμαιρα δυσώνυμος, ἀλλά σέ γ' αὐτοῦ
369 *πύσει Γαῖα μέλαινα καὶ ἠλέκτωρ Ὑπερίων.*

Cum huiusmodi versibus societatem fecerunt *T* 365—8, qui et ipsi ab antiquis iam suspecti habiti sunt atque ab omnibus fere viris doctis nostrae aetatis damnantur [1]).

Quid plura? Participium *μενεαίνων* hoc loco

---

1) Cfr. Bekkerum, Nauckium, Dindorfium, Christium multos alios *Ἀθετοῦνται* schol. *A*. Cfr. A. Ludwichium l. l. I, p. 447. Quae disputavit A. Jacobius, l. l. p. 324, ea iam supra p. 26 excerpsi.

‚iratum' significat, *T* 365—8 autem profecto a rhapsodo aliquo recentioris aetatis ortos esse luce clarius est.

Jam vero ad eum versum, qui *X* 10 legitur, accedamus, quem non tam breviter, ut *T* 367, perstringere licet, sed altius quaestionem repetere opus est, ne nobis quoque accidat, ut hunc locum non recte intellegamus.

X 10.

1 *ὣς οἱ μὲν κατὰ ἄστυ, πεφυζότες ἠΰτε νεβροί,*
ἱδρῶ ἀπεψύχοντο πίον τ' ἀκέοντό τε δίψαν,
κεκλιμένοι καλῇσιν ἐπάλξεσιν· αὐτὰρ Ἀχαιοί
τείχεος ἆσσον ἴσαν, σάκε' ὤμοισι κλίναντες.
Ἕκτορα δ' αὐτοῦ μεῖναι ὀλοιὴ μοῖρ' ἐπέδησεν,
Ἰλίου προπάροιθε πυλάων τε Σκαιάων.
αὐτὰρ Πηλείωνα προσηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων
8 *»τίπτε με, Πηλέος υἱέ, ποσὶν ταχέεσσι διώκεις,*
9 *αὐτὸς θνητὸς ἐὼν θεὸν ἄμβροτον; οὐδέ νύ πώ με*
10 *ἔγνως ὡς θεός εἰμι, σ ὺ δ' ἀ σ π ε ρ χ ὲ ς μ ε ν ε α ί ν ε ι ς.*
11 *ἦ νύ τοι οὔ τι μέλει Τρώων πόνος οὓς ἐφόβησας,*
12 *οἳ δή τοι εἰς ἄστυ ἄλεν, σὺ δὲ δεῦρο λιάσθης.*
13 *οὐ μέν με κτενέεις, ἐπεὶ οὔ τοι μόρσιμός εἰμι«.*

Ita quidem incipit *X*. Christius vero in Iliad. edit. Naberi sententiam secutus recte monet: „*Librum X sive carmen de caede Hectoris iam a praecedentis libri versu 526 exordiri suo loco adnotavimus*“. Itaque ab hoc potius versu ordiamur:

Φ 526 *ἑστήκει δ' ὁ γέρων Πρίαμος θείου ἐπὶ πύργου,*
ἐς δ' ἐνόησ' Ἀχιλῆα πελώριον· αὐτὰρ ὑπ' αὐτοῦ
Τρῶες ἄφαρ κλονέοντο πεφυζότες, οὐδέ τις ἀλκή
γίγνεθ'. ὁ δ' οἰμώξας ἀπὸ πύργου βαῖνε χαμᾶζε,
ὀτρυνέων παρὰ τεῖχος ἀγακλειτοὺς πυλαωρούς.
»πεπταμένας ἐν χερσὶ πύλας ἔχετ', εἰς ὅκε λαοί
ἔλθωσι προτὶ ἄστυ πεφυζότες· ἦ γὰρ Ἀχιλλεύς
ἐγγὺς ὅδε κλονέων. νῦν οἴω λοίγι' ἔσεσθαι.

αὐτὰρ ἐπεί κ' ἐς τεῖχος ἀναπνεύσωσιν ἀλέντες,
αὖτις ἐπανθέμεναι σανίδας πυκινῶς ἀραρυίας·
536 *δείδια γὰρ μὴ οὖλος ἀνὴρ ἐς τεῖχος ἅληται«.*

Et argumentum hoc est: Achilles Troianos summa virtute ac furore in fugam conicit, fugientibus instat. Quod ubi Priamus ex turri vidit, portas urbis aperiri, dum fugientes introissent, tum autem celerrime claudi iubet, ne Achilles in urbem irrumperet. Sed etiam Apollo ipse hanc rem sibi curae habet, de quo deo *Φ* 515 ss. legimus:

515 *αὐτὰρ Ἀπόλλων Φοῖβος ἐδύσετο Ἴλιον ἱρήν·*
μέμβλετο γάρ οἱ τεῖχος ἐϋδμήτοιο πόληος,
μὴ Δαναοὶ πέρσειαν ὑπὲρ μόρον ἤματι κείνῳ [1]).

Apollo igitur ex urbe evadit, ut ab interitu eam servaret. Illo enim die propter Achillis rabiem Achivi Troiam expugnassent *Φ* 544 s.:

ἔνθα κεν ὑψίπυλον Τροίην ἕλον υἷες Ἀχαιῶν,
εἰ μὴ Ἀπόλλων Φοῖβος Ἀγήνορα δῖον ἀνῆκεν,

nisi Apollo Agenori animum auxisset, ut Achilli resisteret. Attamen Agenor quoque superatus esset, nisi Apollo eum morti eripuisset *Φ* 596 s.:

οὐδὲ ἔασεν Ἀπόλλων κῦδος ἀρέσθαι,
ἀλλά μιν ἐξήρπαξε, κάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ.

Tum deus ipse sub specie Agenoris ab urbe ad flumen fugiens effecit, ut Achilles eum persecutus hostibus facultatem daret, ut in urbem celerrime confugerent. Cum autem omnes Troiani praeter Hectorem (*X* 5: *Ἕκτορα δ' αὐτοῦ μεῖναι ὀλοιὴ μοῖρ' ἐπέδησεν*) clausis portis in tuto essent, tandem Apollo se deum esse confitetur:

X 8 *»τίπτε με, Πηλέος υἱέ, ποσὶν ταχέεσσι διώκεις,*
αὐτὸς θνητὸς ἐὼν θεὸν ἄμβροτον; οὐδέ νύ πώ με
ἔγνως ὡς θεός εἰμι, σὺ δ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις.
ἦ νύ τοι οὔ τι μέλει Τρώων πόνος οὓς ἐφόβησας,

---

1) Confer cum his, quae Juppiter dixit deis permittens, ut auxiliarentur *Υ* 30:

δείδω μὴ καὶ τεῖχος ὑπὲρ μόρον ἐξαλαπάξῃ.

οἳ δή τοι εἰς ἄστυ ἄλεν, σὺ δὲ δεῦρο λιάσθης.
οὐ μέν με κτενέεις, ἐπεὶ οὔ τοι μόρσιμός εἰμι«.

In quibus μενεαίνεις illud, ut nunc quidem versus alius alium sequuntur, sane ,iratus es' interpretari licet. At frigidam habet sententiam. Neque enim Apollini neque Agenori Achilles perpetuo aut acriter iratus erat. Heynius igitur μενεαίνεις hoc loco idem atque μαίνῃ esse maluit. Ne hoc quidem recte. Numquam enim ab Homero μενεαίνειν pro μαίνεσθαι usurpatur. Porro Dammius sic potius interpretatur: „*Tu autem valde cupidus propositi es*". At, si recte, quid erat Achilli propositum? Num Apollinem interficere? Quem interficere nequit. An Agenorem? Hoc tamen continuo (ἀσπερχὲς) ei propositum esse non potuit. Hectoris quidem necandi semper cupidus erat, quod ex Σ 114 s. patet:

νῦν δ' εἶμ', ὄφρα φίλης κεφαλῆς ὀλετῆρα κιχείω
Ἕκτορα,

Hoc autem loco de Hectore non dicitur.

Mihi igitur persuasissimum est poëtam dicere voluisse: »Tu vel semper vel acriter cupidus es Troiae expugnandae«. Nam, id quod iam supra dixi, et Juppiter et Apollo verebantur, ne illo die Achillis virtute ac furore Troia caperetur, et ipse poëta id studio curavit, ut monstraret Achillem maxime animum intendere ad urbem delendam. Attamen, ut nunc est textus, μενεαίνεις non potest esse ,cupidus es'. Itaque in obscuris detinemur neque lux comparet. Sin autem versum Χ 10 alius sequeretur, qui idem diceret, quod Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐυκτίμενον πτολίεθρον, totius loci ratio illico melior esset. Statim enim eam interpretationem sequi possemus, quam supra postulavi, Troiae scilicet expugnandae semper cupidum esse Achillem. Votum feci, neque frustra. Hunc enim ipsum versum, quem postulavi, re vera habet, sed solus, palimpsestus Syriacus[1])

1) Cfr. Fragments of the Iliad of Homer from a Syriac Palimpsest. edited by William Cureton. 1851, p. 85.

eumque retinendum esse arbitror. Mirum quidem est, quod ab omnibus ceteris codicibus hoc loco praetermissus est. Sed potest hic casus valuisse; fortasse autem et veteres et recentes critici putabant versum *Δ* 33 post *X* 10 falso insertum esse, quod etiam ante *Δ* 33 similem exitum habeat versus *Δ* 32:

Δ 32 ὅτ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις
Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐυκτίμενον πτολίεθρον.
X 10 σὺ δ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις
(Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐυκτίμενον πτολίεθρον).

Hunc tamen versum post *X* 10 inserendum nobis esse, non dubito, quin mihi concessurus sit, si quis versu inserto plena verba Apollinis perlegerit. Itaque puncto post μενεαίνεις omisso et post εἰμί (v. 10) signo interrogationis posito [1]) sic legimus:

8 »τίπτε με, Πηλέος υἱέ, ποσὶν ταχέεσσι διώκεις,
9 αὐτὸς θνητὸς ἐὼν θεὸν ἄμβροτον; οὐδέ νύ πώ με
10a ἔγνως ὡς θεός εἰμι; σὺ δ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις
10b Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐυκτίμενον πτολίεθρον·
11 ἦ νύ τοι οὔ τι μέλει Τρώων πόνος οὓς ἐφόβησας,
12 οἳ δή τοι εἰς ἄστυ ἄλεν, σὺ δὲ δεῦρο λιάσθης.
13 οὐ μέν με κτενέεις, ἐπεὶ οὔ τοι μόρσιμός εἰμι«.

Versus quidem 11 – 13 suspectos habet Payne Knightius (in ed. Hom. adnot. ad *X* 11—3: „*Interpolatorem produnt* τοι *importune repetitum et* μόρσιμος *quod in Homericis fatalis*, *non mortalis est*“). Mihi autem videtur v. 13 solus eiciendus esse propter μόρσιμος, simulque cum hoc versu una quoque repetita particula τοι liberamur.

In quibus si non falsus sum, iam hunc in modum interpretari licet:

»Quid mortalis homo deum immortalem persequeris? An me non agnovisti? Haec sane causa est, cur tu, qui perpetuo cupidus es Troiae delendae, nunc optimam occasionem praetermiseris. Troiani enim in urbem confugerunt, dum me persequebaris ad flumen«.

---

1) Cfr. Heyne VIII, p. 237: „*Tota oratio vim habebit, si per interrogationem efferuntur haec*: οὐδέ νύ πώ με ἔγνως, ὡς θεός εἰμι;

Itaque *μενεαίνειν* hoc loco non ‚iratum esse' sed ‚cupidum esse' significat. Ad palimpsestum autem Syriacum ut paucis revertar, dixerit quispiam hunc quamvis vetustissimum Iliadis codicem nihil admodum valere ad textum restituendum. Neque fugit me, quid de hoc codice iudicaverint doctissimi viri Imm. Bekkerus [1]), Classenius [2]), La Rochius [3]), Kayserus [4]), alii. Nihilo tamen secius persuasum habeo in palimpsesto illum versum recte servatum esse. Omnino hic codex rescriptus inter 3837 versus, quos continet, quattuor habet, qui in omnibus ceteris codicibus desunt. Quorum versuum unus (*Φ* 97 in palimpsesto) hoc tantum loco in Homero legitur, ceteri autem versus ad iteratos pertinent, *X* 307—8 et *X* (10^b). Qua ex re sane non potest concludi inepte insertum esse *X* 10^b. Nam optimi quoque codices ex versibus iteratis alius alios servaverunt. Ac nonne adeo omisit palimpsestus nonnullos versus suspectos, quos boni codices habent? — Utut est, non mihi probantur, quae ad *X* 10 adnotat C. A. J. Hoffmannus [5]): „*Nach 10 hat Sy. den hier ganz unpassenden Vers: Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐυκτίμενον πτολίεθρον. Neben μενεαίνεις ist kaum etwas zu ergänzen; es geht in diesem Zusammenhange in die Bedeutung von ἐφέπεις über*" [6]).

1) Homer. Blätter I, 114—122.

2) Philol. VII, p. 181—90.

3) Die homer. Textkritik. Leipzig 1866. p. 454—8.

4) Philolog. 1855. p. 145, 193, 313, 375.

5) Einundzwanzigstes und zweiundzwanzigstes Buch (*Φ* und *X*) der Ilias. Clausthal 1864. II. p. 59 Adnot.

6) Cfr. etiam K. W. Kayserum Philol. X 1855, p. 150: „*Ebenso wenig passt es, wenn 3) auf XXII 10 der Vers folgt, den wir IV 32 folgen sehen. Angemessen ist an dieser Stelle die Frage, mit welcher sich Zeus zur Here wendet, durch welches Vergehen denn Priamus und sein Geschlecht den der Göttin in einem so hohen Grade erregt hätten, dass sie Ilion zu zerstören suche. In der Rede Apollo's XXII 10 ist der Zusatz widersinnig. Denn der Pelide ist so weit entfernt durch die Verfolgung des Gottes den Troern zuzusetzen und den Untergang ihrer Stadt zu beschleunigen, dass ihm der Gott im Gegentheil vorwirft, wie er den nächsten und erfolgreichen Kampf gegen die Troer aufgegeben habe, um vergebens gegen ihn den Unsterblichen, sein Waffenglück zu versuchen*".

Nam iam supra exposui hoc loco infinitivo opus esse. Praeterea contendere non dubito, probabilius esse versum, quem palimpsestus post *X* 10 habet, non ex *Δ* 33, sed *Δ* 33 potius ex *X* desumptum esse; id quod paucis exponam.

Hic enim versus, quem dixi, etiam *Θ* 288 legitur; ubi Agamemnon Teucro profitetur Troia capta se meritam mercedem ei daturum esse.

287 *αἴ κέν μοι δώῃ Ζεύς τ' αἰγίοχος καὶ Ἀθήνη*
Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐυκτίμενον πτολίεθρον.

Hic locus pendet ex *A* 128 s. (Achilles ad Agamemnonem):

αἴ κέ ποθι Ζεὺς
δῷσι πόλιν Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι.

In *A* autem non adsunt illa *Ἰλίου — ἐυκτίμενον πτολίεθρον.* Haec vero verba invenimus in *Φ* 433, in pugna deorum, quae dicitur, ubi Minerva Marte et Venere superatis exclamat:

Φ 428 »*τοιοῦτοι νῦν πάντες, ὅσοι Τρώεσσιν ἀρωγοί,*
εἶεν, ὅτ' Ἀργείοισι μαχοίατο θωρηκτῇσιν,
ὧδέ τε θαρσαλέοι καὶ τλήμονες, ὡς Ἀφροδίτη
ἦλθεν Ἄρει ἐπίκουρος, ἐμῷ μένει ἀντιόωσα.
τῷ κεν δὴ πάλαι ἄμμες ἐπαυσάμεθα πτολέμοιο,
433 *Ἰλίου ἐκπέρσαντες ἐυκτίμενον πτολίεθρον*«.

Cum hac pugna deorum in *Φ* initium carminis *X* arcte cohaeret. In his autem carminibus, fere usque ab *Y*, Juppiter

---

Vir doctissimus hunc sane locum non recte interpretatus est. Nam illud palimpsesti additamentum (v. 10b) nequaquam ineptum esse, satis plane mihi videor exposuisse. Adde quod Apollo verba, quae leguntur v. 8—13, dissimulanter locutus est, quippe cui persuasum esset neque minus Jovi, Achillem illo ipso die Troiam expugnare in animo habere. Neque multum aberat, quin id, quod sibi proposuerat, perficeret, nisi a deo in fraudem deductus esset; neque enim mortalem Agenorem tamdiu persecutus esset. Nonne hoc confitetur deo respondens? Lege quaeso v. 15 ss.:

»ἔβλαψάς μ' ἑκάεργε, θεῶν ὀλοώτατε πάντων,
ἐνθάδε νῦν τρέψας ἀπὸ τείχεος· ἦ κ' ἔτι πολλοί
γαῖαν ὀδὰξ εἷλον πρὶν Ἴλιον εἰσαφικέσθαι.
νῦν δ' ἐμὲ μὲν μέγα κῦδος ἀφείλεο, τοὺς δ' ἐσάωσας
ῥηιδίως, ἐπεὶ οὔ τι τίσιν γ' ἔδδεισας ὀπίσσω.
ἦ σ' ἂν τισαίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη«.

En hic totus locus ex versibus aliunde petitis conglutinatus. Nam v. 774 ex δ 626 = ρ 168, vv. 771—2 ex *H* 229—30 sumpti sunt, ex illa pugna singulari Aiacis et Hectoris, ex qua illud quoque θυμοβόρος ἔρις sumptum esse modo vidimus. At etiam hi versus carminis *H* suspecti sunt [1]).

Denique genetivum ἐμεῦ ἀπομηνίσαντος qualis est *T* 62, etiam in Presbea (*I* 426) legimus, quam vetustioribus carminibus Iliadis a recentiore poëta additam videri recte exposuit Bernhardius [2]); quae sententia Lachmanno, Friedlaendero, Koechlio, Bergkio aliis comprobata est [3]). Praeterea versus ibi 425—6 a rhapsodo aliquo inepte inserti sunt, id quod facile cognoscitur. Supervacanei enim sunt atque νηυσὶν et ἐφράσσαντο post φράζωνται (v. 423) et νῆας (424) repetita malum poëtam produnt. Interpolati item sunt sequentes versus 427—29 [4]).

Jam revertamur ad librum *T*, in quo vv. 65—6:

ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ,
θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλον δαμάσαντες ἀνάγκῃ

respiciendum est, quod etiam Σ 112—3 leguntur; versus 65 autem prior pars primum etiam in *Π* 60 occurrit:

ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν· οὐδ' ἄρα πως ἦν
ἀσπερχὲς κεχολῶσθαι ἐνὶ φρεσίν. ἤτοι ἔφην γε
οὐ πρὶν μηνιθμὸν καταπαυσέμεν, ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ
νῆας ἐμὰς ἀφίκηται ἀϋτή τε πτόλεμός τε.

Et semper Achilles hoc προτετύχθαι ἐάσομεν de ignominia, qua Agamemnon eum affecit, ad Patroclum Thetidem Agamemnonem dicit.

---

1) Cfr. Duentzerum l. l. p. 264; damnat enim *H* 228—30; item Heynius. Cfr. etiam quae supra p. 2 s. adnotavi.

2) Gr. Litter. I, p. 139.

3) Cfr. Christium l. l. p. 359.

4) Cfr. quae dixit Christius ad I 168: »168. 180. 223. 427—429. 432—623. 658—668. 690—692 *recentior aliquis Homerida, cum duobus legatis veteris carminis, Ulixi et Aiaci, Phoenicem tertium adiceret, ita interpolasse videtur, ut veteres versus, qui a carmine mutato et amplificato abhorrerent, partim abiceret partim novo carmini aptaret*; etc.«

Animadvertendum est autem *Σ* 114 incipere *νῦν δ'* aeque ac *T* 67, deinde hunc *T* 67 terminari *οὐδέ τί με χρή* sicut *Π* 721

Ἕκτορ, τίπτε μάχης ἀποπαύεαι; οὐδέ τί σε χρή·

quo loco *ἀποπαύεαι* usurpatur pro *παύω χόλον*, quod est *T* 67. Itaque *T* 65—7 mihi videntur facti esse ex *Π* et *Σ*, in quibus illud *ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι* prius inveniatur.

Porro de v. 68, in quo legitur *ἀσκελέως αἰεὶ μενεαινέμεν*, nihil aliud dicam nisi hoc tantum loco *ἀσκελέως* cum *αἰεὶ* coniunctum esse et *ἀσκελής ἀσκελές* in Odyssea tantum inveniri *α* 68 *δ* 543 *κ* 463, quibus locis non semper idem significant.

Postremo in v. 74—5

ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἐχάρησαν ἐυκνήμιδες Ἀχαιοί
μῆνιν ἀπειπόντος μεγαθύμου Πηλείωνος

— ut etiam hos versus, qui orationem Achillis excipiunt, breviter attingam — suspicioni obnoxium est *ἀπειπόντος* (v. 75) pro *ἀποειπόντος* dictum, propter digamma neglectum, sicut *α* 91 *ἀπειπέμεν* [1]).

Ceteri loci omnes servant *ἀπο* . . ., ut *A* 515 (*ἀπόειπ'*), *I* 309 (*ἀποειπεῖν*), *I* 510 (*ἀποείπῃ*), *T* 35 (*ἀποειπών*), *Ψ* 361 (*ἀποείποι*), *α* 373 (*ἀποείπω*). Praeterea et hoc memorabile, in *T* 35 longae syllabae vice fungi omikron (*ἀποειπών* ⏑ — — —) et illud, *ἀποειπεῖν* in *T* 75 singulari significatu de renuntiando positum esse, contra pro negando recusando in *A* 515 *I* 510. 675, de palam dicendo in *H* 416. *I* 309. 431. *Ψ* 361 aliis locis.

Atque iam satis dictum est de eis rebus, quibus versus 56—75 offendere debeant.

Ipsum vero *μενεαίνειν* utrobique, et *T* 58 et 68, ‚iratum esse' haud dubie significat; totum autem locum (v. 56—75) novarum rerum satis plenum esse

---

1) Cfr. A. Ludwichium l. l. p. 75: »*Ἀρίσταρχος ἔξω τοῦ ῡ »ἀπειπόντος«, καὶ αἱ πλείους.* A.t. *Scilicet ἀποειπόντος esse debebat* ..... *et facile versus sic constitui poterat ‚μῆνιν ἀποειπόντος ἀγανοῦ Πηλείωνος'*. Heyne VII, p. 610«.

ostendisse mihi videor, ut a posteriore aliquo imitatore eum ortum esse tuto credamus.

Atqui in libro *T* alius quoque versus superest, in quo *μενεαίνειν* idem illud iratum esse significet. Et in eo quidem imitatorem facillime cognoscemus; est autem v. 367.

T 367

Achilles arma induit contra Troianos pugnaturus:

v. 364 — *ἐν δὲ μέσοισι κορύσσετο δῖος Ἀχιλλεύς.*
365 *τοῦ καὶ ὀδόντων μὲν καναχὴ πέλε, τὼ δέ οἱ ὄσσε*
λαμπέσθην ὡς εἴ τε πυρὸς σέλας, ἐν δέ οἱ ἦτορ
367 *δῦν' ἄχος ἄτλητον· ὁ δ' ἄρα Τρωσὶν μενεαίνων*
368 *δυσετο δῶρα θεοῦ, τά οἱ Ἥφαιστος κάμε τεύχων.*
369 *κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμησιν ἔθηκεν*
καλάς, ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας·
371 *δεύτερον αὖ θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνεν.*
ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον
373 *χάλκεον· αὐτὰρ ἔπειτα σάκος μέγα τε στοκαρόν τε*
374 *εἵλετο, τοῦ δ' ἀπάνευθε σέλας γένετ' ἠύτε μήνης.*
ὡς δ' ὅτ' ἂν ἐκ πόντοιο σέλας ναύτῃσι φανήῃ
καιομένοιο πυρός· τὸ δὲ καίεται ὑψόθ' ὄρεσφιν
σταθμῷ ἐν οἰοπόλῳ· τοὺς δ' οὐκ ἐθέλοντας ἄελλαι
πόντον ἐπ' ἰχθυόεντα φίλων ἀπάνευθε φέρουσιν.
ὣ ἀπ' Ἀχιλλῆος σάκεος σέλας αἰθέρ' ἵκανεν
380 *καλοῦ δαιδαλέου. περὶ δὲ τρυφάλειαν ἀείρας*
κρατὶ θέτο βριαρήν· ἡ δ' ἀστὴρ ὣς ἀπέλαμπεν
382 *ἵππουρις τρυφάλεια, περισσείοντο δ' ἔθειραι*
383 *χρύσεαι, ἃς Ἥφαιστος ἵει λόφον ἀμφὶ θαμειάς.*
πειρήθη δ' ἕο αὐτοῦ ἐν ἔντεσι δῖος Ἀχιλλεύς,
εἰ οἷ ἐφαρμόσσειε καὶ ἐντρέχοι ἀγλαὰ γυῖα·
τῷ δ' εὖτε πτερὰ γίγνετ', ἄειρε δὲ ποιμένα λαῶν.
ἐκ δ' ἄρα σύριγγος πατρώιον ἐσπάσατ' ἔγχος,
388 *βριθὺ μέγα στιβαρόν. τὸ μὲν οὐ δύνατ' ἄλλος Ἀχαιῶν*
389 *πάλλειν, ἀλλά μιν οἶος ἐπίστατο πῆλαι Ἀχιλλεύς,*
390 *Πηλιάδα μελίην, τὴν πατρὶ φίλῳ πόρε Χείρων*
391 *Πηλίου ἐκ κορυφῆς, φόνον ἔμμεναι ἡρώεσσιν.*

τὸν δέ τοι ἀργαλέον θήσει θεός· οὐ γὰρ ὀίω
λήσειν ἐννοσίγαιον, ὅ τοι κότον ἔνθετο θυμῷ,
χωόμενος ὅτι οἱ υἱὸν φίλον ἐξαλάωσας.

spurius est [1]). In libris autem *κ—μ* Ulixes ipse aut Jovem aut Solem aut *δαίμονά τινα*, sed numquam Neptunum calamitatis perpetuae auctorem esse putat. Illi autem versus *λ* 102 s. etiam *ν* 342 s. leguntur:

341 ἀλλά τοι οὐκ ἐθέλησα Ποσειδάωνι μάχεσθαι
πατροκασιγνήτῳ, ὅς τοι κότον ἔνθετο θυμῷ,
χωόμενος ὅτι οἱ υἱὸν φίλον ἐξαλάωσας.

Quae verba Minerva ad Ulixem a Phaeacibus in Ithaca expositum dicit se excusans, quod in marinis erroribus (*ι—μ*) ei numquam adfuisset, sicut olim in bello Troianorum. Ulixes enim hoc sane se mirari confessus erat:

ν 314 τοῦτο δ' ἐγὼν εὖ οἶδ', ὅτι μοι πάρος ἠπίη ἦσθα,
εἵως ἐν Τροίῃ πολεμίζομεν υἷες Ἀχαιῶν·
αὐτὰρ ἐπεὶ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπήν,
βῆμεν δ' ἐν νήεσσι, θεὸς δ' ἐκέδασσεν Ἀχαιούς,
οὐ σέ γ' ἔπειτα ἴδον, κούρη Διός, οὐδ' ἐνόησα
νηὸς ἐμῆς ἐπιβᾶσαν, ὅπως τί μοι ἄλγος ἀλάλκοις.

Itaque neque iratum Neptunum neque Minervam adiutricem in libris *ι—μ* invenimus. Minerva autem, quae propterea, quod iratum Neptunum metuisset, se ei non adfuisse, in Ithaca ad Ulixem dicit, eadem tum, cum in insula Ogygia ille esset, Neptunum ei iratum esse nescivit, sed Jovem eius calamitatis esse auctorem putavit: (*α* 62: . . . . »τί νύ οἱ τόσον ὠδύσαο Ζεῦ;«) Erroribusque iam paene finitis ex Jove primum audivit (*α* 68ss.), Neptunum auctorem esse malorum.

Ecce magna inventionum confusio!

Ulixes tum demum, ubi ante insulam Scheriam naufragium facit, iram Neptuni in se conversam esse compertum habet (*ε* 423 οἶδα γὰρ ὥς μοι ὀδώδυσται κλυτὸς ἐννοσίγαιος.), neque Minerva,

---

1) Cfr. Duentzerum l. l. p. 424.

priusquam dei statuerunt, ut Ulixes ab Ogygia discederet, de illa ira comperit. Nihilominus mirum in modum ad Ulixem in Ithaca se propterea eum non adiuvisse dicit, quod patruo obstare verita esset.

Porro similis confusio haec est.

Ulixes prope urbem Phaeacum in luco Minervae sedens huic deae obicit, quod antea numquam precibus obsecuta sit:

ζ 323 αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο Διὸς κούρῃ μεγάλοιο·
324 κλῦθί μευ, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, ἀτρυτώνη.
325 νῦν δή πέρ μευ ἄκουσον, ἐπεὶ πάρος οὔ ποτ' ἄκουσας
326 ῥαιομένου, ὅτε μ' ἔρραιε κλυτὸς ἐννοσίγαιος.
327 δός μ' ἐς Φαίηκας, φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν:

Poëta autem ibi statim eam excusat his verbis:

ζ 328 ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.
329 αὐτῷ δ' οὔπω φαίνετ' ἐναντίη. αἴδετο γάρ ῥα
330 πατροκασίγνητον· ὁ δ' ἐπιζαφελῶς μενέαινεν
331 ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.

eadem ratione qua ipsa dea in Ihaca se Ulixi purgare conatur:

ν 341 ἀλλά τοι οὐκ ἐθέλησα Ποσειδάωνι μάχεσθαι
πατροκασιγνήτῳ, ὅς τοι κότον ἔνθετο θυμῷ,
χωόμενος ὅτι οἱ υἱὸν φίλον ἐξαλάωσας.

Atque iam equidem non dubito, quin v. ζ 329—31 ab alio poëta, ab alio praecedentes versus facti sint. Nam qui fecit ζ 329—31, sane id egit, ut imprimis audires haec ‚αὐτῷ δ' οὔπω φαίνετ' ἐναντίη' (v. 329), quibus efficere voluit, ne existimares illum poëtam, qui fecisset ζ 325—6 (ἐπεὶ πάρος οὔποτ' ἄκουσας ῥαιομένου, ὅτε μ' ἔρραιε κλυτὸς ἐννοσίγαιος.) mentitum esse. Neque enim dubium est, quin Minerva Ulixem revera iam antea ab Ogygia ad Scheriam traicientem adiuverit (cfr. ε 382. 427. 435). Auctor autem versuum 325 ss. hanc deae opem aut ignorat aut leviter mentitur, ut dicit Kayserus [1]). Qua ex causa Minerva Ulixi non comparuisse

1) Homerische Abhandlungen herausgeg. v. H. Usener, Leipzig 1881, pg. 35.

dicatur, in ζ 329—31 iam alter poëta respondet: quod Neptunum illa metuerit. – Atqui Neptunus non nisi in mari iram in Ulixem effundebat[1]). In terra igitur dea eum iuvare potuit, ut apud Cicones, Laestrygones Circenque. Et apud Circen sane Mercurius ei adfuit nihil mali a Neptuno passurus. Itaque patet poetam carminum ι—μ utrumque ignorare, et hoc, Minervam Ulixi deam tutelarem esse, et illud, ira contra eum flagrare Neptunum.

Alia diversitas in eo loco, quem castigamus, haec est, quod in ζ 325—6 de postremo tantum naufragio prope Scheriam facto verba sunt, at in ζ 329—31 omnino de erroribus Ulixis.

Atque haec sufficere puto, ut magnam harum rerum confusionem quivis perspiciat.

Dici igitur iam potest versus 325—6 et 329—31 a rhapsodis recentioribus insertos esse, sed a diversis. Nunc videamus, quamnam speciem hi sarcinatores, si cum ceteris versibus, qui antecedunt et subsequentur, comparantur, prae se ferant.

Nausicaam curru in urbem vehentem Ulixes atque servae pedibus sequuntur. In luco autem Minervae Ulixes usque dum illa domum ventura sit, remanet.

Quae sic enarrantur:

ζ 319 ἡ δὲ μάλ' ἡνιόχευεν, ὅπως ἅμ' ἑποίατο πεζοί
ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσεύς τε· νόῳ δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθλην.
δύσετό τ' ἠέλιος, καὶ τοὶ κλυτὸν ἄλσος ἵκοντο
322 ἱρὸν Ἀθηναίης, ἵν' ἄρ' ἕζετο δῖος Ὀδυσσεύς.
323 αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο Διὸς κούρῃ μεγάλοιο
324 κλῦθί μευ, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, ἀτρυτώνη.
325 {νῦν δή πέρ μευ ἄκουσον, ἐπεὶ πάρος οὔποτ' ἄκουσας
326 {ῥαιομένου, ὅτε μ' ἔρραιε κλυτὸς ἐννοσίγαιος.
327 δός μ' ἐς Φαίηκας φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν.
ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.

---

1) Cfr. Kayserum l. l. p. 35.

329 αὐτῷ δ᾽ οὔ πω φαίνετ᾽ ἐναντίη· αἴδετο γάρ ῥα
πατροκασίγνητον· ὁ δ᾽ ἐπιζαφελῶς μενέαινεν
331 ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.

η 1 ὣς ὁ μὲν ἔνθ᾽ ἠρᾶτο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
2 κούρην δὲ προτὶ ἄστυ φέρεν μένος ἡμιόνοιιν.
3 ἡ δ᾽ ὅτε δὴ οὗ πατρὸς ἀγακλυτὰ δώμαθ᾽ ἵκανεν, . . . sqq.

Et hoc quidem, quod Ulixes Minervae in luco eius preces facit, non miror, miror quod poëta hoc maximi momenti esse vult. Neque enim negari potest nihil antiquius Homerum h. l. habere, quam ut iterum iterumque moneat (v. 323 *αὐτίκ᾽ ἔπειτ᾽ ἠρᾶτο....;* v. 328 *ὣς ἔφατ᾽ εὐχόμενος....;* η 1 *ὣς ὁ μὲν ἔνθ᾽ ἠρᾶτο* . . .), ne hanc precationem, quae legitur v. 324—7 quamque facit Ulixes, quia in luco Minervae sedet, sollemnem tantum et ex usu factam opinemur.

Qua re id monuerit poëta, si quaerimus, eam fuisse causam invenimus, ut animum audientium magis ad ea derigeret, quae v. 329—31 dicta sunt. Voluit autem his versibus ea corrigere, quae versibus 325—326 falso relata videbantur. Aliter quidem doctissimus vir Ed. Kammerus[1]) de toto hoc loco iudicat dicens, alio ordine singulos versus adornari opus esse, ut omnia bene se habeant. Commendat enim, ut post ζ 322 ponantur η 2—13, deinde rhapsodiae η primus versus ut componatur ex ζ 323 et η 1 (*αὐτὰρ ἔπειτ᾽ ἠρᾶτο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.*); denique sequantur ζ 324—31, η 14—17 seqq. Quae sane contorta coniectura est eamque contra sententiam C. Lehrsius[2]) haec dicit: „*Dem vermag ich nicht beizustimmen. Durch Umstellung scheint es mir sehr zu verlieren. Es ist für mich das Durcheinandererzählen in getrennten Stationen von ihm, von ihr, und dann wieder fortsetzen viel schöner. Das Gebet αὐτὰρ ἔπειτ᾽ — scheint mir sehr spät einzutreten. Aber wie herrlich hier! Sobald er allein ist, ist sein erstes, dass er betet! Das ist wol wundervoll.*

1) Einheit der Odyssee. p. 442 ss.

2) Cfr. Kammerum l. l. p. 772.

Um eine kleine Verderbung, die sich hier v. 328 bis v. 1 der nächsten Rhapsodie eingeschlichen, zu streiten, möchte nicht lohnen. Ich würde mit 321 Δύσετο eine neue Rhapsodie anfangen, und den jetzigen Vers 1 in η weglassen, dessen Entstehung so schwer nicht begreiflich ist". —

Et recte quidem iudicaverit vir doctissimus; quod si concesserimus, nihilo tamen secius Homerus secum pugnabit. Lehrsius quidem Ulixem, quod nullo praesente preces facit, admiratur, sed de ipsa precatione qualis sit, nihil dicit. Quae quamvis, ut nunc legitur, brevis sit, admirabilior tamen mihi videtur fore, si brevior facta solis versibus 324 et 327 continebitur:

v. 324 *κλῦθί μευ, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, ἀτρυτώνη·*
v. 327 *δός μ' ἐς Φαίηκας φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν*[1]).

Quo facto id lucramur, ut illa eiecta sint ex precatione, quae quin rhapsodiae ε contradicta sint, non dubium est, simulque id efficiatur, ne poëta Ulixem deae neglegentiam in luco ipsius exprobrantem faciat. Versus itaque 325 s. a quovis ex rhapsodorum plebecula magna cum socordia inserti sunt. Alius autem mox rhapsodus v. 328 ss. ideo adiecit, ne v. 325 s. cum ε nimis pugnare videretur. Attamen frustra rem egit ille; nam Homerum secum pugnare iam supra ostendi, neque negari potest alium esse poëtam, qui finxerit iram Neptuni, alium qui huius irae ignarus fuerit.

Ulixem omnino precari Lehrsius admiratus est; admirarer cum eo, si sentirem nihil aliud esse voluisse poëtam illam exiguam precationem, nisi pia quaedam ad numen verba, qualia omnes fere homines sacrum locum ubi intrant facere solent. Nunc autem pauca haec verba sic ut extant tanto pondere extolluntur, quasi gravissima sint non solum eiusdem rhapsodiae, sed etiam sequentis. Nam rhapsodia η incipit:

ὣς ὁ μὲν ἔνθ' ἠρᾶτο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.

---

1) Ita enim locum decurtavit Duentzerus l. l. p. 419: „*Im Gebete des Odysseus an Athene lassen v, 325 f. sich nicht halten, schon desshalb, weil Odysseus während des Sturmes die Göttin garnicht angerufen hat.*"

Itaque *μενεαίνειν* hoc loco non ,iratum esse' sed ,cupidum esse' significat. Ad palimpsestum autem Syriacum ut paucis revertar, dixerit quispiam hunc quamvis vetustissimum Iliadis codicem nihil admodum valere ad textum restituendum. Neque fugit me, quid de hoc codice iudicaverint doctissimi viri Imm. Bekkerus [1]), Classenius [2]), La Rochius [3]), Kayserus [4]), alii. Nihilo tamen secius persuasum habeo in palimpsesto illum versum recte servatum esse. Omnino hic codex rescriptus inter 3837 versus, quos continet, quattuor habet, qui in omnibus ceteris codicibus desunt. Quorum versuum unus (*Φ* 97 in palimpsesto) hoc tantum loco in Homero legitur, ceteri autem versus ad iteratos pertinent, *X* 307—8 et *X* (10[b]). Quare ex re sane non potest concludi inepte insertum esse *X* 10[b]. Nam optimi quoque codices ex versibus iteratis alius alios servaverunt. Ac nonne adeo omisit palimpsestus nonnullos versus suspectos, quos boni codices habent? — Utut est, non mihi probantur, quae ad *X* 10 adnotat C. A. J. Hoffmannus [5]): „*Nach 10 hat Sy. den hier ganz unpassenden Vers: Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐυκτίμενον πτολίεθρον. Neben μενεαίνεις ist kaum etwas zu ergänzen; es geht in diesem Zusammenhange in die Bedeutung von ἐφέπεις über*“ [6]).

1) Homer. Blätter I, 114–122.

2) Philol. VII, p. 181—90.

3) Die homer. Textkritik. Leipzig 1866. p. 454—8.

4) Philolog. 1855. p. 145, 193, 313, 375.

5) Einundzwanzigstes und zweiundzwanzigstes Buch (*Φ* und *X*) der Ilias. Clausthal 1864. II. p. 59 Adnot.

6) Cfr. etiam K. W. Kayserum Philol. X 1855, p. 150: „*Ebenso wenig passt es, wenn 3) auf XXII 10 der Vers folgt, den wir IV 32 folgen sehen. Angemessen ist an dieser Stelle die Frage, mit welcher sich Zeus zur Here wendet, durch welches Vergehen denn Priamus und sein Geschlecht den der Göttin in einem so hohen Grade erregt hätten, dass sie Ilion zu zerstören suche. In der Rede Apollo's XXII 10 ist der Zusatz widersinnig. Denn der Pelide ist so weit entfernt durch die Verfolgung des Gottes den Troern zuzusetzen und den Untergang ihrer Stadt zu beschleunigen, dass ihm der Gott im Gegentheil vorwirft, wie er den nächsten und erfolgreichen Kampf gegen die Troer aufgegeben habe, um vergebens gegen ihn den Unsterblichen, sein Waffenglück zu versuchen*“.

Nam iam supra exposui hoc loco infinitivo opus esse. Praeterea contendere non dubito, probabilius esse versum, quem palimpsestus post *X* 10 habet, non ex *Δ* 33, sed *Δ* 33 potius ex *X* desumptum esse; id quod paucis exponam.

Hic enim versus, quem dixi, etiam *Θ* 288 legitur; ubi Agamemnon Teucro profitetur Troia capta se meritam mercedem ei daturum esse.

287 *αἴ κέν μοι δώῃ Ζεύς τ' αἰγίοχος καὶ Ἀθήνη*
Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐυκτίμενον πτολίεθρον.

Hic locus pendet ex *A* 128 s. (Achilles ad Agamemnonem):

αἴ κέ ποθι Ζεὺς
δῷσι πόλιν Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι.

In *A* autem non adsunt illa *Ἰλίου — ἐυκτίμενον πτολίεθρον.* Haec vero verba invenimus in *Φ* 433, in pugna deorum, quae dicitur, ubi Minerva Marte et Venere superatis exclamat:

Φ 428 *»τοιοῦτοι νῦν πάντες, ὅσοι Τρώεσσιν ἀρωγοί,*
εἶεν, ὅτ' Ἀργείοισι μαχοίατο θωρηκτῇσιν,
ὧδέ τε θαρσαλέοι καὶ τλήμονες, ὡς Ἀφροδίτη
ἦλθεν Ἄρει ἐπίκουρος, ἐμῷ μένει ἀντιόωσα.
τῷ κεν δὴ πάλαι ἄμμες ἐπαυσάμεθα πτολέμοιο,
433 *Ἰλίου ἐκπέρσαντες ἐυκτίμενον πτολίεθρον«.*

Cum hac pugna deorum in *Φ* initium carminis *X* arcte cohaeret. In his autem carminibus, fere usque ab *Y*, Juppiter

---

Vir doctissimus hunc sane locum non recte interpretatus est. Nam illud palimpsesti additamentum (v. 10b) nequaquam ineptum esse, satis plane mihi videor exposuisse. Adde quod Apollo verba, quae leguntur v. 8—13, dissimulanter locutus est, quippe cui persuasum esset neque minus Jovi, Achillem illo ipso die Troiam expugnare in animo habere. Neque multum aberat, quin id, quod sibi proposuerat, perficeret, nisi a deo in fraudem deductus esset; neque enim mortalem Agenorem tamdiu persecutus esset. Nonne hoc confitetur deo respondens? Lege quaeso v. 15 ss.:

»ἔβλαψάς μ' ἑκάεργε, θεῶν ὀλοώτατε πάντων,
ἐνθάδε νῦν τρέψας ἀπὸ τείχεος· ἦ κ' ἔτι πολλοί
γαῖαν ὀδὰξ εἷλον πρὶν Ἴλιον εἰσαφικέσθαι.
νῦν δ' ἐμὲ μὲν μέγα κῦδος ἀφείλεο, τοὺς δ' ἐσάωσας
ῥηιδίως, ἐπεὶ οὔ τι τίσιν γ' ἔδδεισας ὀπίσσω.
ἦ σ' ἂν τισαίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη«.

diversissimus est ab Jove praecedentium carminum, in quibus nihil antiquius habet, quam ut fidem Thetidi (*Α*) datam servet; quo fit, ut saepius eos deos, qui Achivis opitulari velint, coërceat. In extremis libris contra fide persoluta deis facilis benevolusque est. Jam vero, qualem in *Υ*, *Φ*, *Χ* Jovem esse videmus, talis est etiam in initio carminis *Δ*. Ita enim hic in Junonem et Minervam se gerit, quasi Thetidi promissum non dederit aut quasi iam persolverit. In carmine *Θ* autem eum Jovem agnoscimus, qui fidem Thetidi servare statuit.

Quae cum ita sint, fieri non potest, quin existimemus initium carminis *Δ* a poëta aliquo, qui iam noverit carmina *Φ* *Χ* quaeque cum eis cohaerent, factum esse. Huc accedit, quod verbum *ἐξαλαπάζειν* ab Homero non nisi de heroibus usurpatur (ut de Hercule *Ε* 642 *Ξ* 251; de Agamemnone *Θ* 241. 288; de Achille *Α* 129 *Υ* 30), et quod *ἀσπερχὲς* in Iliade praeter *Δ* 32 non nisi de Achille (usque a *Π*) *Π* 61 *Χ* 10. 188 et in scuto Achillis, quod dicitur, *Σ* 556, adhibitum invenitur. In pugna deorum quod Minerva dicit: *Ἴλίου ἐκπέρσαντες ἐυκτίμενον πτολίεθρον*, non miror; nam poëta deas pugnantes facit. In *Δ* autem *ἐξαλαπάξαι* de Junone usurpatum mirificam et ineptam imitationem ostendit.

V.

De verbi *ΜΕΝΕΑΙΝΕΙΝ* in Odyssea usurpatione.

Jam vero, etsi omnibus Iliadis locis, quos volui, pertractatis eo me progressum video, ut ex iis, quae quaerendo inveni, certo diiudicare mihi liceret, utrum et illi duo ultimi libri versus (*Ω* 22 et 54) genuini sint necne, tamen Odysseae quoque locos, quibus *μενεαίνειν* eodem sensu bis invenitur, perscrutabor. Mirum enim est, quod hoc verbum iratum esse significans in Iliade de Achillis ira — modo concedas, in *Ο* 103 et *Π* 491 falsas lectiones receptas esse — a deterioribus

demum poetis usurpatum est neque in Odyssea nisi de ira Neptuni adhibitum occurrit.

Perquirendi igitur sunt versus duo *α* 20 *ζ* 330, quos locos adscribo:

α 20 ὁ δ᾽ ἀσπερχὲς μενέαινεν
ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.
ζ 330 ὁ δ᾽ ἐπιζαφελῶς μενέαινεν
ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι πάρος ἣν γαίαν ἱκέσθαι.

Itaque utroque loco de ira, qua Neptunus in Ulixem flagrabat, dicitur.

Alio loco et tertio *ε* 341, ubi de eadem ira sermo est, μενεαίνειν idem valere quod κεχολῶσθαι simil. non invitus statues, si hoc verbum in Odyssea non nisi de Neptuno usurpatum ,iratum esse' significare consideraveris. Non invitus statues, inquam. At tamen ut primum de hoc loco agam, si versum 341 una cum praecedente legeris, μενεαίνειν pro cupiendo accipi debere affirmabis:

ε 339 κάμμορε, τίπτε τοι ὧδε Ποσειδάων ἐνοσίχθων
ὠδύσατ᾽ ἐκπάγλως, ὅτι τοι κακὰ πολλὰ φυτεύει;
οὐ μὲν δή σε καταφθίσει, μάλα περ μενεαίνων.

Nam Neptunum iratissimum esse iam illa ὠδύσατ᾽ ἐκπάγλως satis exprimunt et adverbium μάλα, si μενεαίνων in sequente versu idem quod ὠδύσατ᾽ declarare vis, languidius dictum esse post gravius illud ἐκπάγλως non negabis. Eo igitur devenimus, ut hoc loco καταφθῖσαι supplendum esse dicamus (μάλα περ μενεαίνων καταφθῖσαι), sicut *O* 617 ῥῆξαι (ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὧς δύνατο ῥῆξαι, μάλα περ μενεαίνων).

Hos autem tres locos ad veterem Odysseam omnino non pertinere, iam ex eo mihi videtur apparere, quod illa ira Neptuni non nisi in eis partibus Odysseae, quae posteriore aetate ortae esse putantur, causa principalis Ulixis errorum facta esse videtur [1]).

---

1) Cfr. Duentzerum l. l. p. 409—28; Niesium p. 173 s.; etiam Jacobium l. l. p. 421 ss.

Qua de causa Neptunus Ulixi iratus sit, Juppiter dicit α 68 ss.:

ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος ἀσκελὲς αἰεί
Κύκλωπος κεχόλωται, ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν,
ἀντίθεον Πολύφημον, ὅου κράτος ἔσκε μέγιστον
πᾶσιν Κυκλώπεσσι· Θόωσα δέ μιν τέκε νύμφη
Φόρκυνος θυγάτηρ ἁλὸς ἀτρυγέτοιο μέδοντος,
ἐν σπέεσσι γλαφυροῖσι Ποσειδάωνι μιγεῖσα
οὔ τι κατακτείνει, πλάζει δ' ἀπὸ πατρίδος αἴης·

Qui versus aeque suspecti habendi sunt atque ι 528—36, in quibus Polyphemus se Neptuni filium esse fatetur et a patre, ut Ulixem perdat, precatur:

ι 528 »κλῦθι, Ποσείδαον γαιήοχε κυανοχαῖτα.
εἰ ἐτεόν γε σός εἰμι, πατὴρ δ' ἐμὸς εὔχεαι εἶναι,
δὸς μὴ Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον οἴκαδ' ἱκέσθαι.
(υἱὸν Λαέρτεω, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκί' ἔχοντα.)
ἀλλ' εἴ οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν καὶ ἱκέσθαι
οἶκον ἐυκτίμενον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν,
ὀψὲ κακῶς ἔλθοι, ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους,
νηὸς ἐπ' ἀλλοτρίης, εὕροι δ' ἐν πήματα οἴκῳ«.

Haud dubie statim mihi concedes verisimile esse, Polyphemum, qui de omnibus deis tam insolenter loquatur, ut ι 273—78:

νήπιός εἰς, ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ δειδίμεν ἢ ἀλέασθαι·
οὐ γὰρ Κύκλωπες Διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν
οὐδὲ θεῶν μακάρων, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτεροί εἰμεν.
οὐδ' ἂν ἐγὼ Διὸς ἔχθος ἀλευάμενος πεφιδοίμην
278 οὔτε σεῦ οὔθ' ἑτάρων, εἰ μὴ θυμός με κελεύοι.

dei cuiusvis φίλον υἱόν putari noluisse poëtam.

Praeterea sane non potuit fieri, ut deorum quisquam precibus huius nefasti portenti satisfaceret. Ac re vera poëta in erroribus librorum κ—μ narrandis plane oblitus esse videtur illorum quae ι 536 dixit: ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε κυανοχαίτης. Ille enim locus Νεκυίας, λ 101 ss. (Tiresias ad Ulixem)

100 νόστον δίζηαι μελιηδέα, φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ.

τὸν δέ τοι ἀργαλέον θήσει θεός· οὐ γὰρ ὀίω
λήσειν ἐννοσίγαιον, ὅ τοι κότον ἔνθετο θυμῷ,
χωόμενος ὅτι οἱ υἱὸν φίλον ἐξαλάωσας.

spurius est [1]). In libris autem *κ—μ* Ulixes ipse aut Jovem aut Solem aut *δαίμονά τινα*, sed numquam Neptunum calamitatis perpetuae auctorem esse putat. Illi autem versus *λ* 102s. etiam *ν* 342s. leguntur:

341 *ἀλλά τοι οὐκ ἐθέλησα Ποσειδάωνι μάχεσθαι*
πατροκασιγνήτῳ, ὅς τοι κότον ἔνθετο θυμῷ,
χωόμενος ὅτι οἱ υἱὸν φίλον ἐξαλάωσας.

Quae verba Minerva ad Ulixem a Phaeacibus in Ithaca expositum dicit se excusans, quod in marinis erroribus (*ι—μ*) ei numquam adfuisset, sicut olim in bello Troianorum. Ulixes enim hoc sane se mirari confessus erat:

ν 314 *τοῦτο δ' ἐγὼν εὖ οἶδ', ὅτι μοι πάρος ἠπίη ἦσθα,*
εἵως ἐν Τροίῃ πολεμίζομεν υἷες Ἀχαιῶν·
αὐτὰρ ἐπεὶ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπήν,
βῆμεν δ' ἐν νήεσσι, θεὸς δ' ἐκέδασσεν Ἀχαιούς,
οὐ σέ γ' ἔπειτα ἴδον, κούρη Διός, οὐδ' ἐνόησα
νηὸς ἐμῆς ἐπιβᾶσαν, ὅπως τί μοι ἄλγος ἀλάλκοις.

Itaque neque iratum Neptunum neque Minervam adiutricem in libris *ι—μ* invenimus. Minerva autem, quae propterea, quod iratum Neptunum metuisset, se ei non adfuisse, in Ithaca ad Ulixem dicit, eadem tum, cum in insula Ogygia ille esset, Neptunum ei iratum esse nescivit, sed Jovem eius calamitatis esse auctorem putavit: (*α* 62: .... »*τί νύ οἱ τόσον ὠδύσαο Ζεῦ;*«) Erroribusque iam paene finitis ex Jove primum audivit (*α* 68ss.), Neptunum auctorem esse malorum.

Ecce magna inventionum confusio!

Ulixes tum demum, ubi ante insulam Scheriam naufragium facit, iram Neptuni in se conversam esse compertum habet (*ε* 423 *οἶδα γὰρ ὥς μοι ὀδώδυσται κλυτὸς ἐννοσίγαιος.*), neque Minerva,

1) Cfr. Duentzerum l. l. p. 424.

priusquam dei statuerunt, ut Ulixes ab Ogygia discederet, de illa ira comperit. Nihilominus mirum in modum ad Ulixem in Ithaca se propterea eum non adiuvisse dicit, quod patruo obstare verita esset.

Porro similis confusio haec est.

Ulixes prope urbem Phaeacum in luco Minervae sedens huic deae obicit, quod antea numquam precibus obsecuta sit:

ζ 323 *αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο Διὸς κούρῃ μεγάλοιο·*
324 *κλῦθί μευ, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, ἀτρυτώνη.*
325 *νῦν δή πέρ μευ ἄκουσον, ἐπεὶ πάρος οὔ ποτ' ἄκουσας*
326 *ῥαιομένου, ὅτε μ' ἔρραιε κλυτὸς ἐννοσίγαιος.*
327 *δός μ' ἐς Φαίηκας, φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν.*

Poëta autem ibi statim eam excusat his verbis:

ζ 328 *ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.*
329 *αὐτῷ δ' οὔπω φαίνετ' ἐναντίη. αἴδετο γάρ ῥα*
330 *πατροκασίγνητον· ὁ δ' ἐπιζαφελῶς μενέαινεν*
331 *ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.*

eadem ratione qua ipsa dea in Ihaca se Ulixi purgare conatur:

ν 341 *ἀλλά τοι οὐκ ἐθέλησα Ποσειδάωνι μάχεσθαι*
πατροκασιγνήτῳ, ὅς τοι κότον ἔνθετο θυμῷ,
χωόμενος ὅτι οἱ υἱὸν φίλον ἐξαλάωσας.

Atque iam equidem non dubito, quin v. ζ 329—31 ab alio poëta, ab alio praecedentes versus facti sint. Nam qui fecit ζ 329—31, sane id egit, ut imprimis audires haec ‚*αὐτῷ δ' οὔπω φαίνετ' ἐναντίη*' (v. 329), quibus efficere voluit, ne existimares illum poëtam, qui fecisset ζ 325—6 (*ἐπεὶ πάρος οὔποτ' ἄκουσας ῥαιομένου, ὅτε μ' ἔρραιε κλυτὸς ἐννοσίγαιος.*) mentitum esse. Neque enim dubium est, quin Minerva Ulixem revera iam antea ab Ogygia ad Scheriam traicientem adiuverit (cfr. ε 382. 427. 435). Auctor autem versuum 325 ss. hanc deae opem aut ignorat aut leviter mentitur, ut dicit Kayserus [1]). Qua ex causa Minerva Ulixi non comparuisse

1) Homerische Abhandlungen herausgeg. v. H. Usener, Leipzig 1881, pg. 35.

dicatur, in ζ 329—31 iam alter poëta respondet: quod Neptunum illa metuerit. — Atqui Neptunus non nisi in mari iram in Ulixem effundebat[1]). In terra igitur dea eum iuvare potuit, ut apud Cicones, Laestrygones Circenque. Et apud Circen sane Mercurius ei adfuit nihil mali a Neptuno passurus. Itaque patet poetam carminum ι—μ utrumque ignorare, et hoc, Minervam Ulixi deam tutelarem esse, et illud, ira contra eum flagrare Neptunum.

Alia diversitas in eo loco, quem castigamus, haec est, quod in ζ 325—6 de postremo tantum naufragio prope Scheriam facto verba sunt, at in ζ 329—31 omnino de erroribus Ulixis.

Atque haec sufficere puto, ut magnam harum rerum confusionem quivis perspiciat.

Dici igitur iam potest versus 325—6 et 329—31 *a rhapsodis recentioribus insertos esse, sed a diversis.* Nunc videamus, quamnam speciem hi sarcinatores, si cum ceteris versibus, qui antecedunt et subsequentur, comparantur, prae se ferant.

Nausicaam curru in urbem vehentem Ulixes atque servae pedibus sequuntur. In luco autem Minervae Ulixes usque dum illa domum ventura sit, remanet.

Quae sic enarrantur:

ζ 319 ἡ δὲ μάλ' ἡνιόχευεν, ὅπως ἅμ' ἑποίατο πεζοί
ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσεύς τε· νόῳ δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθλην.
δύσετό τ' ἠέλιος, καὶ τοὶ κλυτὸν ἄλσος ἵκοντο

322 ἱρὸν Ἀθηναίης, ἵν' ἄρ' ἕζετο δῖος Ὀδυσσεύς.
323 αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο Διὸς κούρῃ μεγάλοιο
324 κλῦθί μευ, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, ἀτρυτώνη.
325 {νῦν δή πέρ μευ ἄκουσον, ἐπεὶ πάρος οὔποτ' ἄκουσας
326 {ῥαιομένου, ὅτε μ' ἔρραιε κλυτὸς ἐννοσίγαιος.
327 δός μ' ἐς Φαίηκας φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν.
ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη.

1) Cfr. Kayserum l. l. p. 35.

329 αὐτῷ δ' οὔ πω φαίνετ' ἐναντίη· αἴδετο γάρ ῥα
πατροκασίγνητον· ὁ δ' ἐπιζαφελῶς μενέαινεν
331 ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.

η 1 ὣς ὁ μὲν ἔνθ' ἠρᾶτο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς,
2 κούρην δὲ προτὶ ἄστυ φέρεν μένος ἡμιόνοιιν.
3 ἡ δ' ὅτε δὴ οὗ πατρὸς ἀγακλυτὰ δώμαθ' ἵκανεν, . . . sqq.

Et hoc quidem, quod Ulixes Minervae in luco eius preces facit, non miror, miror quod poëta hoc maximi momenti esse vult. Neque enim negari potest nihil antiquius Homerum h. l. habere, quam ut iterum iterumque moneat (v. 323 *αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο....;* v. 328 *ὣς ἔφατ' εὐχόμενος....;* η 1 *ὣς ὁ μὲν ἔνθ' ἠρᾶτο . . .*), ne hanc precationem, quae legitur v. 324—7 quamque facit Ulixes, quia in luco Minervae sedet, sollemnem tantum et ex usu factam opinemur.

Qua re id monuerit poëta, si quaerimus, eam fuisse causam invenimus, ut animum audientium magis ad ea derigeret, quae v. 329—31 dicta sunt. Voluit autem his versibus ea corrigere, quae versibus 325—326 falso relata videbantur. Aliter quidem doctissimus vir Ed. Kammerus [1]) de toto hoc loco iudicat dicens, alio ordine singulos versus adornari opus esse, ut omnia bene se habeant. Commendat enim, ut post ζ 322 ponantur η 2—13, deinde rhapsodiae η primus versus ut componatur ex ζ 323 et η 1 (*αὐτὰρ ἔπειτ' ἠρᾶτο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.*); denique sequantur ζ 324—31, η 14—17 seqq. Quae sane contorta coniectura est eamque contra sententiam C. Lehrsius [2]) haec dicit: „*Dem vermag ich nicht beizustimmen. Durch Umstellung scheint es mir sehr zu verlieren. Es ist für mich das Durcheinandererzählen in getrennten Stationen von ihm, von ihr, und dann wieder fortsetzen viel schöner. Das Gebet αὐτὰρ ἔπειτ' — scheint mir sehr spät einzutreten. Aber wie herrlich hier! Sobald er allein ist, ist sein erstes, dass er betet! Das ist wol wundervoll.*

1) Einheit der Odyssee. p. 442 ss.

2) Cfr. Kammerum l. l. p. 772.

Um eine kleine Verderbung, die sich hier v. 328 bis v. 1 der nächsten Rhapsodie eingeschlichen, zu streiten, möchte nicht lohnen. Ich würde mit 321 Δύσετο eine neue Rhapsodie anfangen, und den jetzigen Vers 1 in η weglassen, dessen Entstehung so schwer nicht begreiflich ist". —

Et recte quidem iudicaverit vir doctissimus; quod si concesserimus, nihilo tamen secius Homerus secum pugnabit. Lehrsius quidem Ulixem, quod nullo praesente preces facit, admiratur, sed de ipsa precatione qualis sit, nihil dicit. Quae quamvis, ut nunc legitur, brevis sit, admirabilior tamen mihi videtur fore, si brevior facta solis versibus 324 et 327 continebitur:

v. 324 *κλῦθί μευ, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, ἀτρυτώνη·*
v. 327 *δός μ' ἐς Φαίηκας φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν*[1]).

Quo facto id lucramur, ut illa eiecta sint ex precatione, quae quin rhapsodiae ε contradicta sint, non dubium est, simulque id efficiatur, ne poëta Ulixem deae neglegentiam in luco ipsius exprobrantem faciat. Versus itaque 325 s. a quovis ex rhapsodorum plebecula magna cum socordia inserti sunt. Alius autem mox rhapsodus v. 328 ss. ideo adiecit, ne v. 325 s. cum ε nimis pugnare videretur. Attamen frustra rem egit ille; nam Homerum secum pugnare iam supra ostendi, neque negari potest alium esse poëtam, qui finxerit iram Neptuni, alium qui huius irae ignarus fuerit.

Ulixem omnino precari Lehrsius admiratus est; admirarer cum eo, si sentirem nihil aliud esse voluisse poëtam illam exiguam precationem, nisi pia quaedam ad numen verba, qualia omnes fere homines sacrum locum ubi intrant facere solent. Nunc autem pauca haec verba sic ut extant tanto pondere extolluntur, quasi gravissima sint non solum eiusdem rhapsodiae, sed etiam sequentis. Nam rhapsodia η incipit:

ὣς ὁ μὲν ἔνθ' ἠρᾶτο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς.

---

1) Ita enim locum decurtavit Duentzerus l. l. p. 419: „*Im Gebete des Odysseus an Athene lassen v. 325 f. sich nicht halten, schon desshalb, weil Odysseus während des Sturmes die Göttin garnicht angerufen hat.*"

Quem versum quod sequuntur: 2. *κούρην δὲ προτὶ ἄστυ φέρεν μένος ἡμιόνοιιν.* 3. *ἡ δ' ὅτε δὴ οὗ πατρὸς ἀγακλυτὰ δώμαθ' ἵκανεν*, seqq., concludat quis Ulixem per totum illud tempus usque precatum esse, dum Antinoi filia domum advenisset. Sunt autem tam pauca verba, ut rhapsodo interpolatori et tempus et optima occasio esse visa sit, ut hoc loco differentiam illam de Minerva adiutrice complanare conaretur. Tantum autem abest, ut ego illi rhapsodo morigerer, ut Bergkium [1]) secutus totam precationem insertam esse malim, quam ut Homerum pro malo poëta habeam. Memineris enim Minervam etiam invocatam adfuisse Ulixi *ε* 382. 427. 437.

Quod si quaerimus, qui tandem versus hoc loco genuini sint, considerandum nobis est, id maxime opus fuisse poetae, ut Ulixes ante urbem tam diu remaneret, dum domum venisset Nausicaa.

Itaque hos certe versus servandos esse existimo:

ζ 321 *δύσετο τ' ἠέλιος, καὶ τοὶ κλυτὸν ἄλσος ἵκοντο*
322 *ἱρὸν Ἀθηναίης, ἵν' ἄρ' ἕζετο δῖος Ὀδυσσεύς.*
η 2 *κούρην δὲ προτὶ ἄστυ φέρεν μένος ἡμιόνοιιν·*

Proxima deinde rhapsodia *η* sic incipere debet:

η 3 *ἡ δ' ὅτε δὴ οὗ πατρὸς ἀγακλυτὰ δώμαθ' ἵκανεν,*

quem versum bene statim excipiunt versus 14 ss.

η 14 *καὶ τότ' Ὀδυσσεὺς ὦρτο πόλινδ' ἴμεν·* seqq.

Intercedentes vero versus *ζ* 323—331, *η* 1 et 4—13 delendi sunt. Qui tamen Homericos esse versus *ζ* 324 et 327 malit, hunc versuum ordinem constituere debebit: vv. 321—4, 327—8, *η* 3[2]).

Et haec hactenus. Reliquum est, ut etiam *α* 20 s.

---

1) Griech. Lit. I, p. 672, Not. 44.

2) De versibus *ζ* 328—31 quid iudicaverint Koechlius et Ameisius viri doctissimi, breviter adnotabo. Ita enim Koechlius: (Opusc. philol. latin. ed. Kinkel p. 177): „*De ζ 328—31 satis est Ameisii viri amicissimi repetivisse notationem: Die letzten vier Verse, von denen die zwei mittleren aus ε 410 Φ 468. 469 I 516. α 20 compiliert sind, 331 = α 21, hat offenbar ein Rhapsode als Schluss gebraucht, wenn er hier Halt machte; wenn er aber seinen Vortrag gleich fortsetzen wollte, mussten sie wegfallen*“.

ὁ δ' ἐπιζαφελῶς μενέαινεν
ἀντιθέῳ Ὀδυσῆι πάρος ἣν γαῖαν ἱκέσθαι.

breviter perstringam. Hic enim locus exemplar fuit versibus ζ 330 s., ubi tamen pro *ἐπιζαφελῶς* legitur *ἀσπερχές*[1]), pars autem est ipsius prooemii, quod a poeta aliquo posterioris aetatis factum esse iam sunt pauci qui negent.

Qui autem initium Odysseae Homericum esse putare perseverant, facere non possunt, quin plures versus alii alios eiciant, ut Duentzerus v. 5—10, 15 (*λιλαιομένη*) — 15 (*φίλοισι*), 21; Bernhardius et Koechlius 7—9. 18. 19; Nauckius 8. 9 et 21. Alii aliter. Mihi quidem recte de hac parte Odysseae videtur iudicavisse Bekkerus[2]), qui Homero eam strenue abiudicat[3]).

VI.

Summa dispusationis.

Jam eorum, quae supra exposui, summam facere mihi liceat. Et primum de locis, qui *μενεαίνειν* praebent, haec:

O 104 *μενεαίνομεν* ‚cupidi sumus' interpretatus sum, postquam pro *ἀφρονέοντες* reponendum commendavi *ἰσοφαρίζειν*.

Π 491 pro *μενέαινε* scribendum esse *ὤμωξε* verisimile est.

T 58 et 68 ad deterioris alicuius poëtae carmen pertinent.

T 367 item.

X 10 *μενεαίνεις* ‚cupidus es' interpretari debemus, quippe cum post v. 10 adiciendus sit alius versus, in quo infini-

---

1) *Ἐπιζαφελῶς* vel *ἐπιζάφελος* apud Homerum praeter hunc locum non nisi in longissima illa et suspecta Phoenicis oratione in Legatione *I* 516 et 525, praeterea in hymno Merc. 487 inveniuntur. De *ἀσπερχές* iam supra dixi p. 62.

2) Homer. Blätter I, p. 99 ss.

3) Ceterum de toto prooemio cfr. C. Hentzium: Anhang zu Homers Odyssee v. K. F. Ameis. 3. Aufl 1879, p. 6 s. et 9.

tivus *ἐξαλαπάξαι* legatur, qui a verbo *μενεαίνειν* dependeat; habet autem eum versum re vera palimpsestus Syriacus.

α 20 in initio Odysseae positus est, quod a recentiore aliquo poëta factum est.

(*ε* 341 *μενεαίνων* ‚cupidum' significat quoniam *καταφθῖσαι* supplendum est).

ζ 330 versus insitivus est.

Ἀεικίζειν autem verbum omnino non nisi in eis partibus Iliadis, quae posteriore aetate ortae sunt, inveniri ostendisse mihi videor.

Ex quibus rebus universis id tandem consequitur, etiam *Ω* 22 et 54 a poëta aliquo recentiore factos esse debere. Quibus de versibus postremo me quaedam addere par erit.

Versus *Ω* 22 hic est: *ὣς ὁ μὲν Ἕκτορα δῖον ἀείκιζεν μενεαίνων.*

Correspondent *X* 395 = *Ψ* 24.

ὣς ὁ μὲν Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα.

Optime res se habebit, si haec utrobique restituerimus:

ὣς ὁ μὲν Ἕκτορα δῖον ἀεικίζειν μενέαινεν.

Hoc enim erit in *X* 395: »Cupidus erat (in animo habebat) corpus Hectoris canibus proiciendi vel alio modo ignominia afficiendi«.

Idem autem versus sic restitutus suo quoque loco *Ω* 22 optime se habebit. Nam revera ibi Achilles corpus Hectoris, quod Veneri atque Apollini curae erat, non vexabat, non *ἀείκιζεν*, sed tantum *μενέαινεν ἀεικίζειν*. Etsi vero ex hac re concludere nolim, hunc versum sic emendatum re vera hoc loco olim lectum esse, mirum tamen est sane, quod in *Ψ* et *Ω* dei corpus Hectoris, ut servent, ne trahendo deformetur, operam dant, iidem contra in *X* 396—404, ubi Achilles Hectorem praeter urbem ad naves trahit, eam rem non curant. Cur non curant? Respondi

respondeboque eum poetam, qui scripsit *X* 396—404, ut efficaciter adici possent Hectoris cognatorum querelae, ipsum quidem putasse ita continuandam esse narrationem, ut Hector revera canibus proiceretur. Quod si putavit, quid opus erat, aliam quamlibet ignominiam ab eius corpore arcere? Quin etiam id efficere voluit ille poëta, ut Hectoris corpus trahendo vulnerari, lacerari, cruore pulvere deformari crederemus, quo magis animus querelis Priami, Hecubae, Andromachae afficeretur, qui ea de crudelitate conqueruntur.

Et ita quidem poeta in *X*. Aliter autem in *Ψ* 185—191 et in *Ω* res se habet. Neque enim non taedet nos Achillis nimio dolore desaevientis, neque Hectoris mortui valde nos miseret, quippe qui non ignoremus neque canibus eum lacerari nec vermibus edi neque omnino deformari corpus eius. Quid multa? Tota haec res nec poëtica nec tragica, sed taedii plena est.

At enim dixerit quis versus ipsos *Ω* 19—21 insertos et spurios esse[1]) itemque etiam *Ψ* 184—191[2]). At fieri tamen non potest, ut quisquam opinetur poetam corpus illud laceratum et putidum per novem vel duodecim dies ab Achille circum tumulum Patrocli trahi fecisse.

Et quid adeo de deorum illa contentione per novem dies continuata existimandum est? Res ineptior excogitari non potest. Versus certe 23—30 damnandi sunt.[3]) — Porro v. 21 (*ἀλλ᾽ ὅτε δή ῥ᾽ ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ᾽ ἠώς*) ex *A* 493 inconsiderate repetitum esse iam supra dixi p. 17. — Deinde initium quoque sequentis versus (*καὶ τότ᾽ ἄρ . . . .*) initio versus 494 carminis *A* (*καὶ τότε δή . . . . .*) simile est. — V. 33 Apollo sermonem in deorum concilio facere coepit, qui hoc loco pro Hectore ita deprecatur, ut in initio Odysseae pro Ulixe Minerva. Omnino

1) Cfr. Lehrsium ‚De Arist. stud. Hom.' ed. tert. p. 190.

2) Cfr. Duentzerum l. l. p. 329.

3) *Ἀθετοῦνται* Schol. *A*. Cfr. etiam Geppertum l. l. I, p. 37. Imm. Bekkerus v. 29—30 tantum propter Paridis iudicium eicit; Duentzerus v. 22—31 aut 24—30, Koechlius 28—30 damnat. Cfr. etiam Lehrsium (l. l. p. 185) et alios.

multa in *Ω* ex Odyssea sumpta inveniri res satis pervulgata est. — V. 50—54 Apollo de mirifica illa crudelitate Achillis verba facit. Damnandi sunt hi quoque versus [1]). Duentzerus quidem v. 54 servari vult, nepue id mirum est, quod v. 1—17 ei non videntur spurii esse. At cur v. 22 una cum versibus 18—31 eiecerit, non dicit [2]).

Sed ut iam huius quaestionis meae finem faciam — satis enim explanasse mihi videor, quid de eis locis sentiam, quibus verbum *μενεαίνειν* ‚iratum esse' significat — superest ut indicem, quos versus in ultimae rhapsodiae initio servandos esse velim; non quod putem, hos tandem versus ab optimo Homero esse factos, sed quod post magnam confusionem complanatam unius poëtae opus eos esse posse existimo.

Apollo pro Hectore deprecatur (v. 33—49, excepto v. 45 qui concinit cum Hesiodi op. 318).

Ei Juno sola repugnat (v. 55 - 63).

Hanc Juppiter reprehendit (v. 64—70).

Thetidem advocari iubet (74—76).

Iris de deorum consulto ad Thetidem nuntium fert (77—88).

Thetis in Olympum venit (89—102).

Juppiter eam dicere iubet Achilli, deos ei iratos esse, quod Hectoris corpus Priamo tradere nolit (103—6, 112—9).

---

1) In quibus quid sit *κωφὴ γαῖα*, diiudicare non audebo; sed confer quaeso, quae de his vocabulis exposuit Peppmüllerus (l. l. p. 39s.).

2) In editione Il. vv 22 - 23 servavit.

VITA.

Henricus Otto Franciscus Weidemannus natus sum Ahrensboecae, in vico nuper Holsatorum, nunc Oldenburgiensium, anno h. s. LII mensis Novembris die XXII, patre Ludolpho, matre Christina e gente Nickels. Fidem evangelicam profiteor. Rudimentis litterarum Ahrensboecae imbutus puer XVII circiter annorum in tertiam gymnasii Lubecensis classem, duobus annis post in secundam classem gymnasii Utinensis receptus sum, unde post quattuor annos autumno anno h. s. LXXIV cum maturitatis quod dicitur testimonio dimissus studiis philologicis saepe quidem mala valetudine intermissis operam dedi in academiis Kiliae, Jenae, Lipsiae, Regimontii et audivi doctissimos viros professores *Curtium*, *Delbrueck*, *Eucken*, *Friedlaender*, *Jordan*, *Luebbert*, *Ludwich*, *Rhode*, *Sievers*, *Volquardsen*, *Walter*, *Zarncke* alios, quibus omnibus hic gratias ago. In academia Regimontana pro facultate docendi examinatus aestate anni h. s. LXXXI per plures annos praeceptoris munere fungebar. Postremo usque a vere anni h. s. LXXXVI per duo semestria studiis philologicis denuo me dedi in academia Marburgensi, ubi scholis interfui virorum doctissimorum professorum *Birt*, *Cohen*, *Lenz*, *Niese*, *L. Schmidt*, quibus omnibus hic gratias ago maximas. Examen rigorosum Marburgi superavi mensis Februarii die XXIX anno h. s. LXXXVIII.